

**002
ΚΛΣ
ΣΤ2Α
622**

Κυριό του Κ. Νικολάου

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

ΤΗΣ

ΠΑΛΙΑΣ ΚΑΙ ΝΕΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΝΕΑΝ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΝ ΔΙΑΙΡΕΣΙΝ

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ ΤΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ

ΥΠΟ

ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΓΚΙΝΟΠΟΥΛΟΥ

ΕΚΔΟΣΙΣ

ΜΙΧΑΗΛ Ι. ΣΑΛΙΒΕΡΟΥ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 1923

009
ΥΠΕ
ΕΤΡΑ
622

ΝΙΚΟΛΑΟΥ Σ. ΓΚΙΝΩΠΟΥΛΛΟΥ Δ. Φ.
Καθηγητοῦ τοῦ Β' Γυμνασίου Ἀθηνῶν

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

ΤΗΣ ΠΑΛΙΑΣ ΚΑΙ ΝΕΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ
ΤΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ

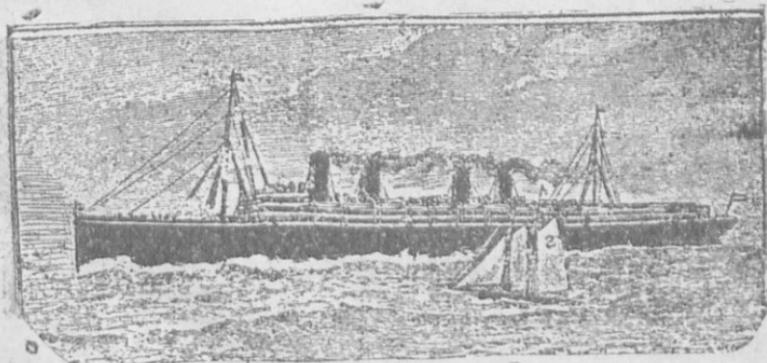
ΣΥΝΤΕΤΑΓΜΕΝΗ

ΚΑΤΑ ΤΟ ΝΕΟΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓ. ΤΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
(τῆς ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1913)

ΚΑΙ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΝΕΑΝ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΝ ΔΙΑΙΡΕΣΙΝ

ΕΚΔΟΤΗΣ

ΜΙΧΑΗΛ Ι. ΣΑΛΙΒΕΡΟΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΜΙΧΑΗΛ Ι. ΣΑΛΙΒΕΡΟΥ
12—Ὁδὸς Σταδίου—12

Πᾶν γνήσιον ἀντίτυπον φέρει τὴν σφραγίδα τῶν ἡμετέρων
καταστημάτων.

ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ
ΜΙΧΑΗΛ Ι. ΣΑΛΙΒΕΡΟΥ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΟΥΛΗΣ

Μιχ. Ι. Σαλιβέρου

αδξ. ἀριθ. εισαγ. 739 τοῦ 1925

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΣΥΣΤΑΣΕΩΣ ΤΟΥ

Τὸ Ἑλληνικὸν βασιλεῖον ἰδρύθη κατὰ τὸ ἔτος 1830, διὰ τοῦ ἐν Λονδίῳ συνταχθέντος πρωτοκόλλου τῶν τριῶν προστατίδων Δυνάμεων Ἀγγλίας, Γαλλίας καὶ Ῥωσσίας ἰδρύθη δὲ μετὰ μακροῦς καὶ ἡρωϊκοῦς καὶ μυθιονέκρους ἀγῶνας — ἀγῶνας κατὰ τοὺς ὁποίους ὅλοι οἱ Ἕλληες ὑπέστησαν μεγάλας θυσίας — θυσίας αἵματος καὶ χρημάτων, ἀγῶνας κατὰ τοὺς ὁποίους ἀπέδειξαν εἰς τοὺς πεπολιτισμένους λαοὺς τῆς Εὐρώπης ὄχι μόνον ὅτι ἦσαν ἀξιοὶ τῆς ἐλευθερίας, ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν κατορθωμάτων τῶν ἔδειξαν, ὅτι ἦσαν οἱ γνήσιοι ἀπόγονοι τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων τῶν νικητῶν τοῦ Μαραθῶνος καὶ τῆς Σαλαμῖνος! . . . Ἀλλ' ἀτιχῆς μικρὸν μόνον μέρος τῆς Ἑλλάδος ἠδύχησε τότε νὰ ἀπολαύσῃ τῶν ἀγαθῶν τῆς ἐλευθερίας. ἐνῶ ὅλοι οἱ Ἕλληες ἐθυνοῖσαν εἰς τὸν βωμὸν αὐτῆς ὅ,τι εἶχον πολῦτιμον, ἢ ὅ,τι ἠδύναντο . . . Διότι τὸ πρῶτον Ἑλληνικὸν κράτος περιέλαβε μόνον τὴν Στερεάν Ἑλλάδα, τὴν Πελοπόννησον, τὴν Εὐβοίαν, τὰς βορείους Σποράδας καὶ τὰς Κυκλάδας νήσους. Αἱ δὲ ἄλλαι Ἑλληνικαὶ χώραι καὶ νῆσοι κατεδικάσθησαν ὑπὸ τῶν ἰσχυρῶν καὶ πάλιν νὰ πέσοιεν ὑπὸ τὸν σκληρὸν καὶ ἄγριον ζυγὸν τῶν Τούρκων! . . .

Καὶ δὲν ἦσαν μόνον στενὰ τὰ ὅρια τοῦ πρώτου Ἑλληνικοῦ κράτους ἀλλὰ καὶ ὁ προηγηθεὶς μακρὸς καὶ ἐξολοθρευτικὸς ἀγὼν κατὰ τοῦ ἰσχυροτάτου τότε Κυριάρχου τῆς Ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας, εἶχε σπείρει τὸν ὄλεθρον καὶ τὴν ἐρήμωσιν εἰς τὴν ἀτυχή χώραν καὶ εἶχε μεταβάλει αὐτὴν εἰς τέφραν καὶ ἐρείπια, ἐν ᾧ συγχρόνως πτωχεία καὶ ἀναρχία σκληρῶς τὴν ἐμάστιζεν . . . Τοιαύτη ἦτο ἡ κατάστασις, εἰς ἣν εὗρε τὴν Ἑλλάδα ὁ πρῶτος Ἕλλην Κυβερνήτης Ἰωάν-

νης **Καποδίστριας**, ὅστις ἐξελέγη ὑπὸ τῆς ἐν Τροιζήνι Δ' ἔθνικῆς Συνελεύσεως, ἵνα διοικήσῃ αὐτήν. Καὶ εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι εἰργάσθη μετὰ πολλῆς δραστηριότητος, συνέσεως καὶ ζήλου πατριωτικοῦ ὁ μέγας ἐκείνος ἀνὴρ νὰ θεραπεύσῃ

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ

τὰ κακὰ μικροῦ πολέμου καὶ κάμῃ πᾶν ὅ,τι θὰ συνετέλει εἰς τὴν ὕλικήν, ἠθικὴν καὶ πνευματικὴν ἀναγέννησιν καὶ ἀναδιοργάνωσιν τοῦ ἀρτισοσταίου κράτους· ἀλλ' ἀτυχῶς ἐνῶ ὁ ἀγαθὸς Κυβερνήτης εἰργάζετο πρὸς ἀνόρθωσιν τοῦ ἔθνους, ὁ αἰμοχαρὴς Ἴβραήμ ἐξηκολούθει ἀκόμη νὰ καταστρέφῃ καὶ νὰ διαρπάξῃ τὴν Πελοπόννησον· τότε δὲ καὶ ἀπόφασιν τῶν τριῶν Προστατιδῶν Δυναμῶν ἀπεστάλη Γαλλικὸς στρατὸς ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Μαιζῶνα, ὁ ὁποῖος κατῴρθησε νὰ ἐκδιώξῃ αὐτὸν ἐκ τῆς

Πελοποννήσου. Ὁ Καποδίστριας ἀπαλλαγεῖς τότε τοῦ αἰμοβόρου Αἰγυπτίου, ἐπεδόθη μετὰ μεγαλυντέρας δραστηριότητος εἰς τὸ ἀνορθωτικὸν τῶν ἔργων. Ἀλλ' ἀτυχῶς ἡ αὐστηρὰ αὐτοῦ διοικήσις ἀφ' ἑνὸς καὶ ἡ ἰσότης, τὴν ὁποίαν καθιέρωσε ἀπέναντι τῶν νόμων διὰ πάντας τοὺς Ἕλληνας ἀφ' ἑτέρου, ἐκίνησε τὴν ὀργὴν καὶ τὸ μῖσος πολλῶν ἐξεχόντων Ἑλλήνων, οἱ ὁποῖοι ἕνεκα τῶν ὑψηλοῦσιν, τὰς ὁποίας παρέσχον πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος, εἶχον τὴν ἀξίωσιν νὰ ἀπολαμβάνωσιν ἰδιαιτέρων τινῶν προνομίων. Τότε ὁ Καποδίστριας ἠναγκάσθη νὰ τιμωρήσῃ μερικὸς ἐξ αὐτῶν, μετὰ τῶν ὁποίων καὶ αὐτὸν τὸν Πετρόμπεην· ἀλλ' ἕνεκα τούτου ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Κωνσταντῖνος Μανρομχάλης καὶ ὁ υἱὸς του Γεώργιος ἐδολοφόνησαν τὸν Καποδίστριαν ἐν Ναυπλίῳ τὴν 27 Σεπτεμβρίου 1831, καθ' ἣν στιγμήν εἰσῆρχετο εἰς τὸν ἐκεῖ ναὸν τοῦ Ἁγίου Σπυρίδωνος!

Ὁ θάνατος τοῦ Καποδιστρίου ὑπῆρξε μεγίστη συμφορὰ διὰ τὴν Ἑλλάδα· διότι μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ φοβερὰ ἀταξία καὶ ἀναρχία ἐπῆλθεν ἐν Ἑλλάδι. Τότε αἱ Προστάτιδες Δυνάμεις σπεύδουσαι νὰ τακτοποιήσουν τὰ πράγματα τῆς Ἑλλάδος, πρὶν ἢ ὁ ἐμφύλιος πόλεμος καὶ ἡ ἀναρχία καταστρέψῃ αὐτήν, ἀνεκήρυσαν τὴν Ἑλλάδα βασιλείον ἐλεύθερον καὶ προσέφερον τὸ στέμμα εἰς τὸν δευτερότοκον υἱὸν τοῦ φιλέλληγος βασιλέως τῆς Βαυαρίας Δουδοβίκου Ὀθωνα. Εἰς τὸν Δουδοβίκον δὲ χαριζόμεναι τότε αἱ Δυνάμεις ἐπέξῆτειναν τὰ ὄρια τῆς Ἑλλάδος πρὸς βορρᾶν μέχρι τοῦ Ἀμβρακικοῦ καὶ τοῦ Παγασιτικοῦ κόλπου. Τῇ 25 Ἰανουαρίου 1833 ὁ βασιλεὺς Ὀθων ἀπεβιβάσθη εἰς Ναύπλιον, τὴν πρῶτην Ἑλληνικὴν πρωτεύουσαν, ἔνθα ὁ λαὸς τὸν ὑπεδέχθη μετ' ἐνθουσιασμοῦ, μὲ δάκρυα χαρᾶς εἰς τοὺς ὀφθαλμούς. . . Ὁ Ὀθων ἦτο ἀνὴρ ἀγαθὸς καὶ ἠγάπησε θερμῶς τὴν Ἑλλάδα· τὴν ἠγάπησεν ὡς ἴδιον τοῦ πατρίδα. Ἡ πρόοδος τῆς καὶ ἡ εὐημερία τῆς ἦτο τὸ ὄνειρόν του. Ἐπροστάτευσεν τὰς τέχνας καὶ τὰ γράμματα· ἐν ἔτει δὲ 1835 μετέφερε τὴν ἔδραν τοῦ βασιλείου εἰς τὰς Ἀθήνας, κατὰ δὲ τὸ ἔτος 1837 ἵδρυσεν τὸ Ἐθνικὸν Πανεπιστήμιον. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἀπέκλινε πρὸς τὴν μοναρχίαν, ὁ λαὸς ἐξεγερθεὶς ἐξηνάγκασεν αὐτὸν νὰ παραχωρήσῃ φιλελεύθερον Σύνταγμα τῇ 3ῃ Σεπτεμβρίου 1843. Ἀλλὰ καὶ ἡ πα-

Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΟΘΩΝ

ραχώρησις αὕτη δὲν μετέβαλε τὴν κατάστασιν τῶν πραγμάτων· διότι τὸν βασιλέα τὸν ἀντεπολιτεύοντο οἱ ἐπισημότεροι τῶν τότε πολιτικῶν. Ἐνεκα τούτου μετὰ τινα ἔτη ἐξεργάγη ἐπανάστασις, τῆς ὁποίας ἀποτέλεσμα ἦτο ἡ ἐκθρόνισις τοῦ Ὀθωνος, γενομένη τῇ 10 Ὀκτωβρίου 1862.

Μετὰ τὴν ἔξωσιν τοῦ Ὀθωνος ἡ ἐν Ἀθήναις συνελθούσα Ζ' Ἐθνικὴ Συνέλευσις τῶν Ἑλλήνων ἐξέλεξε, κατὰ τὴν 18 Μαρτίου 1863, βασιλεῖα τῆς Ἑλλάδος τὸν δευ-

τερότοκον υἱὸν τοῦ κατόπιν βασιλέως τῆς Δανίας Χριστιανοῦ Γεώργιον τὸν Α'. Ὁ ἀείμνηστος βασιλεὺς ἡμῶν κατήλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα τῇ 18 Ὀκτωβρίῳ τοῦ 1803, ὅποτε καὶ ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν τοῦ κράτους. Τότε δὲ ἡ Ἀγγλία εἰς αὐτὸν χαρίζομένη παρεχώρησεν εἰς τὴν Ἑλλάδα τὰς ὑπ' αὐτῆς κατεχομένας Ἰονίους νήσους. Μετὰ τινὰ ἔτη ὁ Γεώργιος ἐνυμφεύθη τὴν μ.γάλην δούκισσαν τῆς Ρωσίας Ὀλγαν καὶ τὴν 22 Ἰουλίου 1868 ἐγεννηθῆ ὁ Διάδοχος τοῦ Ἑλληνικοῦ θρόνου Κωνσταντῖνος, ἡ γέννησις τοῦ ὁποίου ἐχαιρετίσθη μετὰ χαρᾶς καὶ ἐνθουσιασμοῦ ὑπὸ τῶν ἀπανταχοῦ Ἑλλήνων.

Κατὰ τὸ ἔτος 1881 παρεχωρήθη εἰς τὴν Ἑλλάδα κατ' ἀπόφασιν τῶν Μεγάλων Δυνάμεων ὀλόκληρος σχεδὸν ἡ Θεσσαλία καὶ μία μικρὰ χωρὶς τῆς Ἡλείου, ὁ νομὸς Ἄρτης.

Τρία δ' ἔτη βραδύτερον ὁ διάδοχος τοῦ Ἑλληνικοῦ θρόνου Κωνσταντῖνος ἐνυμφεύθη τὴν προγκίπισσαν Βοφίαν, ἀδελφὴν τοῦ τότε αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας Γουλιέλμου τοῦ Β'.

Μακρὰ ὑπῆρξεν ἡ βασιλεία Γεωργίου τοῦ Α'. Τὸ ἔθνος κατὰ τὸ διάστημα αὐτῆς ἐπετέλεσε γιγνταίας προόδους. Ἡ χώρα ἀνέζησεν ἐκ τῆς μακροῦς δουλείας ὡς φοιτῆς ἐκ τῆς ἰδίας τέφρας, ἀνενεώθη καὶ ὀρυμητικὴ ἐβάδισε πρὸς πρόοδον. Ἀλλ' ἐν ἔτει 1897 αὐτοχρῆς πόλεμος ἐξερράγη πρὸς τοὺς Τούρκους, κατὰ τὸν ὁποῖον ἡ Ἑλλὰς, ἀτελῶς παρασκευασμένη ἐνικήθη καὶ ἠναγκάσθη εἰς πληρώση πολεμικῆν ἀποζημίωσιν. Ἀλλ' ἡ ἡρωϊκὴ μεγαλόνησος Κρήτη τότε, χάριν τῆς ὁποίας ἐγένετο ὁ πόλεμος, ἀπετέλεσε κατ' ἀπόφασιν τῶν Μεγάλων Δυνάμεων, αὐτόνομον ἡγεμονίαν ὑπὸ τὸν πρίγκιπα Γεώργιον, δευτερότοκον υἱὸν τοῦ τότε βασιλέως

Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α'.

Γεωργίου. Τοῦτον δὲ παραιτηθέντα διεδέχθη ὁ Ἀλέξανδρος Ζαΐμης, πρῶην πρωθυπουργὸς τῆς Ἑλλάδος. Ἐν τού-

τοὺς αἱ Μεγάλαι Δυνάμεις ἀνέβαλλον ἕνεκα πολιτικῶν λόγων, τὴν ὀριστικὴν ἔνωσιν τῆς αἱματοβρέκτου νήσου μετὰ τῆς μητρὸς Ἑλλάδος· ὥστε τοῦτο ἀφ' ἐνός, καὶ ἡ ὑπερφίαλος στάσις τῆς Τουρκίας ἀφ' ἑτέρου, προῦκάλεσε ἐπανάστασιν παρὰ τῷ στρατῷ, τὴν ὁποίαν διὰ παιδῆμον συλλαλητηρίου ἐπεδοκίμασεν ὁ λαός. Ἡ Ἐπανάστασις τότε ἀπήτησε νέαν κατάστασιν πραγμάτων, νέους νόμους, ναυτικὴν καὶ

στρατιωτικὴν παρασκευὴν τῆς χώρας ὥστε νὰ μὴ ὑφίσταται συχνούς ἐκ μέρους τῆς Τουρκίας ἐξουτελισμούς καὶ ἵνα καταστῇ ἱκανὴ νὰ διεκδικήσῃ μόνη τὰ ἔθνικα τῆς δίκαια. Πρὸς ὁυθμίσειν δὲ τῆς καταστάσεως ἡ Ἐπανάστασις προσεκάλεσεν ἐκ Κρήτης τὸν ἔξοχον πολιτικὸν ἄνδρα Ἐλευθέριον Βενιζέλον, πρόεδρον τῆς Κρητικῆς Πολιτείας τότε. Καὶ ἀληθῶς ὁ ἀνὴρ ἐκεῖνος ἐλθὼν ἐροῦθμίσειν ὡς ἄριστα τὰ τῆς καταστάσεως καὶ πρωθυπουργὸς γενόμενος ἔπειτα καὶ ἀπολαύων

ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ Κ. ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ

τῆς ἀμερίστου ἐμπιστοσύνης τοῦ Λαοῦ καὶ τοῦ στρατοῦ, ἔδωκε τὴν πρέπουσαν κατεύθυνσιν εἰς τὰ τοῦ ἔθνους, ἔθηκε νόμους εὐεργετικούς καὶ ἐξυγίασε τὴν πολιτικὴν αἰμόσφαιραν. Ἐπειδὴ δὲ ἡ Τουρκία ἐξηκολούθει τὴν ἀγέρωχον καὶ ὑπερφίαλον στάσιν τῆς πρὸς τοὺς Βαλκανικοὺς λαούς, ἠναγκάσθησαν οὗτοι νὰ συνάψουν τὸν Βαλκανικὸν σύνδεσμον ἐναντιον τῆς Τουρκίας. Τότε ἀπήτησαν νὰ βελτιώσῃ αὕτη τὴν τύχην τῶν ὑποδοῦλων ἀδελφῶν τῶν ἑπειδὴ δὲ ἡ Τουρκία, ὄχι μόνον τοῦτο δὲν ἔκαμεν, ἀλλὰ καὶ συνεκέντρωσε πολὺν στρατὸν ἐν Μακεδονίᾳ ὑπὸ τὸ πρόσχημα μὲν τῆς τελέσεως γυμνασίων, πράγματι δὲ ὅπως ἐπιτεθῆι κατὰ τῶν

λαῶν τούτων, ἐξεργάγη ὁ Βαλκανοτουρκικὸς πόλεμος, καθ' ὃν ἡ Τουρκία ὑποστᾶσα ἀληθῆ πανωλεθρίαν, ἐκινδύνευσε νὰ ἐκδιωχθῆ ἐξ ὀλοκλήρου τῆς Εὐρώπης.

Ἄλλ' οἱ Βούλγαροι, τῶν ὁποίων παρροπαράδοτον ἐλάττωμα εἶνε ἡ ἀπιστία καὶ ἡ ἀπλησσία, δὲν ἐφάνησαν εἰλικρινεῖς καὶ πιστοὶ σύμμαχοι, διότι ἐκ τῆς κτηθείσης λείας ἤθελον διὰ τὸν ἑαυτῶν τῶν τῆν μερίδα τοῦ λέοντος ἔνεκα δὲ τούτου ἐξεργάγη ὁ αἰματηρὸς συμμαχικὸς πόλεμος, κατὰ τὸν ὁποῖον ἡ Βουλγαρία συντριβείσα καὶ ταπεινωθεῖσα, ἐκινδύνευσε νὰ ἴσῃ τὰ στρατεύματα τῶν Σέρβων καὶ Ἑλλήνων εἰσερχόμενα εἰς αὐτὴν τὴν πρωτεύουσάν τοῦ κράτους τῆς. Ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς καὶ κατὰ τοὺς δύο τούτους πολέμους ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ τότε Διαδόχου καὶ ἔπειτα βασιλέως Κωνσταντίνου ἔδειξεν ὑπεράνθρωπον ἀνδρείαν καὶ γενναιότητα καὶ ἀνεπέσκει καὶ ἐν πολλοῖς ὑπερέβαλε τὰ κατορθώματα τῶν προγόνων του. Μὲ τὰς ὑπερόχους δὲ θυσίας του—θυσίας εἰς χροῖμα καὶ αἷμα, τοῦ ὁποίου τὸ ἐκλεκτότερον ἦτο τὸ χεθὶν ὑπὸ τοῦ Κόδρου τοῦ νεωτέρου Ἑλληνισμοῦ—τοῦ ἐθνομάρτυρος Βασιλέως Γεωργίου, τὸν ὁποῖον ἀπασίον δολοφόνου χεῖρ ἐφόρνευσεν ἐν ταῖς ἐθνικαῖς ἐπάλξεσι τῆς Θεσσαλονίκης, ἐξῆλθεν ἐνδόξος καὶ μεγάλη, ἀποδώσασα τὴν ἐλευθερίαν εἰς ἑκατομμύρια δούλων ἀδελφῶν, οἵτινες θάλλονται σήμερον ὑπὸ τὸν γλυκὺν τῆς ἐλευθερίας ἥλιον...

Νῦν τὰ βλεμματα τοῦ ἔθνους στρέφονται πρὸς τὴν Μικρὴν Ἀσίαν, τὴν ἀτυχῆ ταύτην χώραν καὶ τὴν ἀναιολικὴν Θράκην μας, αἵτινες ἐκ ἰένου δουλωθεῖσαι σιανάζουσι ὑπὸ τὸν βαρὸν ζυγὸν τῶν Τούρκων... Ἴδον ὁ μέγας κληρὸς σου, ὦ νέα Γενεά! Οἱ πατέρες σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου, διὰ τῆς ἀνδρείας καὶ τῆς φιλοπατρίας των, κατώρθωσαν νὰ δοξάσουν καὶ μεγαλύνουν τὸ ἔθνος μας καὶ δώσουν τὴν ἐλευθερίαν εἰς ἑκατομμύρια ὑποδούλων ἀδελφῶν μας. Εἶθε καὶ σὺ νὰ φανῆς ἀνταξία τῶν πατέρων καὶ τῶν ἀδελφῶν σου καὶ θερμοαινομένη καὶ ἐμπνεομένη καὶ σὺ ὑπὸ τῶν αὐτῶν ιδεῶν καὶ αἰσθημάτων συμπληρώσης τὸ ἔργον ἐκείνων—τὸ ἔργον τῆς ὀλικῆς τοῦ ἔθνους ἀποκαταστάσεως καὶ ἐνότητος καὶ ἐλευθερίας...

Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ Β΄

Η ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΕΛΙΣΑΒΕΤ

ΦΥΣΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ
ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ
ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΧΩΡΩΝ

A.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Θέσις. Τὸ βασίλειον τῆς Ἑλλάδος κατέχει τὸ νότιον μέρος τῆς Ἑλληνικῆς Χερσονήσου καὶ κείτται πρὸς νότον τῆς Ἑυρωπαϊκῆς Τουρκίας, τῆς Βουλγαρίας, Σερβίας καὶ Ἀλβανίας.

Ἔκτασις. Τὸ Ἑλληνικὸν βασίλειον μέχρι τοῦ 1912 δὲν εἶχε τὴν σημερινήν του ἔκτασιν· ἀλλὰ διὰ τῶν δύο τελευταίων νικηφόρων πολέμων, κατὰ τῶν δύο προαιωνίων τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς ἔχθρῶν, τῆς Τουρκίας καὶ Βουλγαρίας, ὁ νικηφόρος Ἑλληνικὸς στρατὸς ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου ἐπεξέτεινε τὰ ὅρια αὐτοῦ πρὸς βορρᾶν μέχρι τῆς λίμνης Πρέσπης, μέχρι τῶν ὄρεων Κιρκίνης καὶ Ῥοδόπης καὶ μέχρι τοῦ ποταμοῦ Νέστου.

Ὅρια. Τοιοῦτοτρόπως ἡ Νέα Ἑλλὰς ὀρίζεται πρὸς βορρᾶν μὲν ὑπὸ τῆς ἄλλης Ἑλληνικῆς Χερσονήσου, ὑπὸ τῆς Βουλγαρίας, τῆς Σερβίας καὶ τῆς Ἀλβανίας, πρὸς νότον ὑπὸ τῆς Μεσογείου θαλάσσης, πρὸς ἀνατολὰς ὑπὸ τοῦ Αἰγαίου καὶ πρὸς δυσμὰς ὑπὸ τοῦ Ἴονίου πελάγους.

Φυσικὴ διάπλασις τοῦ ἐδάφους. Τὸ ἔδαφος τῆς Ἑλλάδος εἶναι ποικίλον διότι διασχίζεται κατὰ διαφόρους διευθύνσεις ὑπὸ πλείστων ὄροσειρῶν. Τὰ περισσότερα ἐκ τῶν ὄρειων εἶναι ὄρη καὶ κατάφυτα ἐκ διαφόρων δένδρων, μεταξὺ τῶν ὁποίων εὕρισκονται κοιλάδες τερπναί, κατάφυτοι καὶ εὐροροὶ διαρρεδόμενοι ὑπὸ ποταμῶν μικρῶν καὶ μεγάλων. Ἐκ τῶν ποταμῶν τούτων ἄλλοι μὲν

σχηματίζουσι λίμνας, ἄλλοι δὲ ἐνβάλλουν εἰς τὴν θάλασσαν· τινὲς δὲ εἶναι χεῖμαρροι πλημμυροῦντες μόνον ἐν καιρῷ βροχῆς.

Θαλάσσιος διαμελισμός. Κάμμια ἄλλη χώρα δὲν εἶνε τόσον διαμεμελισμένη ὑπὸ τῆς θαλάσσης, ὅσον εἶνε διαμεμελισμένη ἢ Ἑλλάς. Διὰ τοῦτο ἔχει ἀκτὰς ποικίλης καὶ μαγευτικῆς καὶ σχηματίζει πολλοὺς κόλπους, πολλὰς νήσους καὶ χερσονήσους καὶ πολλὰ ἀκρωτήρια. Ἡ ποικιλία αὕτη, ὅχι μόνον παρουσιάζει μαγευτικὴν θέαν καὶ ἐξαισιαν καλλονήν, ἀλλὰ καὶ διευκολύνει μεγάλως τὴν συγκοινωνίαν καὶ τὴν καθιστᾷ χώραν ναυτικὴν.

Κλίμα. Κάμμια ἄλλη χώρα τῆς γῆς δὲν παρουσιάζει τοιαύτην ποικιλίαν κλίματος, ὅσην ἢ Ἑλλάς· τοῦτο προέρχεται ἐκ τῆς φυσικῆς διαπλάσεως τοῦ ἐδάφους καὶ ἐκ τοῦ θαυμασίου διαμελισμοῦ αὐτῆς ὑπὸ τῆς θαλάσσης. Ὅλα ταῦτα καθιστοῦν τὸ κλίμα αὐτῆς ποικίλον, ἀλλὰ πανταχοῦ εὐκρατον καὶ ὑγιεινόν. Ἐν Ἑλλάδι οὔτε τὸ ψυχρὸν εἶνε πολὺ δριμύ καὶ διαρκές, καθὼς συμβαίνει εἰς τὰ ψυχρὰ κλίματα, οὔτε ἡ θερμότης εἶναι καυστικὴ καὶ ἀνυπόφορος, ὅπως εἰς τὰ θερμά. Καὶ εἰς μὲν τὰ παράλια καὶ τὰς νήσους τὸ κλίμα εἶνε ἤπιον καὶ τὸν ἥρεμον χειμῶνα διαδέχεται θέρους ὀροσερόν, εἰς δὲ τὰ μεσόγεια εἶνε ὀροσερόν καὶ μετρίως ψυχρόν. Εἰς τὰ ὑψηλὰ μέρη καὶ τὰς κορυφὰς πίπτουν κατὰ τὸν χειμῶνα χιόνες, ἀλλ' αὐταὶ δὲν διατηροῦνται πολὺν χρόνον, ὅπως συμβαίνει εἰς ἄλλας χώρας τῆς Εὐρώπης. Ὡς συμπλήρωμα δὲ τοῦ λαμπροῦ ἡμῶν κλίματος καμπυλοῦται ὑπεράνω ὁ γαλακτὸς οὐρανὸς τῆς Ἑλλάδος, ὁ ὁποῖος ἀποτελεῖ ἐν ἁρμονικῶν σύνολον, τὸ ἔποτον θουμάζουσι ὄλοι οἱ λαοὶ τῆς γῆς.

Ἡ γλυκύτης τοῦ κλίματος καὶ ἡ θαυμασιὰ ποικιλία αὐτοῦ συντελοῦν εἰς τὴν διάπλασιν τοῦ χαρακτῆρος τῶν κατοίκων, τὴν ὑγείαν, τὸ φιλελεύθερον φρόνημα καὶ τὴν πνευματικὴν ἀνάπτυξιν αὐτῶν.

Οἱ κάτοικοι. Οἱ πρῶτοι κάτοικοι τῆς Ἑλλάδος ἦσαν οἱ Πελασγοί, τῶν ἐποίων ἢ ἱστορία καλύπτεται ὑπὸ πέπλου μυθικοῦ. Οὗτοι κατήκουν πρὸ ἀμνημονεῦτων χρόνων τὴν Ἑλλάδα· σὺν τῷ χρόνῳ ὅμως ὑπεχώρησαν εἰς ἕτερον λαόν, τοὺς Ἑλληνας, οἵτινες ἦλθον ἐκ βορρᾶ καὶ δὲν εἶχαν καμμίαν συγγένειαν.

καὶ τοὺς Πελασγούς· ἦσαν δὲ γενναϊότεροι καὶ πολεμικώτεροι αὐτῶν. Οὗτοι κατ' ἀρχὰς κατόικουν εἰς τὴν Φθίαν, μίαν μικρὰν χώραν ἐν Θεσσαλίᾳ, ἐκ τῆς ὁποίας ὀρμηθέντες ἐπεκράτησαν ἐπὶ ἔθλων τῶν ἄλλων λαῶν τῆς Ἑλληνικῆς Χερσονήσου, οἱ ὅποιοι συνεχωρεύθησαν ὑπὸ ἓν κοινὸν ὄνομα, τῶν Ἑλλήνων. Οἱ Ἕλληνες ὑπῆρξαν ὁ εὐγενέστερος λαὸς τῆς Εὐρώπης· ὁ λαὸς, ὁ ὁποῖος παρήγαγε τοὺς μεγαλυτέρους σοφοὺς καὶ τοὺς μεγαλυτέρους ἥρωας, οἱ ὅποιοι ἐλάμπρυναν καὶ ἐδόξασαν τὸ Ἑλληνικὸν ὄνομα. Ἡ Ἑλλάς ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας ἤκμασε καὶ ἐδοξάσθη, ὑπῆρξεν ἡ ἐστία τῶν τεχνῶν καὶ τῶν ἐπιστημῶν, ἡ μήτηρ τῆς προόδου καὶ τοῦ πολιτισμοῦ. Ἀλλὰ τὴν μεγάλην ἀκμὴν τὴν παρακολουθεῖ ἡ παρακμὴ, ὅπως τὴν ἡμέραν τὴν παρακολουθεῖ ἡ νύξ· οὕτω καὶ ἡ Ἑλλάς, μετὰ πολλοὺς αἰῶνας παρακμάτατα, ὑπετάγη κατ' ἀρχὰς μὲν εἰς τοὺς Ῥωμαίους, ἔπειτα δὲ εἰς τοὺς Τούρκους. Ἐπὶ τετρακόσια ἔτη οἱ Ἕλληνες εἶχον βυθισθῆ εἰς τὴν ἀπάνειαν καὶ τὴν ἀσημότητα καὶ ἐστέναζον ὑπὸ τὸν βαρὺν καὶ ἀγριὸν ζυγὸν τῶν Τούρκων, μέχρις ὅτου ἡ ἡρωϊκὴ γενεὰ τοῦ 1831, διὰ πολλῶν καὶ ἡρωϊκῶν ἀγῶνων ἠλευθέρωσε μίαν μικρὰν γωνίαν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος. Ἀλλὰ διὰ τῶν δύο τελευταίων πολέμων ἡ σημερινὴ ὑπέροχος γενεὰ ἐδημιούργησε τὴν σημερινήν—τὴν μεγάλην Ἑλλάδα καὶ ἐξέτεινε τὰ ὅρια αὐτῆς μέχρι τῆς λίανης Πιρραίας καὶ τοῦ Νέστου ποταμοῦ. Ἡ Ἑλλάς συνελθοῦσα ἀπὸ τὴν τελευταίαν κατατροφὴν τῆς Μ. Ἀσίας μετὰ θάρρους πλέον καὶ ἐλπίδος στρέφει τὰ βλέμματά της πρὸς τὸ τέρμα τῆς ἐθνικῆς τῆς ἀποκαταστάσεως, τῆς μεγάλης Ἑλλάδος πῆν προωτεύουσαν—τὴν Κωνσταντινούπολιν, ὅπου συγκεντρῶνται τοῦ Γένους αἱ ἐλπίδες καὶ οἱ παλμοὶ καὶ τοῦ ἔθνους οἱ πόθοι καὶ τὰ ὄνειρα...

Πληθυσμὸς τῆς Ἑλλάδος. Ὁ πληθυσμὸς τῆς σημερινῆς Ἑλλάδος ἀνέρχεται εἰς ὁ περίπου ἑκατομμύρια κατοίκων. Ἐκ τούτων 3,000,000 κατοικοῦν ἐν τῇ Παλαιᾷ Ἑλλάδι, ἐν δὲ τῇ Νέᾳ Ἑλλάδι 3,000,000. Ἀλλ' ὑπάρχουν καὶ ἄλλοι Ἕλληνες κατοικοῦντες ἐν τῇ Θράκῃ, τῇ Ἀσίᾳ καὶ τὰ ἄλλα ὑπόδοῦλα μέρη· πρὸς τοῦτοις δέ, ἐπειδὴ εἶνε ἐκ φύσεως λαὸς ἀποδημικός, εἶνε ἐγκατεστημένοι καὶ ἐν ἄλλαις χώραις, ὡς τῇ Αἰγύπτῳ, τῇ Ῥουμανίᾳ, τῇ Ῥω-

σία τῆς Ἀμερικῆς καὶ ἀλλαχοῦ, ἀσχολούμενοι εἰς τὴν ἐμπορίαν καὶ εἰς ἄλλας ἐργασίας.

Τοιοτοτρόπως δὲ ὁ ἀριθμὸς πάντων τῶν Ἑλλήνων, τῶν ὑπαρχόντων ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος, ἀνέρχεται εἰς 10 περίπου ἑκατομμύρια!

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΚΑΤΑ ΜΕΡΗ

A.

ΠΑΛΑΙΑ ΕΛΛΑΣ

ΜΕΣΗ ΕΛΛΑΣ

(1, 195.000 κάτοικοι)

A'. ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΣ.

Πληθυσμὸς 765,000 κάτοικοι.

Θέσεις, ὄρια. Στερεὰ Ἑλλάς λέγεται τὸ μέρος τῆς Ἑλλάδος τὸ ἑποῖον κεῖται πρὸς Ν. τῆς Θεσσαλίας καὶ Ἠπείρου καὶ πρὸς Β. τῆς Πελοποννήσου, ἀπὸ τῆς ἑποίας χωρίζεται διὰ τῆς διώρυγος τῆς Κορίνθου· ἔχει σχῆμα ἐπίμηκες καὶ ὁμοιάζει πρὸς χερσόνησον, ἣτις περιδρέχεται πρὸς Δ. μὲν ὑπὸ τοῦ Ἰονίου πελάγους, πρὸς Ν. ὑπὸ τοῦ Κορινθιακοῦ καὶ τοῦ Σαρωνικοῦ κόλπου, πρὸς Α. δὲ ὑπὸ τοῦ Εὐβοικοῦ κόλπου.

Διοικητικὴ διαίρεσις. Ἡ Στερεὰ Ἑλλάς διαίρεται διοικητικῶς εἰς 3 νομοὺς.

Νομὸς Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας.

Πληθυσμὸς 407,000 κάτοικοι.

Θέσεις. Ὁ νομὸς οὗτος κατέχει τὸ ΝΑ. μέρος τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος καὶ ἔχει σχῆμα ἐπίμηκες.

Ὅρια. Ὅρίζεται δὲ πρὸς Β. μὲν ἢ ὑπὸ τοῦ νομοῦ Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος καὶ τοῦ Εὐβοϊκοῦ κόλπου, πρὸς Ν. ὑπὸ τοῦ Σαρωνικοῦ κόλπου, πρὸς Α. ὑπὸ τοῦ Εὐβοϊκοῦ καὶ πρὸς Δ. ὑπὸ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου καὶ τοῦ νομοῦ Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας.

Ὅρη. Ὅρη ὁ νομὸς οὗτος ἔχει ΒΔ τὸν *Παρνασσόν*, τὸ ἱερὸν ὄρος τοῦ Ἀπόλλωνος, τοῦ ὁποῖου ὑψηλότερα κορυφὴ εἶνε ἡ *Δυκώρεια* (κ. Λυάκουρα)· εἶνε ὀνομαστός διὰ τὸ *ματιεῖον* τῶν *Δελφῶν*, καὶ τὸ περίφημον *Κωρύκειον ἄντρον*. Εἰς τὰ χαμηλὰ μέρη αὐτοῦ βόσκουν ποίμνια αἰγῶν καὶ προβάτων. τῶν ὁποίων τὸ γάλα παράγει τὸν ἐξαιρετὸν τυρὸν καὶ βούτυρον τοῦ Παρνασοῦ· εἰς τὸ Δ. μέρος ὑφούται τὸ ἀρχαῖον ἐνδιαίτημα τῶν Μουσῶν ὁ *Ἑλικὸν* (κ. Παλησοδοῦνα) κατάφυτον ἐξ ἐλατῶν. Ἐν τῇ Ἀττικῇ ἔχει τὸν *Κιθαιῶνα* (κ. Ἐλατιάν), τὴν *Γεράειον* (κ. Μακρυπλάγι), τὸν *Πάροηθα* (κ. Ὀζιάν), τὸ *Πεντελιόν*, περίφημον διὰ τὰ ἐξαιρετὰ λευκὰ μάρμαρά του, τὸν *Υμητιόν*, ὀνομαστὸν διὰ τὸ ἐξοχὸν μέλι του, τὸν *Κορυθαλόν*, (κ. βουνὸ τοῦ Δαφνιοῦ), τὸν *Αἰγάλεων* (κ. βουνὸ τοῦ Σκαρμαγκᾶ) καὶ τὸ *Λιύρειον*, γνωστὸν διὰ τὰ μεταλλεῖά του.

Ἀκρωτήρια. Ἀκρωτήριον ἔχει ἓν, τὸ *Σοῦνιον* (κ. Κάρβο-Κολώνες), ὅπου ὑπῆρχε τὸ πάλαι ὁ ναὸς τοῦ Ποσειδῶνος, τοῦ ὁποῖου σφύζονται μέχρι σήμερον ἐρείπια καὶ 12 στῦλοι.

Πεδιάδες. Πεδιάδας ἔχει τὴν τῶν Ἀθηῶν τὴν τῶν *Μεσογείων*, τὴν τῆς Ἐλεισίνας (Θριάσιον πεδῖον), τὴν τῶν *Μεγάρων* τὴν ἐνδοξὸν πεδιάδα τοῦ *Μοραθῶνος*, τὴν τῶν *Θηβῶν* καὶ τὴν τῆς *Διβαδείας*.

Ποταμοί. Ποταμοὺς ἔχει τὸν Ἀσωπὸν, ὁ ὁποῖος πηγάζει ἐκ τοῦ Κιθαιρῶνος καὶ χύνεται εἰς τὸν Εὐβοϊκὸν κόλπον· τὸν *Βοιωτικὸν Κηφῶσιν*, ὁ ὁποῖος πηγάζει ἐκ τοῦ Παρνασοῦ καὶ χύνεται εἰς τὸν Εὐβοϊκὸν κόλπον. Ἐν τῇ Ἀττικῇ δὲν ὑπάρχουσιν ἀξιοὶ λόγου ποταμοί, ἀλλὰ μόνον δύο χεῖμαρρο, ὁ *Κηφῶσι* καὶ ὁ *Ἰλισός*.

Λίμναι. Λίμνας ἔχει τὴν *Κωπαίδι*, ἡ ὁποία σχεδὸν ἀπέξηράνθη, τὴν *Υλκὴ* καὶ τὴν *Τρεφίαν*.

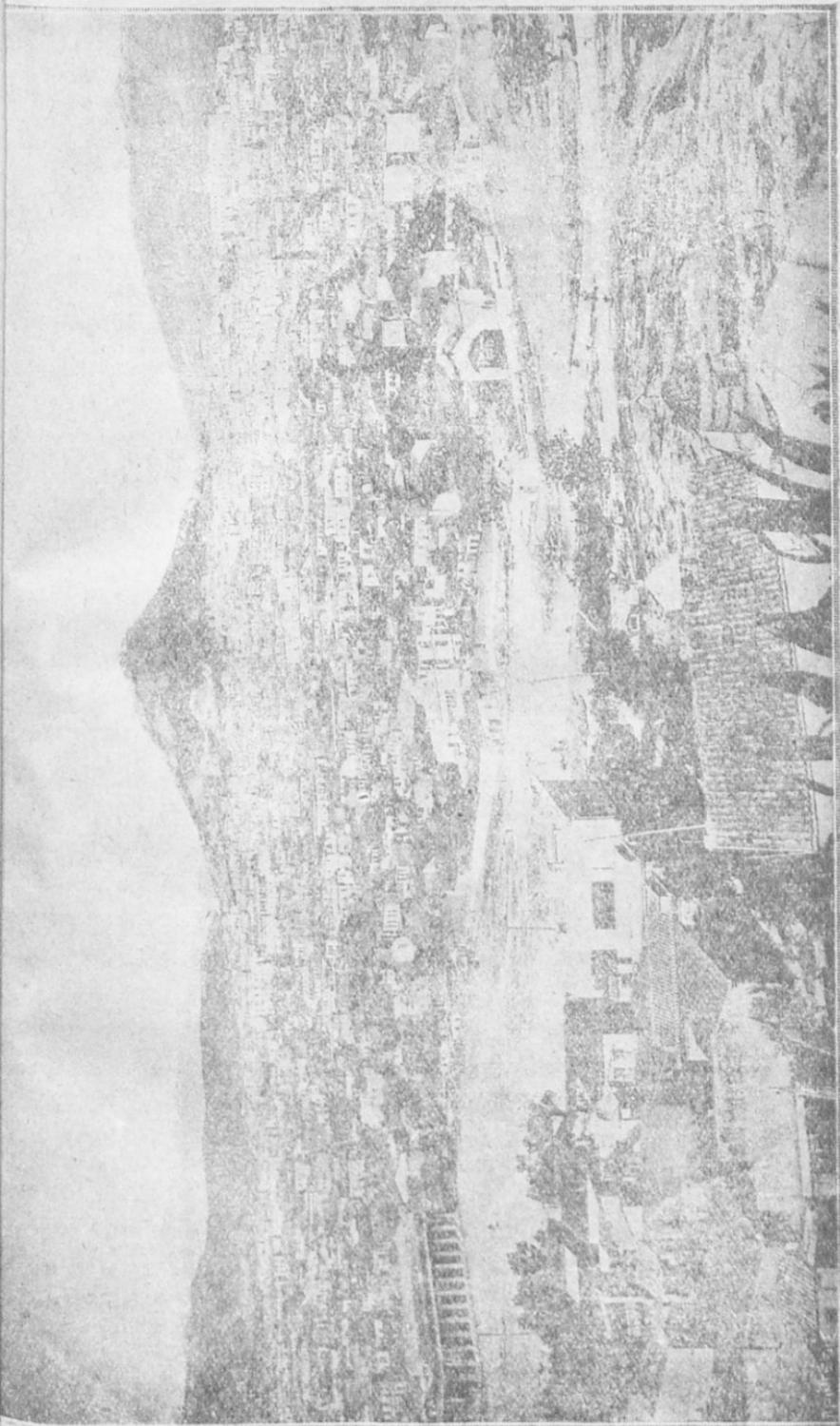
Διοικητικὴ διαίρεσις. Ὁ νομὸς Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας διαιρεῖται εἰς πέντε ἐπαρχίας, τὰς ἐξῆς :

1. Ἡ Ἐπαρχία Ἀττικῆς.

Ἡ ἐπαρχία αὕτη ἔχει πρωτεύουσαν τὰς ΑΘΗΝΑΣ (400,000 κατ.), ἡ ὁποία εἶνε πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ καὶ τοῦ βασιλείου τῆς Ἑλλάδος. Αἱ Ἀθήναι, αἱ ὁποῖαι κεῖνται μεταξὺ τῶν δύο χειμάρρων Κιφισοῦ καὶ Ἰλισσοῦ, ἦσαν κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους ἡ ἐνδοξότερα καὶ λαμπρότερα πόλις τῆς Ἑλλάδος· διότι ἔχει μόνον εἶχε περικαλλέστατα οἰκοδομήματα, ναοὺς καὶ ἀγάλματα, ἀλλὰ καὶ διότι ἦτο τὸ κέντρον τῶν γραμμάτων καὶ τοῦ πολιτισμοῦ τῆς ἀρχαιότητος. Καὶ αἱ σημεριναὶ Ἀθήναι ἔχουν πολλὰ καὶ μεγαλοπρεπῆ οἰκοδομήματα, ὅπως εἶνε τὰ Ἀνάκτορα, τὸ Βουλευτήριον, ἡ Συναία Ἀκαδημία, τὸ Πινακοσημεῖον, ἡ Βιβλιόθηκη, τὸ Ἀρτάκειον, τὸ Μετσόβιον Πολυτεχνεῖον, τὸ Ἐθνικὸν Μουσεῖον, ἡ Ἀβερῶφειος Στρατιωτικὴ Σχολὴ τῶν Ἑυελπίδων, τὸ Μαρτσέλιον Διδασκαλεῖον, ἡ Ρ.ζάρειος Σχολή, τὸ Ζάππειον, τὸ Βασιλικὸν καὶ Δημοτικὸν Θέατρον, τὸ Μέγαρον τῶν Ταχυδρομείων καὶ Τελεγράφων, ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα, τὸ Ἀεροσκοπεῖον, ὁ Μητροπολιτικὸς ναὸς καὶ ἄλλα πολλὰ.

Ἄλλ' ὅλα ταῦτα δὲν ἔχουν οὔτε τὴν τέχνην, οὔτε τὴν ὠραιότητα, τὴν ὁποίαν εἶχον τὰ ἀρχαῖα καλλιτεχνήματα, ὅπως εἶνε τὰ ἐν τῇ Ἀκροπόλει Προπύλαια, ὁ κομψὸς ναὸς τῆς Ἀθηναίας Νίκης, τὸ Ἐρέχθειον καὶ ὁ Παρθενῶν, τὸ τελειότερον ἀριστούργημα τῆς ἀρχαίας τέχνης. Ἐξώθεν τῆς Ἀκροπόλεως καὶ κατὰ τοὺς νοτίους πρόποδας αὐτῆς κεῖται τὸ Θέατρον τοῦ Διονύσου, τὸ Ἱερόν τοῦ Ἀσκληπιοῦ, τὸ Ὀδεῖον Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ· πρὸς βορρᾶν σφίξεται ἀκέραιος σχεδὸν ὁ ναὸς τοῦ Ἡραίου καὶ τῆς Ἀθηναίας (κοινῶς Θησεῖον)· πρὸς τὸ ἀνατολικὸν μέρος τῆς Ἀκροπόλεως σφίξεται τὸ μνημεῖον τοῦ Λυσικράτους, ἡ πύλη τοῦ Ἀδριανοῦ ὁ ναὸς τοῦ Ὀλυμπίου Διός, τοῦ ὁποῖου σφίζονται 16 στῦλοι καὶ ἄλλα πολλὰ. Τὰ περισσότερα ἐκ τούτων εἶνε κατεστραμμένα καὶ ἔρειπωμένα· ἀλλὰ καὶ εἰς τοιαύτην κατάστασιν εὐρισκόμενα, δὲν παύουν νὰ προσελκύουν πλείστους περιηγητὰς ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη τῆς γῆς, δὲν παύουν νὰ κινοῦν τὴν ἐκπληξιν καὶ τὸν θαυμασμὸν παντὸς ἐπισκεπτομένου αὐτὰ!

Ἐκτὸς τῆς Ἀκροπόλεως καὶ τοῦ Λυκαβηττοῦ ὄρονται καὶ ἄλλοι χαμηλότεροι λόφοι· περὶ τὰς Ἀθήνας, ὅπως εἶνε ὁ Ἄρειος Πά-

ΑΙ ΑΘΗΝΑΙ

ρος, ἡ Πιύξ, ὁ λόφος τῶν Νυμφῶν, ἐπὶ τοῦ ὁποίου κεῖται τὸ Ἀστεροσκοπεῖον, ὁ λόφος τῶν Μουσῶν, ἐπὶ τοῦ ὁποίου κεῖται τὸ μνημεῖον τοῦ Φιλοπάππου καὶ πέραν τοῦ Ἰλισσοῦ ὁ Ἀρδηπτικός, κάτωθεν τοῦ ὁποίου κεῖται τὸ Πανιθηναϊκὸν Στάδιον, τὸ ὁποῖον ἀνακαινισθὲν καὶ ἀναμαρμαρῶθἑν ὑπὸ τοῦ μεγάλου εὐεργέτου Ἀβέρωφ, χρησιμεύει, ἵνα τελῶνται ἐν αὐτῷ οἱ ἀνασυσταθέντες Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες.

Αἱ Ἀθηναὶ ἔχουν καὶ ὠραῖα προάστεια· τοιαῦτα δὲ εἶνε τὰ Πατήσια, ἡ Κοκοκωνοῦ, οἱ Ἀμπελόκηποι, ἡ Κηφισιά καὶ ἄλλα.

Ἐκτὸς τῶν Ἀθηνῶν ἄλλη σπουδαία πόλις ἐν τῇ Ἀττικῇ εἶνε καὶ ὁ Μειραιῦς (100,000 κατ.), ὁ ὁποῖος ἔχει ἀσφαλέστατον λιμένα καὶ εἶνε τὸ ἐπίνειον τῶν Ἀθηνῶν, ὅπως ἦτο τῆν παλαιὰν ἐποχὴν. Εἶνε πόλις ὠραία, ἔχουσα εὐρείας ὁδοὺς, ὠραίας πλατείας καὶ λαμπρὰ οἰκοδομήματα, ὅπως εἶναι τὸ Ζάνειον νοσοκομεῖον, τὸ Χαϊζικυριάκειον δεφαστροφεῖον, ἡ Βυλιάνειος μουσικὴ σχολὴ τῶν Ἀκίμων, τὸ Δημοτικὸν θέατρον· ἔχει δὲ τὸ ζωηρότερον ἐμπόριον τῆς Ἑλλάδος καὶ τὴν ἀκμαιοτέραν βιομηχανίαν, χάριν τῆς ὁποίας ὑπάρχουν ἐν τῇ πόλει μεγάλα βιομηχανικὰ καταστήματα, οἷον μηχανουργεῖα, ναυπηγεῖα, οἶνοπνευματοποιεῖα, κλωστήρια, ὕφαντουργεῖα, σιδηρουργεῖα, ἀτμόμυλοι καὶ ἄλλα. Συγκοινωνεῖ δὲ μετὰ τῶν Ἀθηνῶν δι' ἀμαξιτῆς ὁδοῦ καὶ διὰ σιδηροδρόμου ἠλεκτρικοῦ. Ἐκ Πειραιῶς ἀρχίζουσι καὶ δύο σιδηροδρομικαὶ γραμμαὶ, ἡ γραμμὴ τῆς Πελοποννήσου καὶ ἡ γραμμὴ Δαρίσης-παλαιῶν συνόρων-Θεσσαλονίκης :

Ὅχι μακρὰν τοῦ Πειραιῶς κεῖται τὸ Νέον Φάληρον, εἰς τὴν πεδιάδα τοῦ ὁποίου ἐφονεύθη μαχόμενος κατὰ τῶν Τούρκων ὁ ἥρωας τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος Γεώργιος Καραϊσκάκης περαιτέρω τοῦ Νέου Φαλήρου κεῖται τὸ Παλαιὸν Φάληρον, ἀμφοτέρω τερπναὶ θεριναὶ διαμοναὶ μετὰ λουτρῶν καὶ ὠραίων ἐπαύλεων.

Ἄλλα σπουδαῖα κῶμαι καὶ χωρῖα ἐν τῇ Ἀττικῇ εἶνε τὰ Χαλάνδριον, τὸ Ἀμαρούσιον καὶ ἡ Κηφισιά, τερπναὶ καὶ θεριναὶ διαμοναὶ, μετὰ κήπους καὶ ὠραίας ἐπαύσεις, συνδεόμενα διὰ σιδηροδρόμου μετὰ τῶν Ἀθηνῶν-τοῦ σιδηροδρόμου Δαυρείου. Ὅχι μακρὰν τῆς Κηφισιάς κεῖται ἡ ἀρχαία ὄχυρὰ θέσις Δεκέλεια (κ. Τατόιον.) ὅπου τῶρα ὑπάρχει ὠραιότατῃ ἐπαυλὶς τοῦ Βασιλέως· Μενίδιον (3,599

κατ.), πλησίον τῶν ἀρχαίων Ἀχαρνῶν *Μαραθῶν* (1,000 κατ.), πλησίον τῆς ἐνδύξου πεδιάδος, ἔπου οἱ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ Πλαταιεῖς ἐνίκησαν τοὺς Πέρσας (490 π. χ.) Ἐκεῖ σφύζεται μέχρι σήμερον καὶ ὁ τύμβος, ὁ ὁποῖος καλύπτει τὰ ὄσα τῶν πετόντων κατὰ τὴν μάχην γενναίων Μαραθωνομάχων. *Διόπειν*, (2,600 κατ.), *Κορωπί*, (4,400 κατ.), *Μαρκόπουλον*, (2,600 κατ.), *Κερατέν*, (3,500 κατ.), κείμενα κατὰ τὴν πρὸς τὸ Λαύρειον σιδηροδρομικὴν γραμμὴν. *Λαύρειον* (10,000 κατ.), ἔπου ὑπάρχουν λαμπρὰ μεταλλουργεῖα καὶ μεταλλοπλυντήρια τῆς Ἑλληνικῆς καὶ Γαλλικῆς μεταλλευτικῆς ἐταιρείας. *Ἀσπρότυργος* (2,300 κατ.), κώμη κειμένη ἐν τῷ Θρασιῷ πεδίῳ καὶ κατὰ τὴν γραμμὴν τοῦ σιδηροδρόμου Πελοποννήσου.

2. Ἐπαρχία Μεγαρίδος.

Ἡ ἐπαρχία *Μεγαρίδος* ἔχει πρωτεύουσαν τὰ *Μέγαρα* (8,000 κατ.), τὰ ὁποῖα κεῖνται παρὰ τὴν γραμμὴν τοῦ σιδηροδρόμου Πελοποννήσου καὶ ὄχι μακρὰν τῆς θαλάσσης. Τὰ Μέγαρα ἤκμασαν τὴν παλαιὰν ἐποχὴν ὡς πόλις ναυτικὴ καὶ ἔδρυσαν πολλὰς ἀποικίας, μεταξὺ τῶν ὁποίων τὸ *Βυζάντιον* (Κωνσταντινούπολις) καὶ τὴν ἀπέναντι αὐτοῦ *Χιλκηδόνα*.

Ἄλλαι κῶμι καὶ χωρῖα ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ εἶνε ἡ *Ἐλευσίς* (2,400 κατ.), κώμη μικρὰ καὶ ἄσημος σήμερον, ἀλλ' ἡ ὁποία ἦτο σπουδαία κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους, διότι ἐκεῖ ὑπῆρχεν ὁ περίφημος ναὸς τῆς *Δήμητρος*, ἔπου ἐτελοῦντο τὰ *Ἐλευσίνια μυστήρια*. Τοῦ ναοῦ τούτου ἐρείπια μόλιον σφύζονται σήμερον. Ὅχι μακρὰν τῆς Ἐλευσίδος κεῖται ἡ *Μάνδρα* (3,700 κατ.), *Βύλλια* (2,700 κατ.), *Κριεκούκιον* (3,100 κατ.). Πρὸς Δ. τοῦ Πειραιῶς κεῖται ἡ ἔνδοξος νῆσος *Σαλαμῖς* (κ. Κουλούρη), ἔπου κεῖται σήμερον ὁ πολεμικὸς ναύσταθμος τοῦ κράτους· πλησίον τοῦ ναυσταθμοῦ καὶ μεταξὺ τῆς νήσου καὶ τῆς Ἀττικῆς παραλλίας σχηματίζονται τὰ περίφημα στενά, ἔπου οἱ Ἕλληνες κατέστρεψαν τὸν Περτικὸν στόλον κατὰ τὸ ἔτος 480 π.Χ. Ἡ σημερινὴ κωμόπολις *Σαλαμῖς* (5,000 κατ.) κεῖται εἰς τὸν μυχὸν μικροῦ κόλπου πρὸς τὰ δυτικὰ τῆς νήσου, ἐν ᾧ ἡ ἀρχαία πόλις *Σαλαμῖς* ἔκειτο παρὰ τὰ σημερινὰ *Ἀμπελάκια* ἀπέναντι τοῦ *Αἰγάλεω*.

3. Ἡ ἐπαρχία Αἰγίνης.

Ἡ ἐπαρχία Αἰγίνης ἀποτελεῖται ἐκ τῶν νήσων Αἰγίνης. Ἀγκιστρίου καὶ τινων ἄλλων νήσων ἀκατοικήτων ἔχει δὲ πρωτεύουσαν τὴν κωμόπολιν Αἶγινα (5,800 κατ.), ἡ ὁποία κεῖται παρὰ τὴν ΒΔ παραλίαν, ὅπου ἔκειτο ἡ ἀρχαία Αἶγινα. Ἡ νήσος Αἶγινα ἦτο ὀνομαστή κατὰ τὴν ἀρχαίαν ἐποχὴν διὰ τὴν μεγάλην τῆς ναυτικῆν δύναμιν καὶ ἐχρημάτισεν ἐπ' ὀλίγον χρόνον πρωτεύουσα τοῦ Ἑλληνικοῦ βασιλείου, διότι εἰς αὐτὴν ἀπεβιβάζετο τὸ πρῶτον καὶ ἔμεινεν ὁ πρῶτος κυβερνήτης τῆς Ἑλλάδος Ἰωάννης Καποδίστριας.

Εἰς τὸ Ἀγκιστριον, τὸ ὁποῖον εἶναι κατάφυτον ἐκ πευκῶν, ἄξιον λόγου χωρίον εἶνε τὸ Μεγαλοχώριον ἔχον 500 κατοίκους.

4. Ἡ ἐπαρχία Θηβῶν.

Ἡ ἐπαρχία Θηβῶν, ἔχει πρωτεύουσαν τὰς Θήβας (3,500 κατ.), αἱ ὁποῖαι κεῖνται ἐπὶ λόφου, ἐπὶ τοῦ ὁποῦ ἔκειτο ἡ ἀκρόπολις τῶν ἀρχαίων Θηβῶν, ἡ Κадμεία. Σήμερον εἶναι μικρὰ κωμόπολις, ἐν ᾗ τὴν παλαιὰν ἐποχὴν ἦτο πόλις μεγάλη καὶ ὀνομαστή, ἡ ὁποία κατώρθωσε νὰ νικήσῃ τοὺς Σπαρτιάτας καὶ νὰ ἀφαιρέσῃ ἀπ' αὐτῶν τὴν ἡγεμονίαν τῆς Ἑλλάδος Ἦσαν δὲ πατρίς πολλῶν σπουδαίων ἀνδρῶν καὶ πρὸ πάντων τοῦ ποιητοῦ Πινδάρου καὶ τῶν στρατηγῶν Ἐπαμεινώνδου καὶ Πελοπίδου.

Ἄλλαι ἄξιοι λόγου κῶμαι καὶ χωρία εἶνε αἱ Θεσπιαὶ (κ. Ἐρημόκαστρον (1,100 κατ.), τῶν ὁποίων 700 κάτοικοι ἐφρονεῦθσαν ἐν Θερμοπύλαις, γενναίως ἀγωνισθέντες μετὰ τοῦ Λεωνίδου καὶ τῶν 300 Σπαρτιατῶν ἐναντίον τῶν Περσῶν. Πλησίον τῶν Θεσπιῶν ἦσαν τὰ Λεβκίρα (νῦν Παραπούγγια), ὅπου εἰς Θηβαίῳ ἐνίκησαν τοὺς Λακεδαιμονίους τῷ 371 π. Χ. Ὅχι μακρὰν τῶν Θηβῶν ἔκειντο αἱ Πλαταιαὶ (νῦν Κόκλα), ὀνομασταὶ διὰ τὴν ἐκεῖ μέγαν νίκην τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Περσῶν (τῷ 479 π. Χ.) Πρὸς Α. τῶν Θηβῶν κεῖται τὸ Σχηματόρι (900 κατ.), πλησίον τῆς ἀρχαίας Τανάγρας, ἐκ τοῦ ὁποῦ ἀρχίζει ἡ διακλάδωσις τοῦ σιδηροδρόμου Πειραιῶς-Λαρίσης, ἣτις φθάει εἰς τὴν Χαλκίδα.

Ἡ Δομοβριττὴ (1700 κατ.) κειμένη πρὸς τὴν Κορινθια-

κόν κόλπον καὶ ἔχουσα ἀξιόλογον λιμένα· εἰς δὲ τὰ παράλια τοῦ Εὐβοϊκοῦ κόλπου κεῖται ἡ Ἀνάλις (σήμερον Βαθύ), ἐκ τῆς ὁποίας οἱ Ἕλληνες ἐξέπλευσαν ἐναντίον τῆς Τροίας.

5. Ἐπαρχία Λεβαδείας.

Ἡ ἐπαρχία Λεβαδείας ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Λεβίδειαν (7,000 κατ.), ἡ ὁποία κεῖται ἐπὶ ὠραίας τοποθεσίας καὶ κατὰ τὴν δυτικὴν ἄκραν τοῦ λεκανοπεδίου τῆς ἀποξηρανθείσης Κωπκίδος· ἔχει πρωτοδικεῖον καὶ εἶνε ἔδρα Ἐπισκόπου. Κατὰ τὴν ἀρχαίαν ἐποχὴν ἦτο ὀνομαστή, διὰ τὸ πλησίον αὐτῆς ὑπάρχον ἄντρον τοῦ Τροφωνίου Διός, τὸ ὅποιον ἦτο μαντεῖον. Ἡ Λεβάδεια εἶνε πατρὶς τοῦ περιφήμου ἥρωος Λάμπερου Κατωάνη.

Ἄλλαι κῶμαι καὶ χωρὶα ἀξίαι λόγου εἶνε ἡ Ἀράχωβι (8,500 κατ.), ἔπου ὁ Καραϊσκάκης τῷ 1826 ἐπροξένησε μεγάλην καταστροφὴν εἰς τοὺς Τούρκους· τὸ Δίστομον (1,500 κατ.), ἔπου πάλιν ὁ Καραϊσκάκης ἐνίκησε τοὺς Τούρκους· Δαύσεια (1,900 κατ.)· Χαϊρώνεια (σήμερον Κάπραινα), πατρὶς τοῦ Πλουτάρχου καὶ περίφημος διὰ τὴν ἐκεῖ νίκην τοῦ βασιλέως τῶν Μακεδόνων Φιλίππου κατὰ τῶν Ἀθηναίων καὶ Θηβαίων (338 π. Χ.). Πρὸς τιμὴν τῶν ἐκεῖ πεσόντων ἀνηγέρθη τότε μαρμάρινος λέων, ὅστις ἀνεστηλώθη πρό τινος ἐκ νέου, ἐρειπωθεὶς ὑπὸ τοῦ χρόνου.

ΝΔ. τῆς Λεβαδείας ἔκειτο ἡ Κρώνεια, πόλις ἀρχαία, πλησίον τῆς ὁποίας οἱ Σπαρτιάται ὑπὸ τὸν Ἀγησίλαον ἐνίκησαν τοὺς Θηβαίους, Ἀθηναίους καὶ Ἀργεῖους· ἐκεῖ πλησίον ἦσαν τὰ στενὰ τῆς Πέτρας, πλησίον τῶν ὁποίων ὁ Δημήτριος Ὑψηλάντης ἐνίκησε τοὺς Τούρκους κατὰ τὸ ἔτος 1829. Ἡ νίκη αὕτη ἔθηκε τέρμα εἰς τὴν μεγάλην Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν.

Κλίμα. Τὸ κλίμα τῆς Βοιωτίας εἶνε ὑγρὸν καὶ νοσηρὸν, τὸ δὲ τῆς Ἀττικῆς καὶ τῶν νήσων εἶνε γλυκὺ καὶ υγιεινόν.

Ἔδαφος. Τὸ ἔδαφος τῆς Ἀττικῆς εἶνε ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ὄρεινόν καὶ ὄχι πολὺ εὐφορὸν· εὐδοκιμεῖ δὲ ἰδιαιτέρως εἰς αὐτὸ ἡ ἀμπελος καὶ ἡ ἐλαία. Τῆς Βοιωτίας τὸ ἔδαφος εἶνε μᾶλλον πεδινὸν καὶ εὐφορὸν.

Προϊόντα. Ὁ νομὸς οὗτος παράγει δημητριακοὺς καρπούς, βάμβακα, οἶνον, ἔλαιον, μέλι, ὑπώρας, κτηνοτροφικά καὶ βιομηχανικά προϊόντα, μάρμαρα καὶ διάφορα μέταλλα.

Ἀσχολία τῶν κατοίκων. Οἱ μὲν κάτοικοι τῆς Βοιωτίας ἀσχολοῦνται κυρίως εἰς τὴν γεωργίαν καὶ τὴν κτηνοτροφίαν, οἱ δὲ κάτοικοι τῶν περιχώρων τῆς Ἀττικῆς ἀσχολοῦνται εἰς τὴν γεωργίαν, τὴν ἀμπελοργίαν καὶ κτηνοτροφίαν, ἐνῶ οἱ κάτοικοι τῶν Ἀθηνῶν καὶ τοῦ Πειραιῶς ἀσχολοῦνται κυρίως εἰς τὰς ἐπιστήμας, τὴν ἐμπορίαν καὶ τὴν βιομηχανίαν.

Συγκοινωνία. Ἡ συγκοινωνία τοῦ νομοῦ τούτου μετὰ τῶν γειτονικῶν νομῶν γίνεται δι' ἀμφοτέρων ὁδῶν, σιδηροδρόμων καὶ ἀτμοπλοίων. Σιδηροδρόμους ἔχει τὸν μεταξὺ Ἀθηνῶν-Λαυρείου, τὸν μεταξὺ Πειραιῶς-Ἀθηνῶν-Λαρίσης-Θεσσαλονίκης, διακλάδωσις τοῦ σιδηροδρόμου τούτου ἀρχομένη ἐκ τοῦ Σχηματαρίου, φθάνει εἰς τὴν Χαλκίδα.

Αἱ Ἀθῆναι καὶ ὁ Πειραιεὺς συγκοινωνοῦν συχνότατα διὰ τοῦ ἤλεκτρικοῦ σιδηροδρόμου· αἱ Ἀθῆναι συνδέονται προτέτι μετὰ τοῦ Παλαιοῦ καὶ Νέου Φαλήρου διὰ τροχιοδρόμου, ὡς ἐπίσης τὸ Νέον Φάληρον μετὰ τοῦ Πειραιῶς.

2. Νομὸς Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος.

Πληθυσμὸς 170,000 κάτοικοι.

Θέσεις. Ὁ νομὸς Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος κεῖται πρὸς τὸ ΒΔ. μέρος τοῦ νομοῦ Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας καὶ ἐκτείνεται ἀπὸ τοῦ Μαλιακοῦ κόλπου μέχρι τοῦ Κορινθιακοῦ.

Ὅρια. Ὁρίζεται δὲ πρὸς Β. μὲν ὑπὸ τῶν νομῶν Τρικκάλων καὶ Λαρίσης, πρὸς Ν. ὑπὸ τοῦ νομοῦ Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας καὶ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου, πρὸς Α. ὑπὸ τοῦ Παγασιτικοῦ, τοῦ Μαλιακοῦ καὶ τοῦ Εὐβοϊκοῦ κόλπου καὶ πρὸς Δ. ὑπὸ τοῦ νομοῦ Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας.

Ὅρη. Ὅρη ὁ νομὸς οὗτος ἔχει τὴν Ὀθρυν, ἡ ὁποία χωρίζει τὸν νομὸν τοῦτο ἀπὸ τῆς Θεσσαλίας, καὶ ἀπετέλει τὰ πρὸ τοῦ 1821 ἔρια τῆς Ἑλλάδος, τὴν Οἶτην, (κ' Καταδόβραι), τὸ Καλλίδρομον,

τὸ ὅποιον καταλήγει ἀποτόμως εἰς τὸν Μαλιακὸν κόλπον καὶ σχηματίζει τὰ περιώνυμα στενὰ τῶν Θερμοπυλῶν, τὸν Κόρακα, (κ. Βαρδούσια), τὸν δικόρυφον Παρνασσόν, τὸν Τυμφρηστον (κ. Βελοῦχι) καὶ τὴν Γκιῶναν, τὸ ὑψηλότερον ὄρος τῆς Σπηρεαῆς Ἑλλάδος.

Κόλποι. Κόλπους ἔχει τὸν Μαλιακόν, τὸν Ὀσιούνην, (κ. τῆς Ἀταλάντης), τὸν Κορινθιακόν καὶ τὸν Κρισαιῶν (κ. τοῦ Γαλαξειδίου).

Πεδιάδες. Πεδιάδας ἔχει τὴν εὐφρορτάτην τῆς Λαμίας καὶ τῆς Ἰταλαίτης καὶ τὴν τῆς Ἀμφίσις, κατάφυτον ἐξ ἐλαιῶν καὶ ἀμπέλων.

Ποταμοί. Ποταμοὺς ἔχει τὸν Σπερχεῖον (κ. Ἀλαμάναν) πηγάζοντα ἐκ τοῦ Τυμφρηστοῦ καὶ ἐκβάλλοντα εἰς τὸν Μαλιακὸν κόλπον, τὸν Βοιωτικὸν Κιφισόν, πηγάζοντα ἐκ τοῦ Παρνασοῦ καὶ ἐκβάλλοντα εἰς τὸν Εὐβοϊκὸν κόλπον καὶ τὸν Λάφρον (κ. Μόρνον), πηγάζοντα ἐκ τῆς Οἴτης καὶ ἐκβάλλοντα εἰς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον.

Λίμνας. Λίμνας ἔχει μίαν, τὴν *Συτιδα* (κ. τοῦ Νταουκλή).

Διοικητικὴ διαίρεσις. Ὁ νομὸς Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος διαιρεῖται εἰς τέσσαρας ἐπαρχίας, τὰς ἑξῆς :

1. Ἐπαρχία Φθιώτιδος.

Ἡ ἐπαρχία Φθιώτιδος ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Λαμίαν, ἣ ὅποια εἶνε καὶ πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ· κείται μεταξὺ δύο λόφων, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ ἀνατολικὸς ἔχει φρούριον καὶ ὀνομάζεται Ἀκρολαμια. Ἡ πόλις ἔχει ὠραίας οἰκοδομὰς καὶ πλατείας, γυμνάσιον, πρωτοδικεῖον, ἀρσάκειον καὶ εἶνε ἔδρα ἀρχιεπισκοπικοῦ. Εἰς τὴν Λαμίαν ὑπέστη μαρτυρικὸν θάνατον τῇ 12 Ἀπριλίου 1821 ὑπὸ τῶν Τούρκων ὁ ἥρωὺς Ἀθηνάσιος Δάκος· σήμερον σφίζεται ἐν τῇ πόλει ὁ τάφος του καὶ ὁ ἀνδριὰς του.

Ἐπίγειον τῆς Λαμίας εἶνε ἡ Στυλὶς, μετὰ τῆς ὁποίας συνδέεται δι' ἀμαξιτῆς ὁδοῦ καὶ σιδηροδρόμου καὶ ἔχει νηματοποιεῖον, ἀτμόμυλον καὶ ἐλαιῶνα.

Ἄλλαι κῶμαι καὶ χωρία ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ εἶνε ἡ Ὑπάνη (1,500 κατ.), γνωστὴ διὰ τὰ πλησίον αὐτῆς περίφημα λαματικά λουτρά· Γαρόδικιον (1,400 κατ.), Σούρηνη (1,700 κατ.)

Ἐπίγειον τῆς Ἀμφίσης εἶνε ἡ Ἰέει ἀπέχουσα αὐτῆς δύο ὥρας καὶ κειμένη εἰς τὸν μυχὸν τοῦ Κριταίου κόλπου.

Ἄλλαι κῶμαι καὶ χωρία ἄξια λόγου εἶνε· τὸ Γαλαξειδίον (3,500 κατ.), ἔχον ἀξιόλογον ἐμπορικὸν ναυτικόν· τὸ Χρυσόν (1,500 κατ.), πλησίον τοῦ ὁποίου ἐτελοῦντο οἱ ἀγῶνες τὰ Πύθια· Δελφοὶ (κ. Καστρί), πλησίον τῶν ἀρχαίων Δελφῶν, ἔπου ὑπῆρχε κατὰ τὴν παλαιάν ἐποχὴν ἡ ναὸς τοῦ Ἀπόλλωνος μετὰ τοῦ περιφήμου μαντείου του· Γραβιά (800 κατ.), μικρὸν χωρίον κείμενον ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς ἀγοῦσης ἐξ Ἀμφίσης εἰς Λαμίαν. Πλησίον αὐτοῦ κεῖται τὸ ὄνομαστον Χίσι, ἔπου ἡ Ὀδυσσεὺς Ἀιδοίσιος μετὰ τὰ ὀλίγα παλληκάρια του κατέστρεψε μέγα μέρος τοῦ πολυαριθμοῦ στρατοῦ τοῦ Ὁμέρου Βριώνη· νοτιώτερον τῆς Γραβιάς κεῖται ἡ ἀπόκρημνος θέσις Ἀμπλιανη, ἔπου οἱ Ἕλληνες τῷ 1824 ὑπὸ τὸν Δῆμον Σκαλτσάν, τὸν Τζαβέλλαν καὶ τὴν Δουβουινιώτην κατετρόπωσαν τοὺς Τούρκους· Λεσφίνα (2,700 κατ.), Μουσουνίτσα (15,00 κατ.), καὶ Μπραλλος, χωρίον πλησίον τοῦ ὁποίου ὑπάρχει σπουδαία σιδηροδρομικὴ σήραγγα, ἔχουσα μῆκος 2,110 μέτρων.

4. Ἐπαρχία Δωρίδος.

Ἡ ἐπαρχία Δωρίδος ἔχει πρωτεύουσαν τὸ Λιδωρίκιον (1,150 κατοίκους).

Ἄλλαι κῶμαι καὶ χωρία εἶνε· ἡ Ἀροτινα (1,400 κατ.), πατρὶς τοῦ Δῆμου Σκαλτσᾶ, ὁ ὁποῖος ὕψωσε πρῶτος τὴν σημαίαν τῆς ἐπαναστάσεως ἐν Δωρίδι καὶ τοῦ Ἀθανασίου Διάκου ἡ Γρανίτσα (1,200 κατ.), καὶ ἡ Βιτρινίτσα (900 κατ.), ὡραία παραθαλασσία κώμη.

5. Ἐπαρχία Δομοκοῦ.

Ἡ ἐπαρχία Δομοκοῦ ἔχει πρωτεύουσαν τὸν Δομοκὸν (1,500 κατ.), ὁ ὁποῖος ἔχει ἀχυρὸν φρούριον, ἐκ τοῦ ὁποίου βλέπει τις ἔλην σχεδὸν τὴν δυτικὴν Θεσσαλίαν.

Ἄλλαι κῶμαι καὶ χωρία εἶνε Ἀγόριανη, ἡ Ἀβαρίτσα καὶ ἡ Ὀμβριακή, ἡ ὁποία κεῖται πλησίον τῆς Συνιάδος λίμνης.

Κλίμα. Τὸ κλίμα τοῦ νομοῦ Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος εἶνε εἰς μὲν τὰ ὄρεινά μέρη ψυχρὸν καὶ ὑγιεινόν, εἰς δὲ τὰ πεδινὰ θερμὸν καὶ εἰς τινα μέρη νοσηρὸν.

Ἔδαφος. Τὸ ἔδαφος τοῦ νομοῦ τούτου εἶνε μὲν ὄρεινόν, ἀλλ' εὐφορον.

Προϊόντα. Τὰ κυριώτερα προϊόντα τοῦ νομοῦ εἶνε δημητριακά καὶ καρποὶ, βάμβαξ, σίτος, ἔλαιον, ἔλαιαι καὶ πρὸ πάντων καπνός.

Ἀσχολία κατοίκων. Οἱ κάτοικοι ὡς ἐκ τῆς φύσεως τοῦ ἔδαφους ἀσχολοῦνται εἰς τὴν γεωργίαν καὶ τὴν κτηνοτροφίαν, πλὴν τῶν κατοίκων τοῦ Γαλαξειδίου, οἱ ὅποιοι ἀσχολοῦνται εἰς τὴν ἐμπορικὴν ναυτιλίαν καὶ τὴν ναυπηγικὴν.

Συγκοινωνία. Αἱ κυριώτεροι ἀμαξιτοὶ ὁδοὶ εἶνε ἡ τῆς Λεοδαίας—Ἀταλάντης—Λαμίας, ἡ τῆς Λαμίας—Δομοκοῦ—Θεσσαλίας, ἡ τῆς Λαμίας—Υπάτης—Καρπενησίου, καὶ ἡ τῆς Λαμίας—Ἀμφίσσης. Τὸν νομὸν τοῦτον διασχίζει ὁ σιδηρόδρομος Πειραιῶς—παιλαιῶν συνόρων, τοῦ ἐποίου μία διακλάδωσις ἀρχουμένη ἀπὸ τὸ Λιανοκλάδι φθάνει εἰς Λαμίαν καὶ ἐκεῖθεν εἰς Στυλίδα. Ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τῆς Δωρίδος ἡ συγκοινωνία εἶνε δύσκολος ἕνεκα τοῦ ὄρεινοῦ ἔδαφους αὐτῆς.

3. Νομὸς Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας

Πληθυσμὸς. 190,000 κάτοικοι.

Φέσεις. Ὁ νόμος οὗτος κατέχει ἐλόκληρον τὸ δυτικὸν μέρος τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος καὶ ἐκτείνεται ἀπὸ τοῦ νομοῦ Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος μέχρι τοῦ Ἰονίου πελάγους καὶ τοῦ κόλπου τῶν Πατρῶν.

Ὅρια. Ὅριζεται πρὸς Β. ὑπὸ τοῦ νομοῦ Ἄρτης, πρὸς Α. ὑπὸ τοῦ νομοῦ Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος, πρὸς Δ. ὑπὸ τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου καὶ τοῦ Ἰονίου πελάγους καὶ πρὸς Ν. ὑπὸ τοῦ κόλπου τῶν Πατρῶν.

Ὅρη. Ὅρη ἔχει τὸ Μικρονόρος, τὰ Ἀκασσονεῖα, τὸ Πανατωλικὸν (κ. Κυρὰ Βγένα), τὸν Ἀράκωνθον (κ. Ζυγὸν) καὶ τὸν Τυμφησιτὸν (κ. Βελούχι).

Κόλποι. Κόλπους ἔχει δύο: τὸν Ἀμβρακικὸν καὶ τὸν κόλπον τῶν Πατρῶν.

Ἀκρωτήρια. Ἀκρωτήρια ἔχει τὸ Ἄκτιον (κ. Ποῦντα) καὶ τὸ Ἀντίρριον.

Πεδιάδες. Πεδιάδας ἔχει τὴν τοῦ Ἀργινίου, παράγουσαν ἐξαίρετον καπνὸν καὶ τὴν Ἀκρονακτικὴν.

Ποταμοί. Ποταμοὺς ἔχει τὸν Ἀχελῷον (κ. Ἀσπροπόταμον), τὸν μεγαλύτερον ποταμὸν τῆς παλαιᾶς Ἑλλάδος, ὁ ὁποῖος πηγάζων ἐκ τῆς Πίνδου ἐκβάλλει εἰς τὸ Ἴόνιον πέλαγος· τὸν Εὐήγον (κ. Φειδαριν), ὁ ὁποῖος πηγάζει ἐκ τοῦ Κέρακος καὶ χύνεται εἰς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον.

Λίμνες. Λίμνας ἔχει τὴν Ἀμβρακίαν, τὴν Ὀζηρόν, τὴν Λυσιμιχίαν (κ. τοῦ Ἀγγελοκάσιου) καὶ τὴν Τριχωνίδει (κ. τοῦ Βραχωρίου). Καὶ μίαν λιμνοθάλασσαν, τὴν Κυνίαν, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἀλιεῦνται οἱ ἰχθύες, ἐκ τῶν ὧν τῶν ὁποίων παρασκευάζεται τὸ περίφημον αὐγοτάραχον τοῦ Μεσολογγίου.

Διοικητικὴ διαίρεσις. Ὁ νομὸς οὗτος διαίρεται εἰς ἕξ ἐπαρχίας, τὰς ἑξῆς:

1. Ἡ ἐπαρχία Μεσολογγίου.

Ἡ ἐπαρχία Μεσολογγίου ἔχει πρωτεύουσαν τὸ Μεσολόγγιον (7,700 κατ.), τὸ ὁποῖον εἶνε καὶ πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ· κεῖται δὲ πλησίον τῆς λιμνοθαλάσσης Κυνίας. Ἡ πόλις ἔχει γυμνάσιον, πρωτοδικεῖον καὶ εἶνε ἔδρα ἀρχιεπισκόπου. Τὸ Μεσολόγγιον κατέστη ἔνδοξον καὶ περιώνυμον διὰ τὰς δύο ποιοτικίας, τὰς ὁποίας υπέστη ὑπὸ τῶν Τούρκων κατὰ τὰ ἔτη 1822 καὶ 1825—1826, ἀλλὰ πρὸ παντὸς διὰ τὴν ἥρωϊκὴν ἔξοδον τῆς ἀθανάτου φρουρᾶς τῆς πόλεως (10 Ἀπριλίου 1826), ἣ ὁποία προὐκάλεσε τὸν θαυμασμὸν καὶ τὴν συμπάθειαν ὁλοκλήρου τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου. Ἐκεῖ δὲ εἰς τὸ Μεσολόγγιον καὶ ἐντὸς καταφύτου κήπου, ὅστις ὀνομάζεται Ἡεῶν, εἶνε τεθαμμένα τὰ ὅσα τῶν ἐνδόξων κατὰ τὴν ἥρωϊκὴν ἔξοδον πεσόντων ὑπερασπιστῶν αὐτοῦ, προσέτι δὲ οἱ τάφοι τῶν ἡρώων τοῦ ἀγῆνος Μάρκου Βότσαρη, Κυριακούλη Μαυρομιχάλη καὶ τοῦ φιλέλληνος Λόρδου Βύρωνος, πρὸς τὸν ὁποῖον ἡ εὐγνωμονοῦσα Ἑλλὰς διὰ τὰς πρὸς αὐτὴν ὑπερσίας καὶ θυσίας του, ἀνήγειρε τελευταίως τὸν ἀνδριάντα του ἐν τῷ Ἡεῶν καὶ ἕτερον καλλιτεχνικὸν σύμπλεγμα ἐν τῷ ἐν Ἀθήναις Ζαπτεῖον.

*Εμπροσθεν τοῦ Μεσολογγίου καὶ ἐν τῇ λιμνοθαλάσῃ κείνται τὰ τὰ νησίδρια *Κλεισόβα* καὶ *Βασιλάδι*, ἔνδοξα διὰ τὰς ἐκεῖ νίκας τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Τούρκων.

Τὸ Μεσολόγγιον συνδέεται μετὰ τοῦ Ἀγρινίου διὰ σιδηροδρόμου, ὃ ὅποιος ἀρχεται ἀπὸ τὸ *Κορινθίον* ἀπὸ τούτου δὲ διὰ πλοιαρίου μεταδίδει τις ἀπέναντι εἰς τὰς Πάτρας.

Κῶμαι καὶ χωρία ἄξια λόγου ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ εἶναι τὸ *Αἰτωλικόν* (3,800 κατ.) κείμενον ἐπὶ νησίδος καὶ συνδεδόμενον μετὰ τῆς ξηρᾶς διὰ δύο γεφυρῶν. *Στιμνὰ* (1,100 κατ.) καὶ *Νεοχώριον* (1,800 κατ.).

2. Ἐπαρχία Ναυπακτίας

Ἡ Ἐπαρχία αὕτη ἔχει πρωτεύουσαν τὴν *Ναύπαιον* (3,400 κατ.), ἣ ὅποια κείται παρὰ τὸν Κορινθιακὸν κόλπον ἔχουσα μαγευτικὴν θέσιν ἀπὸ τῆς θαλάσσης καὶ πολλὰ τείχη ἐνετικὰ ἐπὶ λόφου, ἐπὶ τοῦ ὁποίου καὶ ἦ ἀκρόπολις τῆς πόλεως.

*Ἄλλαι κῶμαι καὶ χωρία εἶναι ὁ *Πλάταρος* (1,200 κατ.), τὸ *Κλεπᾶ* (1,100 κατ.), ἡ *Κόνισκα* (1,000 κατ.) καὶ ἡ *Δομοτινὰ* (800 κατ.).

3. Ἐπαρχία Τριχωνίας.

Ἡ Ἐπαρχία Τριχωνίας ἔχει πρωτεύουσαν τὸ Ἀργεῖον (κ. Βραχῶρι (12,000 κατ.), τὸ ὅποτον κείται πλησίον τῆς λίμνης Λυσιμαχίας καὶ ἐν τῷ μέσῳ εὐφροωτάτης πεδιάδος, παραγωγῆς ἐξαιρέτων καπνῶν. Εἶναι πόλις ὠραία, ἔχουσα καλὴν βυμοτομίαν, πλατείας. ἐκ τῶν ὁποίων ἡ ὠραιότερα εἶναι ἡ σύνδενδρος πλατεία «Μπέλλου» — ἀειμνήστου δημάρχου αὐτῆς, εἰς ὃν ὀφείλεται ὁ ἐξωραϊσμὸς τῆς πόλεως-καί γομνάριον· συνδέεται δὲ μετὰ τοῦ Μεσολογγίου διὰ σιδηροδρόμου.

*Ἄλλαι κῶμαι καὶ χωρία εἶναι τὸ *Μουσταφοῦλι* (1,400 κατ.), *Δερβέκιστα* (1,100 κατ.), καὶ τὸ *Κεφαλόβρυσον* (800 κατ.), πλησίον τοῦ ὁποίου ἔκειτο ἡ ἀρχαία πόλις *Θέριμον*, ὅπου συνήρχετο τὸ συνέδριον τῶν Αἰτωλῶν.

4. Ἐπαρχία Εὐρυτανίας.

Πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας ταύτης εἶναι τὸ *Καρπεήσιον* (2,900 κατ.), τὸ ὅποτον κείται παρὰ τὰς ὑπερλαίας τοῦ *Τυμφρηστοῦ*· ἔχει δὲ πρωτοδικεῖον καὶ εἶναι ἔδρα ἐπισκόπου. Κάτωθεν τοῦ *Καρπε-*

νησίῳ, εἰς τὴν σημερινὴν θέσιν *Κεφιλῶρι*, ἐφονεύθη κατὰ τὸ 1823 ὁ ἥρωας *Μάρκος Βουσαρης*, εἰς μίαν ἡρωϊκωτάτην ἐφοδὸν αὐτοῦ κατὰ τῶν Τούρκων.

Ἄλλας κώμας καὶ χωρῖα ἔχει ἡ ἐπαρχία τὸν *Προυσόν* (1,200 κατ.), τὴν *Φουρνᾶν*, τὸ *Κεράσοβον* καὶ τὸν Ἅγιον Βλάσιον.

5. Ἐπαρχία Βάλτου.

Ἡ Ἐπαρχία αὕτη πρωτεύουσαν ἔχει τὴν Ἀμφιλοχίαν (κ. *Καρ-
βασαράν*, 2,400 κατ.), ἡ ὁποία κεῖται εἰς τὸν μυχὸν τοῦ Ἀμβρακι-
κοῦ κόλπου καὶ ἐξάγει βλανθίδια, καπνὸν καὶ ξυλάνθρακας.

Ἄλλας κώμας ἔχει τὸ *Σύντεκνον* (1,400 κατ.), καὶ τὴν *Λε-
πενοῦ* (1,300 κατ.), ἡ ὁποία κεῖται πλησίον τῶν ἐρειπίων τῆς ἀρ-
χαίας πόλεως *Στρατου*, παλαιᾶς πρωτεύουσας τῆς Ἀκαρνανίαν.

6. Ἐπαρχία Βονίτισης Ἐηρομέρου.

Πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας ταύτης εἶνε ἡ *Βόνιτσα* (1,500 κατ.)-
κειμένη παρὰ τὸν Ἀμβρακικὸν κόλπον ἐπὶ μαγευτικῆς τοποθεσίας.
Πλησίον τῆς Βονίτισης κεῖται τὸ χαμηλὸν ἀκρωτήριον Ἄκτιον, ἔχον
φρούριον ὀχυρὸν.

Ἄλλαι κώμαι ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ εἶνε ὁ Ἀστακὸς (3,000 κατ.),
ἡ *Κιτοῦνα* (2,000 κατ.), ἡ *Ζαβέεδα* (1,700 κατ.) καὶ ἡ *Κατοχή*
(1,500 κατ.).

Κλίμα. Τὸ κλίμα τοῦ νομοῦ τούτου εἰς μὲν τὰ ὄρεινά μέρη
εἶνε ψυχρὸν, ἀλλ' ὕγιεινόν, εἰς δὲ τὰ Β. Δ. νοσηρὸν ἕνεκα τῶν ὑπαρ-
χόντων ἐλῶν καὶ εἰς τὰ Ν. καὶ Δ. γλυκύ.

Ἔδαφος. Τὸ ἔδαφος αὐτοῦ εἶνε κατὰ τὸ πλεῖστον ὄρεινόν, κα-
λυπτόμενον ἀπὸ πυκνὰ καὶ ὠραῖα δάση· μικρὸν μόνον μέρος αὐτοῦ
πρὸς τὸ Ν. καὶ Δ. εἶνε πεδινόν.

Προϊόντα. Τὰ σπουδαιότερα προϊόντα τοῦ νομοῦ εἶνε βαλα-
νθίδια, δημητριακοὶ καρποί, ἔλαιον, ξυλάνθρακες, κτηνοτροφικὰ προϊ-
όντα, ξυλεία καὶ προπάντων πολλὸς καὶ ἐκλεκτὸς καπνός. Ἐν δὲ ταῖς
λιμνοθαλάσσις ἀλιεῦνται οἱ ἰχθύς, ἐκ τῶν ὁποίων παρασκευάζεται
τὸ περίφημον αὐγοτάραχρον.

Ἀσχολία τῶν κατοίκων. Οἱ κάτοικοι ἀσχολοῦνται εἰς τὴν γεωργίαν, τὴν κτηνοτροφίαν καὶ τὴν ὕλοτομίαν.

Συγκοινωνία. Ὁ νομὸς οὗτος ἔχει τὴν οἰδηρόδρομον Ἀγρινίου—Μεσολογγίου—Κρουονερίου καὶ πολλὰς ἀμαξιτοὺς ἑδούς, διὰ τῶν ὁποίων ἐξυπηρετεῖται ἡ συγκοινωνία μεταξὺ τῶν διαφόρων πόλεων καὶ κωμῶν. Αἱ σπουδαιότεραι ἐκ τούτων εἶνε ἡ Μεσολογγίου—Ναυπάκτου, ἡ Μεσολογγίου—Ἀγρινίου—Ἀμφιλοχίας—Ἄρτης καὶ ἡ Καρπενησίου—Λαμίας.

Β. ἩΠΕΙΡΟΣ

Πληθυσμὸς. 41,800 κάτοικοι.

Ἔθνη, ὄρεα. Ἡ μικρὰ λωρὶς τῆς Ἡπείρου, ἣτις ἀνῆκε πρῶτον δύο νικηφόρων πολέμων εἰς τὴν Ἑλλάδα, κεῖται μεταξὺ τοῦ Ἀχελφίου καὶ τοῦ Ἀράχθου ποταμοῦ, ὅστις χωρίζει τὴν λωρίδα ταύτην ἀπὸ τῆς ἄλλης τῆς ἐλευθερωθείσης Ἡπείρου.

Ὅριζεται δὲ πρὸς Α. μὲν ὑπὸ τοῦ νομοῦ Τρικκάλων, πρὸς Δ. ὑπὸ τῆς ἄλλης Ἡπείρου καὶ πρὸς Ν. Δ. ὑπὸ τοῦ νομοῦ Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας.

Πολιτικὴ κατάστασις. Τὸ τμήμα τοῦτο τῆς Ἡπείρου παρεχωρήθη εἰς τὴν Ἑλλάδα κατὰ τὸ 1881, διὰ τῆς Βερολινείου συνθήκης· ἀποτελεῖ δὲ ἓνα μόνον νομόν, τὸν νομόν Ἄρτης.

Νομὸς Ἄρτης.

Ὄρη. Ὄρη ὁ νομὸς οὗτος ἔχει ἓν μόνον, τὰ Τσουμέρκα.

Ποταμοί. Ποταμόν ἔχει τὸν Ἀραχθόν, ὅστις πηγάζει ἐκ τῆς Πίνδου καὶ χύνεται εἰς τὸν Ἀμβρακικὸν κόλπον.

Πεδιάδες. Πεδιάδα ἔχει μίαν, τὴν τῆς Ἄρτης.

Διοικητικὴ διαίρεσις. Ὁ νομὸς οὗτος ἔχει μίαν μόνην ἐπαρχίαν τῆς Ἄρτης.

Ἐπαρχία Ἄρτης.

Τῆς ἐπαρχίας ταύτης πρωτεύουσα εἶνε ἡ Ἄρτα (6,800 κατ.), ἣτις εἶνε καὶ πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ. Εἶνε πόλις παλαιὰ καὶ κεῖται παρὰ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Ἀράχθου ποταμοῦ, ἐπὶ τοῦ

όπου υπάρχει ονομαστή λιθίνη γέφυρα, διὰ τῆς ὁποίας ἐπικοινωνεῖ μετὰ τῆς λοιπῆς Ἠπείρου. Ἐπίκειον τῆς Ἄρτης εἶνε ἡ *Κόπρανα*, ἡ ὁποία κεῖται εἰς τὸν μυχὸν τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου καὶ συγκοινωνεῖ μετ' αὐτῆς δι' ἀμαξιτοῦ ὁδοῦ.

Ἄλλαι κῶμαι καὶ χωρῖα εἶναι τὸ *Πίτα* (1700 κατ.), κωμόπολις ὀνομαστή διὰ τὴν πλησίον αὐτῆς γενομένην μάχην τῷ 1822 τῶν Ἑλλήνων καὶ φιλελλήνων κατὰ τῶν Τούρκων. *Σκουληκαριά* (1,100 κατ.), πατρίς τοῦ Γεωργίου Καρᾶσκάκη. *Ἄρναντα* (1,200 κατ.), *Πράμνιτι* (2,400 κατ.), *Κιλαορούτι* (900 κατ.), *Γρίμποζον*, ὅπου κατὰ τὸ 1897 συνέβησαν αἱ ἀτυχεῖς μάχαι κατὰ τῶν Τούρκων καὶ ἄλλα χωρῖα, τὰ ὁποῖα πρότερον ἀνήκον εἰς τὴν πρῶτην ὑποδιοίκησιν Φιλιππιάδος.

Κλίμα. Τὸ μὲν βόρειον μέρος τοῦ νομοῦ ἔχει κλίμα ψυχρὸν καὶ ὑγρὸν, τὸ δὲ νότιον ὑγρὸν καὶ νοσηρὸν.

Ἔδαφος. Τὸ ἔδαφος τοῦ νομοῦ τούτου εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον ὄρεινόν. Μόνον ἐν μικρῶν μέρει αὐτοῦ πρὸς Νότον εἶνε πεδινὸν κα εὐρρον.

Προϊόντα. Τὰ κυριώτερα προϊόντα εἶναι καπνός, ἀραβόσιτος, ἔλαιον, ἐσπεριδοειδῆ καὶ κτηνοτροφικὰ προϊόντα.

Ἀσχολία κατοίκων. Οἱ κάτοικοι τοῦ νομοῦ τούτου ἀσχολοῦνται εἰς τὴν γεωργίαν καὶ ἰδίως εἰς τὴν κτηντροφίαν.

Συγκοινωνία. Ἡ συγκοινωνία εἰς τὸν νομὸν τούτον εἶναι πολὺ δύσκολος, διότι μία μόνη ἀμαξιτὴ ὁδὸς ὑπάρχει ἡ Ἄρτης — Ἀμφιλοχίας — Ἀγρινίου — Μετολογίου.

Γ. ΘΕΣΣΑΛΙΑ

Πληθυσμός. 388.000 κάτοικοι.

Θέσεις, ὄρια. Ἡ χώρα αὕτη κεῖται πρὸς τὸ Δυτ. μέρος τοῦ προηγουμένου νομοῦ καὶ ὑπεράνω τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος· ὁρίζεται δὲ πρὸς Β. μὲν ὑπὸ τῆς Μακεδονίας, πρὸς Δ. ὑπὸ τῆς Ἠπείρου, πρὸς Ν. ὑπὸ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος· καὶ πρὸς Α. ὑπὸ τοῦ Θερμαϊκοῦ καὶ Παγασητικοῦ κόλπου.

Πολιτικὴ κατάστασις. Ἡ Θεσσαλία παρεχωρήθη εἰς τὴν

Ἑλλάδα μετὴν μικρὰν λωρίδα τῆς Ἡπείρου, τὸν νομὸν Ἄρτης, κατὰ τὸ 1881 διὰ τῆς Βερολινείου συνθήκης διαίρεται δὲ διοικητικῶς εἰς δύο νομοὺς, τοὺς ἑξῆς :

Νομὸς Τρικκάλων.

Πληθυσμὸς 185,000

Θέσεις. Ὁ νομὸς Τρικκάλων κατέχει τὸ ΒΔ. μέρος τῆς Θεσσαλίας καὶ ἐκτείνεται πρὸς Ν. μέχρι τοῦ νομοῦ Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας.

Ὅρια. Ὁρίζεται δὲ πρὸς Β. μὲν ὑπὸ τοῦ νέου νομοῦ Κοζάνης, πρὸς Α. ὑπὸ τοῦ νομοῦ Λαρίσης, πρὸς Ν ὑπὸ τοῦ νομοῦ Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας καὶ πρὸς Δ. ὑπὸ τοῦ νομοῦ Ἄρτης

Ὅρη. Ὅρη ἔχει τὰ Καμβούνια (κ. Χάσια) καὶ τὴν Πίνδον.

Πεδιᾶδες. Πεδιᾶδα ἔχει τὴν τῶν Τρικκάλων, τὴν τῆς Καλαμπάκας καὶ τὴν τῆς Καρδίτσας.

Ποταμοί. Ποταμοὶ ἔχει τὸν Θεσσαλικὸν Πηνειὸν καὶ τοὺς παραποτάμους τοῦ Ληθαίου (Τρικκαλινὸν), Ἀπιδανὸν (Φερσαλίτικον), Ἐνιπέα (Τσαναργλῆν) καὶ Καλέντζην χύνεται δὲ εἰς τὸν Θερματικὸν κόλπον.

Διοικητικὴ διαίρεσις. Ὁ νομὸς οὗτος διαίρεται εἰς τρεῖς ἐπαρχίας, εἶνε δὲ αἱ ἑξῆς :

1. Ἐπαρχία Τρικκάλων.

Ἡ ἐπαρχία Τρικκάλων ἔχει πρωτεύουσαν τὰ Τρίκκαλα (17,800 κατ.), τὰ ὅποια εἶνε καὶ πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ. Εἶναι ὠραία πόλις κειμένη πρὸς τὰς ὄχθας τοῦ Ληθαίου ποταμοῦ καὶ ἔχει ἐμπόριον σιτηρῶν, κτηνῶν καὶ κικνοῦ. Μετὰ τοῦ Βόλου συνδέεται διὰ σιδηροδρόμου.

Ἄλλα κῶμαι καὶ χωρία εἶνε τὸ Ζάηκον (1,300 κατ.), Τσιότι (1,800 κατ.), καὶ Βαρυπόπι 1000 κατ.).

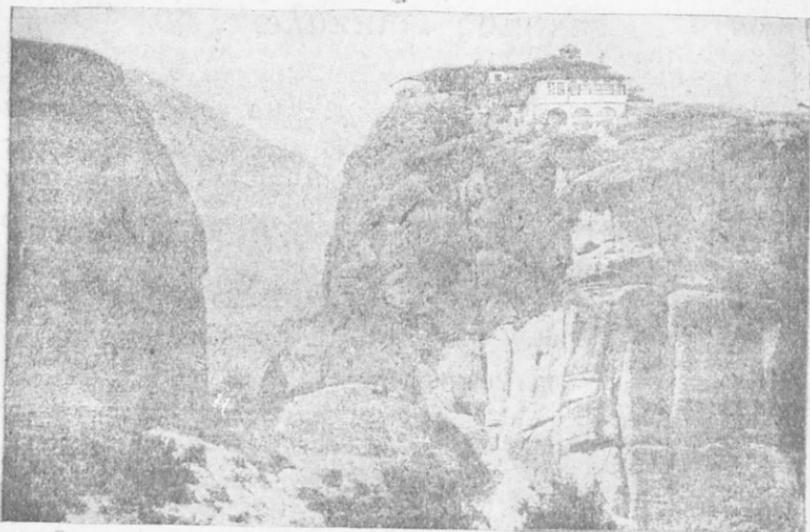
2. Ἐπαρχία Καλαμπάκας.

Ἡ Ἐπαρχία Καλαμπάκας ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Καλαμπάκην (2,300 κατ.), κωμόπολιν κειμένην πλησίον τοῦ Πηνειοῦ ποταμοῦ.

Πλησίον τῆς Καλαμπάκας καὶ πρὸς Β. αὐτῆς ὑψοῦνται βράχοι ἀπόκρημνοι καὶ ὑψηλοί, τὰ ὀνομαζόμενα *Μετέωρα*, ἐπάνω εἰς τὰς

κορυφάς τῶν ὄρειων ἐκτίσθησαν κατὰ τὸν ΙΔ'. αἰῶνα ὑπὸ Βυζαντινῶν πολλὰ μοναστήρια· ἐκ τούτων δὲ σήμερον μόνον 7 σφύζονται.

Ἡ ἀνάβασις εἰς τὸς μονὰς ταύτας γίνεται ἢ διὰ κοφίνων ἢ διὰ

ΤΑ ΜΕΤΕΩΡΑ

κρεμαστῶν κλιμάκων ἢ διὰ δεικτύων, τὰ ὅποια ἀνασύρουν οἱ μοναχοί.

Ἄλλαι κῶμαι καὶ χωρία εἶνε· ἡ *Κοιστανιά* (1200 κατ.), τὸ *Μαλακάσιον* (1,100 κατ.) καὶ ἡ *Νέα Κουτουσούφλιαν*, πλησίον τῶν πηγῶν τοῦ Πηνειοῦ,

3. Ἐπαρχία Καρδίτσας.

Ἡ πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας ταύτης εἶνε ἡ *Καρδίτσα* (9,600 κατ.), ἡ ὅποια εἴται ἐν τῇ πεδιάδι καὶ πλησίον τοῦ ποταμοῦ *Καλέντζι*.

Ἄλλας κῶμας καὶ χωρία ἔχει· τὸ *Φανάσιον* (1900 κατ.), τοὺς *Σοφάδες* (2,400 κατ.), τὸ *Μουζάκιον* (1,800 κατ.), τὸν *Παλαμῦν* (3,800 κατ.), τὸν *Μεγερικόλαν* (1,300 κατ.) καὶ τὸ *Σμοκοβον*, πλησίον τοῦ ὁποίου ὑπάρχουν θερμὰ ἱαματικά ὕδατα.

Κλίμα. Τὸ κλίμα τοῦ νομοῦ τούτου εἶνε ὑγιεινόν· ψυχρὸν μὲν καὶ ὑγρὸν τὸν χειμῶνα, θερμὸν δὲ κατὰ τὸ θέρος.

Ἔδαφος. Τὸ ἔδαφος εἶνε κατὰ τὸ πλεῖστον πεδινὸν καὶ εὐφορον· μόνον εἰς τὰ ΒΔ. μέρη εἶνε ὄρεινόν.

Προϊόντα. Τὰ κυριώτερα προϊόντα τοῦ νομοῦ τούτου εἶνε: δημητριακοὶ καρποί, καπνός, σήσαμον, μέταξα, κτηνοτροφικὰ προϊόντα· καλλιεργοῦνται δὲ σήμερον καὶ τεύτλα (κ. κοκκινογούλια), ἐκ τῶν ὁποίων παράγεται ζάκχαρις.

Ἀσχολία κατοίκων. Οἱ κάτοικοι ἀσχολοῦνται εἰς τὴν γεωργίαν, τὴν κτηνοτροφίαν καὶ τὴν ἐμπορίαν.

Συγκοινωνία. Ἡ συγκοινωνία εἰς τὸν νομὸν τούτον εἶνε ἀρκετὰ ἀνεπτυγμένη· διότι ὑπάρχουν πολλοὶ ὁδοὶ ἀμαξιτοί, αἱ ὁποῖαι συνδέουσι τὰς πόλεις καὶ τὰς κώμας αὐτοῦ. Σπουδαιότεραι ἐκ τούτων εἶνε ἡ Τρικκάλων — Χαρίσσης, Τρικκάλων — Καρδίτσας, Τρικκάλων — Καλαμπάκας. Ἄλλ' ἔχει καὶ σιδηρόδρομον, ὃ ὁποῖος ἐκκινῶν ἐκ Βόλου φθάνει εἰς τὸ Βελεστίνον· ἀπ' ἐκεῖ δὲ διχάζεται καὶ ἡ μὲν ἄνω γραμμὴ φθάνει εἰς τὴν Δάρισσαν, ἡ δὲ ἑτέρα διερχομένη ἀπὸ τὰς πόλεις Φάρσαλα, Καρδίτσαν καὶ Τρίκκαλα φθάνει εἰς τὴν Καλαμπάκην.

Νομὸς Λαρίσης.

Πληθυσμὸς. 203,000 κάτοικοι.

Θέσις. Ὁ νομὸς οὗτος κατέχει τὸ ἀνατολικὸν ἡμισυ τῆς Θεσσαλίας, ἐν τῇ ὁποίᾳ κεῖται καὶ ἡ χερσόνησος τῆς Μαγνησίας.

Ὅρια. Ὁρίζεται δὲ πρὸς Β. μὲν ὑπὸ τοῦ νομοῦ Κοζάνης, πρὸς Ν. ὑπὸ τοῦ νομοῦ Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος, πρὸς Α. ὑπὸ τοῦ Αἰγαίου πελάγους καὶ πρὸς Δ. ὑπὸ τοῦ νομοῦ Τρικκάλων.

Ὅροι. Ὅρη ἔχει τὸν Ὀλυμπον, ὃ ὁποῖος κατὰ τὴν μυθολογίαν ἦτο ἡ κατοικία τῶν ἀρχαίων θεῶν, κατὰ δὲ τοὺς χρόνους τῆς δουλείας ἦτο ἡ ἔδρα καὶ τὸ καταφύγιον τῶν κλεφτῶν· τὴν Ὀσσαν (κ. Κίσσαβον), ὄρος διακῶδες, τὸ ὁποῖον ἦτο ἐπίσης ἔδρα καὶ καταφύγιον τῶν κλεφτῶν καὶ τὸ Πήλιον, κατάφυτον ἐξ ἐλαίων καὶ ὀπωροφόρων δένδρων. Τὸ Πήλιον ἀπολήγον εἰς τὴν θάλασσαν σχηματίζει ἓν ἀκρωτήριον, τὴν Σηπιάδα.

Πεδιάδες. Πεδιάδας έχει δύο, τὴν τῆς *Λαρίσης*, καὶ τὴν τῶν *Φαρσάλων*, ἐκτὸς ἄλλων μικροτέρων. Μεταξὺ τοῦ Ὀλύμπου καὶ τῆς Ὀσσης ἐκτείνεται ἡ περιφέρημος διὰ τὰς φυσικὰς αὐτῆς καλλονάς, κοίτης τῶν *Τεμπῶν*, κατάφυτος ἐκ θαρῶν καὶ πλατάνων.

Ποταμοὶ. Ποταμοὺς ἔχει τὸν *Πηνεῖον* (κ. *Σαλαμβριᾶν*), ὁ ὅποιος δεχόμενος πολλοὺς παραποτάμους, χύνεται εἰς τὸν *Θερμαϊκὸν κόλπον*.

Λίμνες. Λίμνας ἔχει τὴν *Βοιβηίδι* (κ. *Κάρλαν*), τὴν *Νετω-νίδα* (κ. *Μαυρονέρι*), τὴν *Ἀσκουρίδα* (κ. *Νεξερὸν*) καὶ τὴν *Συνιάδα* (κ. *Δαουκλή*).

Κόλποι. Κόλπους ἔχει ἕνα, τὸν *Παρασιτικὸν* (κ. τοῦ *Βόλου*).

Χερσονήσοι. Χερσονήσους ἔχει τὴν *Μαγνησίαν* καὶ τὴν ἐξ αὐτῆς σχηματιζομένην τοῦ *Τρίκερι*.

Διοικητικὴ διαίρεσις. Ὁ νομὸς οὗτος διαίρεται εἰς 6 ἐπαρχίας, εἶνε δὲ οἱ ἑξῆς :

1. Ἐπαρχία Λαρίσης

Ἡ ἐπαρχία αὕτη ἔχει πρωτεύουσαν τὴν *Λάρισα*ν (18,000 κατ.) ἡ ὁποία εἶνε καὶ πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ. Ἡ *Λάρισα* εἶνε πόλις ἀρχαιοτάτη, ἐκτισμένη δὲ εἰς τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ *Πηνεῖου* ποταμοῦ, ἔχει ἀκρόπολιν, μέγαν στρατῶνα, ἐφετεῖον, πρωτοδικεῖον, γυμνάσιον καὶ ἀρσάκειον. Συνδέεται μετὰ τοῦ *Πειραιῶς* διὰ σιδηροδρόμου, ὡς καὶ δι' ἄλλης γραμμῆς μετὰ τοῦ *Βόλου*.

Κῶμαι ἄξιαι λόγου ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ εἶνε τὸ *Μέγα Κεοσερλή* (1,700 κατ.) κειμενον παρὰ τοῦς πρόποδας τῆς Ὀσσης· τὰ *Ἀμπελάκια* (1,500 κατ.), παρὰ τὴν εἴσοδον τῆς κοιλάδος τῶν *Τεμπῶν*, ὀνομαστῆ ἄλλοτε διὰ τὴν ἐκεῖ ἀκμάζουσαν ὑφαντουργίαν.

2. Ἐπαρχία Τυρνάβου.

Ἡ ἐπαρχία *Τυρνάβου* ἔχει πρωτεύουσαν τὸν *Τύρναβον* (6,300 κατ.), πᾶν καταφύτον ἐκ μωρεῶν καὶ ἀμπέλων καὶ κειμένην παρὰ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ ὀρητικῶ *Τεταρσιῶ*, παραποτάμου τοῦ *Πηνεῖου*.

Κῶμαι ἄξιαι λόγου ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ εἶνε τὸ *Καζακλὰρ* (2,600) Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ *Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς*

κατ.), καὶ ἡ *Ραψάνη* (2,100 κατ.), ἡ ὁποία κεῖται εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Ὀλύμπου καὶ παράγει ἐξαιρετον οἶνον.

3. Ἐπαρχία Ἀγυῖας.

Πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας ταύτης εἶναι ἡ Ἀγυῖα (2,800 κατ.), κώμη κειμένη παρὰ τοὺς πρόποδας τῆς Ὀσοῦς· ἔχει ἄφθονα ὕδατα καὶ πολλὰ καρποφόρα δένδρα. Ἦτο ἄλλοτε ὀνομαστὴ διὰ τὰ λαμπρὰ αὐτῆς ὑφάσματα· τῶρα δὲ παράγει οἶνον μέταξαν καὶ βάμβακα.

Κεραμίδι (1,200 κατ.), κώμη εὐφορος καὶ κατάφυτος ἐκ καστανεῶν· *Τσίγεσι*, μικρὰ παράλιος κώμη, κειμένη παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Πηνειοῦ.

4. Ἐπαρχία Βόλου.

Ἡ ἐπαρχία αὕτη ἔχει πρωτεύουσαν τὸν Βόλον (23,300 κατ.), πόλιν ἡ ὁποία κεῖται εἰς τὸν μυχὸν τοῦ Παγασιτικοῦ κόλπου, ἔχουσα εὐρύχωρον καὶ ἀσφαλῆ λιμένα, ὁδοὺς εὐρείας καὶ οἰκοδομὰς λαμπράς. Εἶνε ἡ ἐμπορικωτέρα πόλις τῆς Θεσσαλίας καὶ ὀλιμὴν ἔλου τοῦ νομοῦ· συνδέεται δὲ μετὰ τῆς Λαρίσης καὶ μετὰ τῶν Φαρσάλων, τῆς Καρδίτσης, τῶν Τρικκάλων καὶ τῆς Καλαμπάκας διὰ σιδηροδρόμου.

Ἐπερὰν τοῦ Βόλου κεῖται ὁ Ἄνω Βόλος, πλησίον τοῦ ὁποίου ἔκειτο ἡ ἀρχαία Ἰωλκός, ἡ πατρίς τοῦ ἥρωος τῆς Ἀργοναυτικῆς ἐκστρατείας Ἰάσονος· πρὸς Δ. δὲ τοῦ Βόλου καὶ ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς κεῖται τὸ Βελεσῆνον (2,000 κατ.), αἱ ἀρχαῖαι Φεραί, κωμόπολις ὀνομαστὴ τὸ μὲν ὡς πατρίς τοῦ πρωτομάρτυρος τῆς ἑλληνικῆς ἐλευθερίας *Ρήγα* τοῦ Φεραίου (Βελεστινῆ), τὸ δὲ διότι πλησίον αὐτῆς κατὰ τὸν ἀτυχῆ ἡμῶν πόλεμον τοῦ 1897 ὁ στρατηγὸς Σμολένσκης ἐνίκησε τοὺς Τούρκους.

Ἐπι δὲ τοῦ Πηλίου κεῖνται 24 πλούσιαι καὶ ὠραῖαι κῶμαι, λευκάζουσαι ὡς λίθοι πολύτιμοι ἐν τῇ μέσῃ πλατάνων, καστανεῶν, μυλεῶν καὶ ἄλλων ὑπωροφώρων δένδρων. Τούτων σπουδαιότεραι εἶνε ἐπὶ μὲν τῆς Ἀνατολικῆς πλευρᾶς τοῦ Πηλίου ἡ Ζαγιά (3,200 κατ.), ὁ Κισσὸς καὶ ἡ *Τσαγγάραδα*, ἔχουσα τὴν Ἀχιλλοπούλειον Ἐμπορικὴν σχολὴν, συντηρουμένην διὰ χρημάτων τοῦ

δμογενοῦς Ἀχιλλοπόδου ἐπὶ δὲ τῆς Δυτικῆς πλευρᾶς εἶνε ἡ Μακρονίτσα (3,200 κατ.), ἡ Πορτοριά (2,100 κατ.), ἡ Δράκια (2,100 κατ.), ὁ Ἅγιος Λαυρέντιος (1,700 κατ.), αἱ Μηλέαι (1,900 κατ.), ἡ Ὡραία Ἀργιλαστή (2. 200 κατ.), ὁ Λαῦκος (1,800 κατ.), καὶ τὸ Τρίκερι (1,400 κατ.) κείμενον ἐπὶ τῆς δμωνύμου χερσονήσου.

5. Ἐπαρχία Ἀλμυροῦ

Πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας ταύτης εἶνε ὁ Ἀλμυρός (6,400 κατ.), κείμενος ὄχι μακρὰν τοῦ Παγασιτικοῦ κόλπου καὶ ἐν τῷ μέσῳ πεδιάδος, ἡ ὅποια παράγει ἐξαίρετον καπνόν, δημητριακοὺς καρποὺς καὶ βίμβρακα.

Πλησίον τοῦ Ἀλμυροῦ κεῖται τὸ χωρίον Ἀϊδίνιον, ὅπου ὑπάρχει ἡ Τριανταφυλλίδειος γεωργικὴ σχολή.

Ἄλλαι κῶμαι εἶνε ὁ Πλάτανος, ἡ Γοῦρα καὶ δύο νέαι κῶμαι ἡ Εὐξεινούπολις καὶ ἡ Νέα Ἀρχίαλος, συνοικισθεῖσα ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων προσφύγων ἐκ τῆς Ἀνατολικῆς Ρωμυλίας, αἱ ὅποιοι ἀγρίως ἐξεδιώχθησαν ἐκεῖθεν ὑπὸ τῶν Βουλγάρων.

6. Ἐπαρχία Φαρσάλων.

Ἡ ἐπαρχία αὕτη ἔχει πρωτεύσαν τὰ Φάρσαλα (2,400 κατ.), τὰ ὅποια κεῖνται πλησίον τοῦ Ἀπιδανοῦ ποταμοῦ· εἶνε δὲ ὀνομαστά, διότι πλησίον αὐτῶν ὁ Ἰούλιος Καῖσαρ ἐνίκησε κατὰ τὸ ἔτος 48 π. Χ. τὸν Πομπήιον. Β. Α. τῶν Φαρσάλων κεῖνται δύο λόφοι λεγόμενοι Κυνὸς κεφαλαί, ὅπου ὁ Ρωμαῖος Στρατηγὸς Φλαμίνιος ἐνίκησε τὸν βασιλέα τῆς Μακεδονίας Φίλιππον τὸν Ε΄.

Εἰς τὸν νομὸν Λαρίσης ὑπάγεται τῶρ καὶ ἡ πρόην ὑποδιοίκησις Ἐλασσῶνος, πλὴν ὀλίγων χωρίων αὐτῆς, ἅτινα ὑπήχθησαν εἰς τὴν ὑποδιοίκησιν Γρεβενῶν.

Κλίμα. Τὸ κλίμα τοῦ νομοῦ τούτου εἶνε πρὸς μὲν τὰ Δ. μέρη ὑγρὸν καὶ ψυχρὸν τὸν χειμῶνα, τὸ δὲ θέρος θερμὸν, πρὸ δὲ τὰ Α. εἶναι ὑγιεινὸν καὶ ὁροσερὸν.

Ἔδαφος. Τὸ περισσότερον μέρος τοῦ νομοῦ εἶναι πεδινὸν καὶ μόνον τὸ Β. Α. εἶνε ὄρεινόν.

Προϊόντα. Τὰ προϊόντα τοῦ νομοῦ τούτου εἶνε δημητριακοὶ καρποί, ἀραβόσιτος, βάμβεξ, σήταμος, γεώμηλα, ὄσπρια, καπνός, ὄπωροι, ἔλαιον, μῆλα, κάστανα, μέταξα καὶ κτηνοτροφικὰ προϊόντα.

Ἀσχολίαι κατοίκων. Οἱ κάτοικοι τοῦ νομοῦ τούτου ἀσχολοῦνται εἰς τὴν γεωργίαν, τὴν κτηνοτροφίαν καὶ τὴν ὕλοτομίαν, εἰς δὲ τὰς μεγαλυτέρας πόλεις, ὡς ἐν Βόλῳ, Λαρίσση, Τρικκάλῳ, εἰς τὴν βιομηχανίαν καὶ τὴν ἐμπορίαν.

Συγκοινωνία. Ἡ συγκοινωνία καὶ εἰς τὸν νομὸν τοῦτον εἶναι ἀρκούντως ἀνεπτυγμένη διότι ἔχει πολλὰς ἀμαξίτας ὁδοὺς, αἰτινες συνδέουσι τὴν Λάρισσαν μὲ ἕλας τὰς κυριωτέρας πόλεις τοῦ νομοῦ, ὡς ἐπίσης πικνὴ εἶνε καὶ ἡ διὰ θαλάσσης συγκοινωνία τοῦ Βόλου μὲ τὸν Πειραιᾶ, τὴν Θεσσαλονίκην καὶ ἄλλους λιμένας τῆς Παλαιᾶς καὶ Νέας Ἑλλάδος. Ἄλλ' ἰδίως εἶνε πυκνοτάτη ἡ διὰ τῶν σιδηροδρόμων συγκοινωνία, ἡ ὁποία διενεργεῖται διὰ τῶν γραμμῶν Βόλου Βελεστίνου — Λαρίσης — Θεσσαλονίκης — Βόλου — Τρικκάλων — Καλαμπάκας, Βόλου — Μηλεῶν καὶ τῆς γραμμῆς Βόλου — Δεμερλῆ — Πειραιῶς.

ΓΕΝΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΙΣ ΤΗΣ ΜΕΣΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Θέσις, ὄρια. Ἡ Στερεὰ Ἑλλάς, ἡ μικρὰ λωρὶς τῆς Ἠπείρου καὶ ἡ Θεσσαλία ἀποτελοῦσι τὴν Μέσην Ἑλλάδα, ἡ ὁποία κατέχει σήμερον τὸ κέντρον τοῦ ἔθου Ἑλληνικοῦ βασιλείου καὶ ὀρίζεται πρὸς Β μὲν ὑπὸ τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς ἐπαρχίας Ἐλασσῶνος, πρὸς Ν. δὲ ὑπὸ τῆς Πελοποννήσου, πρὸς Δ. ὑπὸ τοῦ νομοῦ Ἰωαννίνων καὶ τοῦ Ἰονίου πελάγους καὶ πρὸς Α. βρέχεται ὑπὸ τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου, τοῦ Ἰονίου πελάγους καὶ Παγασιακοῦ κόλπου.

Φυσικὴ διάπλασις τοῦ ἐδάφους. Τὸ ἔδαφος τῆς Μέσης Ἑλλάδος διασχίζεται ὑπὸ διαφόρων ὀρέων, τὰ ὁποία εἶνε διακλαθῆσεις τῆς Πίνδου· ἐκτείνεται δὲ αὕτη ἐκ Β. πρὸς τὰ ΝΑ. κατὰ σειρὰς παραλλήλους. Ἐτέρα ὄροσειρὰ τῆς Πίνδου εἶνε ἐκείνη, ἡ

ὅποια ἄρχεται ἀπὸ τοῦ Ὀλύμπου καὶ ἐκτείνεται παραλλήλως τοῦ Θερματικοῦ κόλπου· εἰς ταύτην ὑφθύνονται τὰ ὄρη Ὀσσα καὶ Πήμιον. Τρίτη ὄροσειρὰ ἀρχίζει ἐκ τῶν νοτίων διακλαδώσεων τῆς Πίνδου καὶ τελειώνει εἰς τὸν Παγασσητικὸν κόλπον· ἡ ὄροσειρὰ αὕτη ὀνομάζεται Ὀρθοῦς. Ἐν δὲ τῇ Ἠπειρῷ ἐκτείνεται ἐτέρα ὄροσειρὰ, ἡ ὄροσειρὰ τῶν Τσουμέρκων, κατάρυτος τὸ πλεῖστον ἐξ ἐλατῶν.

Ὄρη. Τὰ κυριώτερα ὄρη ἐν τῇ Μέσῃ Ἑλλάδι εἶνε ἐν μὲν τῇ Ἠπειρῷ τὰ Τσουμέρκα, ἐν δὲ τῇ Θεσσαλίᾳ, ὁ Ὀλυμπος, τὰ Κυμβούνα, ἡ Πίνδος, ἡ Ὀσσα καὶ τὸ Πήμιον, ἐν δὲ τῇ Στερεᾷ Ἑλλάδι τὸ Μακρονόριον, τὰ Ἀκαρνανικά, τὸ Πανατωλικόν, ὁ Ἀγάκυνθος, ὁ Τομφρηστός, ἡ Ὀρθοῦς, ἡ Οἶτη, τὸ Καλλίδρομον, ὁ Κόραξ, ὁ Παργασός· ἡ Γκιῶνα, ὁ Ἐλικῶν, ὁ Κιθαιρῶν, ἡ Γεράεια, τὸ Πεντελικόν, ὁ Ὑμητός ὁ Κορυθαλλός, τὸ Αἰγάλεω καὶ τὸ Λαύρειον.

Κόλποι. Κόλποι εἶνε οἱ ἑξῆς: ὁ Σαρωνικός, ὁ Ἐβοϊκός, ὁ Μαλιακός, ὁ Παγασητικός, ὁ Κορινθιακός καὶ ὁ Κρισσός.

Χερσονήσοι. Χερσονήσοι εἶναι ἡ Αἰτική καὶ ἡ τῆς Μαγνησίας.

Ἀκρωτήρια. Ἀκρωτήρια εἶνε τὸ Ἀκτιον, τὸ Ἀντίρριον, τὸ Σούνιον καὶ ἡ Σηπιά ἄρα.

Πεδιάδες. Πεδιάδες ἐν τῇ μέσῃ Ἑλλάδι εἶναι ἡ τῶν Τρικάλων, ἡ τῆς Καλαμιάκας, ἡ τῆς Καρδίτσης, ἡ τῆς Λαρίσης, ἡ τῶν Φαρσάλων, ἡ τῆς Λαμίας, ἡ τῆς Ἀιωνίσης, ἡ τῆς Ἀμφίσσης, ἡ τῆς Δεβιδείας, ἡ τῶν Θηβῶν, ἡ τοῦ Μαραθῶνος, ἡ τῶν Ἀθηνῶν, ἡ τῶν Μεσογαίων, ἡ τῆς Ἐλευσίως, ἡ τῶν Μεγάρων, ἡ τοῦ Ἀργιείου καὶ ἡ τῆς Ἀκαρνανίως.

Ποταμοί. Ποταμοὶ εἶνε οἱ ἑξῆς: ὁ Θεσσαλικὸς Πηνειός καὶ οἱ παραπόταμοί του Ἀθηαῖος, Ἀτιδινός, Ἐπιπεύς καὶ Κατένιζης, ὁ Ἀρχιχθός, ὁ Ἀχειῶς, ὁ Εὐήνος, ὁ Σπερχειός, ὁ Βοιωτικὸς, Κηφισὸς καὶ ὁ Γισός.

Λίμναι. Λίμναι εἶνε ἡ σχεδὸν ἀποξηρανθεῖσα Κοπαῖς, ἡ Ὑλικὴ καὶ ἡ Τρεφίη, ἡ Ἀμβρακία, ἡ Ὄζηρός, ἡ Ἀνομοχία, ἡ Τριχωνίς, ἡ Βοιβηδέη, ἡ Νεσσωνίς, ἡ Ἀσκυρεὶς καὶ ἡ Σουσίς.

Κλίμα. Τὸ κλίμα τῆς Ἠπειροῦ καὶ Θεσσαλίας εἶνε εἰς μὲν τὰ ὀρεινὰ ψυχρὸν καὶ ὑγρὸν, εἰς δὲ τὰ πεδινὰ ὑγρὸν τὸν χειμῶνα

καὶ θερμὸν τὸ θέρος· τὸ δὲ κλίμα τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος εἶνε εὐκρα-
τον καὶ ὑγιεινόν, πλὴν ὀλίγων μερῶν ὅπου εἶνε ὑγρὸν καὶ νοσηρὸν.

Ἐδαφος. Τὸ ἔδαφος τῆς μικρᾶς λωρίδος τῆς Ἡπείρου εἶνε ὄρεινόν, τὸ τῆς Θεσσαλίας εἶνε κατὰ τὸ πλεῖστον πεδινὸν καὶ τὸ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος εἶνε ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ὄρεινόν καὶ εἰς τινα μέρη πεδινὸν καὶ εὐφορον

Προϊόντα. Ἡ Μέση Ἑλλὰς παράγει: δημητριακοὺς καρ-
πούς, βάμβακα, οἶνον, ἔλαιον, μέλι, ὀπώρας, κτηνοτροφικὰ καὶ βιο-
μηχανικὰ προϊόντα, μάρμαρα, μέταλλα, καπνόν, ξυλείαν, ξυλάν-
θρακας, μέταξαν, γεώμηλα, μήλα καὶ κάστανα.

Ἀσχολία τῶν κατοίκων. Οἱ κάτοικοι τῆς Μέσης Ἑλλά-
δος ἀσχολοῦνται εἰς τὴν γεωργίαν τὴν κτηνοτροφίαν, τὴν ὕλοτομίαν,
καὶ εἰς τὰς παραλίους πόλεις εἰς τὴν ναυτιλίαν, εἰς δὲ τὸν Βόλον,
τὴν Ἀρίσαν, τὰς Ἀθήνας καὶ τὸν Πειραιᾶ ἀσχολοῦνται εἰς τὴν ἐμ-
πορίαν, τὴν βιομηχανίαν καὶ τὰς ἐπιτήμας.

Πολιτικὴ κατάστασις. Ἡ Στερεὰ Ἑλλὰς ἔχουσα ὡς ἕριον
τὴν Ὀρθρην, μετὰ τῆς Πελοποννήσου, τῆς Εὐβοίας, τῶν βορείων
Σποράδων καὶ τῶν Κυκλάδων ἦταν ὁ πρῶτος πυρὴν τοῦ Ἑλληνικοῦ
Βασιλείου (1830)· βραδύτερον δὲ, ἦτοι κατὰ τὸ ἔτος 1881 παρεχω-
ρήθη εἰς τὴν Ἑλλάδα διὰ τῆς Βερολινείου συνθήκης ἡ Θεσσαλία
καὶ ἡ μικρὰ λωρὶς τῆς Ἡπείρου, ὁ νομὸς Ἄρτης.

Συγκοινωνία Πυκνοτάτη εἶνε ἡ συγκοινωνία τῆς Στερεᾶς
Ἑλλάδος γινομένη δι' ἀμαξιτῶν ὁδῶν, σιδηροδρόμων καὶ ἀτμοπλοίων.
Σιδηροδρόμους ἔχει τὸν Πειραιῶς—Ἀθηνῶν—Πελοποννήσου, τὸν
Ἀθηνῶν—Λαυρείου, τὸν σπουδαίτερον Πειραιῶς—Ἀθηνῶν—Παλ.
Συνόρων, ὁ ὅποιος διασχίζει τοὺς νομοὺς Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας καὶ
Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος. Ἡ δὲ δυτικὴ Στερεὰ Ἑλλὰς ἔχει σιδηρό-
δρομον τὸν τοῦ Κρουνερίου—Μεσολογγίου—Ἀγρινίου· ἡ δὲ ἐκ Πει-
ραιῶς καὶ Ἀθηνῶν μετ' αὐτῆς συγκοινωνία γίνεται διὰ τοῦ σιδηρο-
δρόμου Πειραιῶς—Ἀθηνῶν—Πελοποννήσου τοῦ ὀδηγοῦντος εἰς τὰς
Πάτρας, ἀπὸ ὅπου δι' ἀτμοπλοίου τῶν σιδηροδρόμων τῆς Δυτικῆς
Ἑλλάδος ἀποβιβάζεται τις εἰς Κρουνέριον καὶ συνεχίζει ἔπειτα τὸ τα-
ξίδιον τοῦ σιδηροδρομικῶς μέχρις Ἀγρινίου.

Καὶ ἡ τῆς Θεσσαλίας συγκοινωνία εἶναι ἀρκούντως ἀνεπτυγμένη.

ἔχει μόνον διὰ θαλάσσης ἐκ Βόλου, ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν Θεσσαλικῶν σιδηροδρόμων· διότι ἐκ Βόλου μια σιδηροδρομικὴ γραμμὴ φθάνει εἰς Βελεστίνον, ἔπου διχάζεται καὶ ἡ μὲν μία γραμμὴ φθάνει εἰς Λάρισσαν καὶ Θεσσαλονίκην, ἡ δὲ ἄλλη διὰ Φαρσάλων, Καρδίτσας, Τρικκάλων φθάνει εἰς Καλαμπάκαν. Ἐτέρα μικρὰ γραμμὴ συνδέει τὸν Βόλον μὲ τὰς Μηλέας.

Ἡ Θεσσαλία συνδέεται μετὰ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος· ὁ σιδηροδρόμος δηλαδὴ Πειραιῶς—Ἀθηνῶν—Παλαιῶν συνόρων ἐρχόμενος ἐκ Πειραιῶς συναντᾷ τὸν Θεσσαλικὸν Σιδηροδρόμον εἰς τὸ χωρίον Διμερλῆ, ἐκ τοῦ ὁποῦ διευθύνεται εἰς Λάρισσαν καὶ ἐκεῖθεν διὰ τῶν Τεμπῶν φθάνει εἰς Θεσσαλονίκην, ἔπου ἐνοῦται μετὰ τῶν Εὐρωπαϊκῶν

Διοικητικὴ Διαίρεσις. Ἡ Μέση Ἑλλάς διοικητικῶς περιλαμβάνει ἕξ νομούς, ἧτοι ἓνα ἐν τῇ λωρίδι τῆς Ἠπείρου—τὸν νομὸν Ἄρτης, δύο ἐν Θεσσαλίᾳ—τὸν νομὸν Τρικκάλων καὶ τὸν νομὸν Λαρίσης καὶ τρεῖς ἐν τῇ Στερεᾷ Ἑλλάδι—τὸν νομὸν Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας, τὸν νομὸν Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος καὶ τὸν-νομὸν Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας

ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ

Πληθυσμὸς. 940,000 κάτοικοι.

Θέσις, ὄρια. Ἡ Πελοπόννησος κεῖται πρὸς Ν. τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος· εἶνε δὲ χερσόνησος, ἀλλ' ἀποτελεῖ σήμερον μίαν μεγάλην νῆσον, διότι ἀπεκόπη διὰ μεγάλης διώρυγος ὁ Ἰσθμὸς τῆς Κορίνθου, ὁ ὁποῖος συνέδεεν αὐτὴν μετὰ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος.

Ἡ Πελοπόννησος περιβάλλεται πρὸς Β. μὲν ὑπὸ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου, πρὸς Α. ὑπὸ τοῦ Ἀγαίου πελάγους, πρὸς Δ. ὑπὸ τοῦ Ἰονίου πελάγους καὶ πρὸς Ν. ὑπὸ τῆς Μεσογείου θαλάσσης. Αἱ θάλασσαὶ δὲ αὗται εἰσερχόμεναι βιθίως εἰς τὴν ξηρὰν σχηματίζουν πολλοὺς κόλπους καὶ διαμελίζουσι αὐτὴν εἰς πολλὰς χερσονήσους.

(1) διαμελισμὸς οὗτος δίδει εἰς αὐτὴν σχῆμα φύλλου πλατάνου.

Διοικητικὴ Διαίρεσις. Διοικητικῶς διαιρεῖται ἡ Πελοπόννησος εἰς πέντε νομούς· εἶνε ἑὶ οἱ ἑξῆς :

Νομός Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας

Πληθυσμὸς 167,000 κάτοικοι.

Θέσις. ὁ νομὸς Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας κατέχει τὸ ΒΑ. μέρος τῆς Πελοποννήσου· περιλαμβάνει δὲ τὴν Ἀργολικὴν χερσόνησον καὶ τὰς πλησίον αὐτῆς νήσους Σπέτσας, Ἰθράν καὶ Πόρον. Εἰς τὸν νομὸν τοῦτον ἀνήκουν καὶ αἱ νῆσοι Κύθηρα καὶ Ἀντικύθηρα.

Ὅρια. Ὁρίζεται δὲ πρὸς Β. μὲν ὑπὸ τοῦ Κορινθιακοῦ καὶ τοῦ Σαρωνικοῦ κόλπου, πρὸς Ν. ὑπὸ τοῦ Ἀργολικοῦ κόλπου καὶ τοῦ νομοῦ Ἀρκαδίας, πρὸς Α. ὑπὸ τοῦ Σαρωνικοῦ κόλπου καὶ πρὸς Δ. ὑπὸ τοῦ νομοῦ Ἀρκαδίας.

Ὅρη. Ὅρη ἔχει τὸ Ἀόρκειον, τὸ Ἀοτεμίσιον καὶ τὸ Παρθένιον, τὰ ὅποια χωρίζουν τὴν Ἀργολίδα ἀπὸ τὴν Ἀρκαδίαν· τὸ Ἀραγραῖον καὶ τὸ τῶν Διδύμων εἰς τὴν Ἀργολικὴν χερσόνησον καὶ τὴν Κυλλήνην (κ. Ζήρεια) καὶ τὰ Ἀροάνεια (κ. Χελμὸν) ἐν τῇ Κορινθίᾳ.

Χερσόνησοι. Χερσονήσους ἔχει δύο, τὴν Ἀργολικὴν καὶ τὴν τῶν Μεθάνων.

Κόλποις. Κόλπους ἔχει τὸν Κορινθιακὸν καὶ τὸν Σαρωνικόν.

Ἀκρωτήρια. Ἀκρωτήριον ἔχει ἐν τῷ Σκύλλαιον, εἰς τὸ ὅποτον ἀπολήγει τὸ ὄρος τῶν Διδύμων.

Πεδιάδες. Πεδιάδας ἔχει τὴν τῆς Ἀργολίδος, ἡ ὅποια εἶνε εὐφροωτάτη, παράγουσα δημητριακοὺς καρπούς, σταφίδα, οἶνον κλπὸν καὶ τὴν τῆς Κορινθίας (κ. τῆς Βόχας), ἡ ὅποια εἶνε ἐπίσης εὐφροωτάτη παράγουσα σταφίδα (Κορινθιακὴν) καὶ δημητριακοὺς καρπούς.

Ποταμοί. Ποταμοὺς ἔχει τὸν Ἀσωπὸν (Ἀγιοργεῖτικον), ὁ ὅποτος πηγάζει ἐκ τῆς Κυλλήνης καὶ χύνεται εἰς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον· τὸν Ἰναχὸν (κ. Πάνιτσαν) καὶ τὸν Ἐρασίον (κ. Κεφαλάρει), οἱ ὅποιοι διαρρέοντες τὴν Ἀργολικὴν πεδιάδα χύνονται εἰς τὸν Ἀργολικὸν κόλπον.

Λίμναι. Λίμνας ἔχει τὴν Στυμφαλίδα καὶ τὴν Φενεόν, ἐν δὲ τῇ Ἀργολίδι τὴν Λέρνην, ἡ ὅποια εἶνε μεταβδλημένη εἰς ἕλος.

Διοικητική Διαίρεσις. Ὁ νομὸς οὗτος διαιρεῖται εἰς ἑπτὰ ἐπαρχίας· εἶναι δὲ αἱ ἑξῆς :

1. Ἐπαρχία Ναυπλίας.

Ἡ ἐπαρχία Ναυπλίας ἔχει πρωτεύουσαν τὸ *Ναύπλιον* (5,400 κατ.), τὸ ὁποῖον εἶνε καὶ πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ· κεῖται δὲ εἰς τὸν μυχὸν τοῦ Ἀργολικοῦ κόλπου ἐπὶ μικρᾶς βραχῶδους χερσονήσου. Τὸ *Ναύπλιον* ὑπῆρξεν ἡ πρώτη πρωτεύουσα τοῦ κράτους μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν αὐτοῦ μέχρι τοῦ ἔτους 1835. Ἔχει γυμνάσιον, ἐφετεῖον, πρωτοδικεῖον, ὄπλοστάσιον καὶ τρία φρούρια, τὸ *Παλαμῆδιον*, τὴν Ἀκροναυπλίαν (κ. Ἴτς-καλὲ) καὶ τὸ ἔμπροσθεν τοῦ *Ναυπλίου* ἐπὶ νηϊδὸς ἐκτισμένον *Μποῦριτζι*.

Εἰς ὀλίγων λεπτῶν ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ *Ναυπλίου* κεῖται τὸ ὄρητιον προάστειον αὐτοῦ *Πρόνοια* (1,800 κατ.). Ἡμίσειαν ὄραν μακρὰν τοῦ *Ναυπλίου* πρὸς Β. ἔκειτο ἡ ἀρχαία πελασγικὴ πόλις *Τίρων*, τῆς ὁποίας σφῆζονται Κυκλώπειά τείχη· πλησίον δὲ αὐτῶν σήμερον ὑπάρχει γεωργικὴ σχολή, ἡ ὁποία ἰδρύθη τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ *Καποδιστρίου*.

Ἄλλαι κῶμαι ἀξίαι λόγου ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ εἶνε τὸ *Λιγουριῶ* (1,700 κατ.), πλησίον τῆς ἀρχαίας Ἐπιδαύρου, ὅπου κεῖνται τὰ εἴρπεια τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀσκληπιοῦ καὶ τὸ περίφημον θέατρον τῆς Ἐπιδαύρου, ἀκέραιον σχεδόν· *Νέα Ἐπιδαυρος* (κ. Πιάδα, 1.100 κατ.), ὀνομαστή, διότι ἐκεῖ συνῆλθεν ἡ πρώτη ἐθνικὴ Συνέλευσις τῶν Ἑλλήνων, ἡ ὁποία ἀνεκήρυξε τὴν ἐλευθερίαν τῆς Ἑλλάδος (1 Ἰανουαρίου 1822).

Ἐπαρχία Ἄργους.

Πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας ταύτης εἶνε τὸ Ἄργος (10,000 κατ.) πόλις ἀρχαία, Πελασγικὴ, ἐκτισμένη εἰς τοὺς πρόποδας βραχῶδους ἡβουνοῦ, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ὑπάρχει ἡ ἀκρόπολις τοῦ Ἄργους ὀνομαζομένη *Λαοισα*. Πρὸς Ν. τοῦ Ἄργους ὑπάρχει τὸ χωρίον *Μύλοι*, πλησίον τοῦ ὁποίου κεῖται ἡ λίμνη *Ἄφρον*, ὅπου ὁ Ἡρακλῆς ἐφόρνευσε τὴν ἔννεακέφαλον ὕδραν· πρὸς Β. τοῦ Ἄργους κεῖται τὸ χωρίον *Χαρβάτι*, πλησίον τοῦ ὁποίου ὑπῆρχον αἱ ἀρχαῖαι *Μυκῆναι*, ἡ

ἔδρα τοῦ Ἀγαμέμνονος. Εἰς τὸν τόπον ἔπου ἦσαν αἱ ἄλλοτε Μυκῆναι, ἐγένοντο ἀνασκαφαί, διὰ τῶν ὁποίων ἀνεκαλύφθησαν διάφορα ἀντικείμενα χρυσᾶ, χαλκᾶ καὶ ἀργυρᾶ, τὰ ὁποῖα μετεφέρθησαν εἰς τὸ ἐν Ἀθήναις Ἐθνικὸν ἀρχαιολογικὸν μουσεῖον. ΒΑ. τοῦ Ἄργους κεῖται τὸ χωρίον Χώνικα, ἔπου ὑπῆρχε ναὸς τῆς Ἥρας (Ἡραῖον), πρὸς τιμὴν τῆς ὁποίας ἐγένοντο κατὰ πενταετίαν ἀγῶνες καὶ πανηγύρεις.

Ἄλλαι κῶμαι εἶνε τὸ Κουτσοπόδι, (1,400 κατ.), ἡ Κερυῶ (1000 κατ.) καὶ ὁ Ἀχλαδόκαμπος (1700 κατ.).

3. Ἐπαρχία Κορινθίας.

Ἡ ἐπαρχία αὕτη ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Κόρινθον (5,400 κατ.), κειμένην παρὰ τὸν Κορινθιακὸν κόλπον· εἶνε πόλις νέα, με εὐθείας καὶ κανονικὰς ὁδοὺς, κτισθεῖσα κατὰ τὸ 1858, ὅτε κατεστράφη ὑπὸ σεισμοῦ ἢ παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ Ἀκροκορινθίου κειμένη παλαιὰ Κόρινθος. Ἡ ἀρχαία Κόρινθος ἦτο ἡ πλουσιωτέρα καὶ ἐμπορικωτέρα πόλις τῆς Ἑλλάδος· ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἐδίδασκε τὸ Εὐαγγέλιον ὁ Ἀπόστολος Παῦλος.

Ἄλλαι κῶμαι ἄξια λόγου εἶνε· ἡ Περαχώρα (1200 κατ.), ἐπὶ τῆς Γερανεΐας, τὸ Λουτράκιον (1200 κατ.), γνωστὴν διὰ τὰ περιφημὰ ἱαματικὰ λουτρά του, τὸ Σοφικὸν (1700 κατ.), ἡ Σικυωνία (κ. Κιάτον, 1900 κατ.), τὸ Συλόκοστρον (1700 κατ.), ἡ Γκοῦρα (1100 κατ.), ὑπὸ τὴν Κυλλήνην, τὰ Τροϊκαῖα (1000 κατ.), τὰ Ἀθήκια (1100 κατ.), ὁ ἱγιὸς Γεώργιος (2300 κατ.) ὄρατα κωμόπολις εἰς τὴν Α. ἄκραν εὐφορωτάτου Ἰεκανοπεδίου, παράγοντος ἐξαιρετον μέλανα οἶνον καὶ σταφίδα. Πλησίον τοῦ Ἁγίου Γεωργίου καὶ εἰς μικρὰν κοιλάδα παρὰ τὸ σημερινὸν χωρίον Ἡράκλειον κεῖται ἡ Νεμέα, ἔπου ἐτελοῦντο τὰ Νέμεια πρὸς τιμὴν τοῦ Νεμείου Διός, τοῦ ὁποίου σφύζονται ἀκόμη τὰ ἐρείπια τοῦ ναοῦ καὶ ὀλίγοι στῦλοι. Πλησίον δὲ τοῦ σιδηροδρομικοῦ σταθμοῦ Νεμέας κεῖνται τὰ ἱστορικὰ καὶ ἐνδοξα στενά τῶν Λεοβενάκων, ἔπου οἱ Ἕλληνες τῷ 1822 ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Κολοκοτρώνη, τοῦ Νικηταρᾶ, τοῦ Ὑψηλάντου καὶ τοῦ Παπαρλέσσα κατέστρεψαν τὸν στρατὸν τοῦ Δράμαλη.

4. Ἐπαρχία Σπεισῶν καὶ Ἐρμιονίδος.

Ἡ ἐπαρχία ἔχει πρωτεύουσαν τὰς Σπέτσας (4300 κατ.)· ἔχει δὲ ἡ ἡρωϊκὴ νῆσος τὸ προνόμιον νὰ ἐκλέγῃ δύο βουλευτὰς διὰ τὰ ἡρωϊκὰ κατορθώματα τῶν Σπετσιωτῶν καὶ τοῦ ναυτικοῦ τῆς κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν.

Ἐν δὲ τῇ Ἐρμιονίδι, ἡ ὁποία κεῖται ἐπὶ τῆς Ἀργολικῆς χερσονήσου ἀπέναντι τῶν Σπεισῶν κεῖται τὸ Κρανίδιον (6000 κατ.), τὸ ὁποῖον ἔχει ἐπίγειον τὸ Χέλιον καὶ ἡ Ἐρμόνη (κ. Καστρί, 2200 κατ.

4. Ἐπαρχία Ὑδρας.

Ἡ ἐπαρχία αὕτη ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Ὑδραν (5500 κατ.)· πατρίδα τοῦ Ἀνδρέα Μιαούλη, τοῦ Σαχτούρη, τοῦ Κουντουριώτου, καὶ τοῦ Βόισα· ἔχει δὲ καὶ αὕτη τὸ προνόμιον νὰ ἐκλέγῃ τρεῖς βουλευτὰς.

6. Ἐπαρχία Τροιζηνίας.

Ἐχει πρωτεύουσαν τὸν Πόρον, (4,300 κατ.), κείμενον ἐπὶ τῆς ὁμωνύμου νήσου· εἶνε τερπνὴ θερινὴ διαμονή.

Ἐπὶ τῆς Ἀργολικῆς χερσονήσου κεῖται ἡ Τροιζὴν (κ. Δαμαλάς), ὅπου συνήλθεν ἡ Γ. Ἐθνικὴ Συνέλευσις τῶν Ἑλλήνων, ἡ ὁποία ἐξέλεξε τὸν Ἰωάννην Καποδίστριαν, Κυβερνήτην τῆς Ἑλλάδος.

Ἐπὶ δὲ τῆς μικρᾶς Χερσονήσου τῶν Μεθάνων ὑπάρχουν τὰ ἄνοματὰ λουτρὰ τῆς Βρωμολίμνης.

Ἐπαρχία τῶν Κυθῆρων.

Ἡ ἐπαρχία Κυθῆρων ἔχει πρωτεύουσαν τὰ Κύθηρα (1000 κατ.), ἄλλη κώμη εἶναι ὁ Ποταμὸς (900 κατ.).

Εἰς τὴν ἐπαρχίαν ταύτην ἀνήκει καὶ ἡ νησίς Ἀντικύθηρα, πλησίον τῆς ὁποίας ἐξήχθησαν ἐκ τοῦ βουθοῦ τῆς θαλάσσης ἀγάλματα μαρμάρινα καὶ ὀρειχάλκινα ἀρίστης τέχνης (ἔφηθος Ἀντικυθῆρων.

Κλίμα. Τὸ κλίμα τοῦ νομοῦ τούτου εἶνε γλυκὺ καὶ ὑγιεινόν, εἰς δὲ τὰ ὄρεινὰ ψυχρόν.

Ἔδαφος. Τὸ ἔδαφος εἶνε κατὰ τὸ πλεῖστον πεδινόν, κατὰ δὲ τὰ ΒΔ μέρη ὄρεινόν.

Προϊόντα. Ὁ νομὸς οὗτος παράγει σταφίδα, καπνόν, δημητριακοὺς καρποὺς, οἶνον, ἔλαιον, ἑσπεριδοειδῆ καὶ διάφορα κηπουρικά προϊόντα.

Ἀσχολία κατοίκων. Οἱ πλεῖστοι τῶν κατοίκων ἀσχολοῦνται εἰς τὴν γεωργίαν, εἰς τὴν καλλιεργίαν τῆς σταφίδος καὶ εἰς τὴν ἔμπορίαν, οἱ κάτοικοι τῶν ὄρεινῶν μερῶν εἰς τὴν γεωργίαν καὶ τὴν κτηνοτροφίαν, αἱ δὲ κάτοικοι τῶν νήσων ἀσχολοῦνται εἰς τὴν ναυτιλίαν καὶ τὴν σπογγαλίαν.

Συγκοινωνία. Ὁ νομὸς οὗτος ἔχει πολλὰς ἀμαξιτοὺς ὁδοὺς, αἱ ὁποῖαι μεγάλως διευκολοῦν τὴν συγκοινωνίαν μεταξὺ τῶν διαφόρων πόλεων καὶ κωμοπόλεων ἐπίσης πυκνὴ εἶνε ἡ διὰ θαλάσσης συγκοινωνία μετὰ τοῦ Πειραιῶς καὶ τῶν ἄλλων λιμένων τοῦ κράτους. Μετὰ τῆς πρωτεύουστος συγκοινωνεῖ ὁ νομὸς οὗτος διὰ τοῦ σιδηροδρόμου Πειραιῶς — Ἀθηνῶν — Πελοποννήσου, ὅστις φθάνων εἰς τὴν Κόρινθον διακλαδοῦται ἀπ' ἑνὸς πρὸς τὰς Πάτρας συνδέει τὰς παραλίους κωμοπόλεις καὶ χωρία τῆς Κορινθίας, ἀπ' ἑτέρου δὲ πρὸς τὸ Ἄργος, ὅπου πάλιν διακλαδοῦται πρὸς τὸ Ναύπλιον καὶ τὴν Τρίπολιν.

Νομὸς Ἀχαΐας καὶ Ἡλίδος.

Πληθυσμὸς. 255,000 κάτοικοι.

Θέσις. Ὁ νομὸς οὗτος κατέχει τὸ Βόρειον μέρος τῆς Πελοποννήσου.

Ὅρια. Ὅριζεται δὲ πρὸς Β. μὲν ὑπὸ τοῦ Κορινθιακοῦ καὶ τοῦ Πατραϊκοῦ κόλπου, πρὸς Ν. ὑπὸ τῶν νομῶν Ἀρκαδίας καὶ Μεσσηνίας, πρὸς Α. ὑπὸ τοῦ νομοῦ Ἀργολίδας καὶ Κορινθίας καὶ πρὸς Δ. ὑπὸ τοῦ Ἴονιου πελάγους.

Ὅρη. Ὅρη ἔχει τὰ Ἀρσάμειο, (κ. Χελμόν), τὴν Ἐρύμανθον (κ. Ὁλονόν), τὸ Παναχαϊκόν (κ. Βοϊδιᾶν) καὶ τὴν Φολόην, κατάφυτον ἐκ δρυῶν.

Κόλποι. Κόλπους ἔχει δύο, τὸν Κορινθιακὸν καὶ τὸν Πατρῶν.

Ἀκρωτήρια. Ἀκρωτήρια ἔχει τὸ Ῥίον, τὸν Ἄραξον (κ. Πάπαν), τὸν Χειωνάταν καὶ τὸν Ἰγθῦν, (Κατάκωλον).

Πορθμοί. Πορθμοὺς ἔχει ἓνα, τὸν τοῦ Ῥίου ὁ ὁποῖος χωρίζει τὴν Πελοπόννησον ἀπὸ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος.

Πεδιάδες. Πεδιάδας ἔχει τὴν τῶν Πατρῶν, τὴν τῆς Αἰγιαλείας καὶ τὴν τῆς Ἡλείας, αἱ ὁποῖαι εἶνε εὐφορώταται καὶ κατάφυτοι ὑπὸ σταφιδαμπέλων.

Ποταμοί. Ποταμοὺς ἔχει τὸν Πηνεὸν (π. Γαστούνης), ὁ ὁποῖος πηγάζει ἐκ τοῦ Ἐρυμάνθου καὶ χύνεται εἰς τὸ Ἰόνιον πέλαγος τὸν Ἄλφειον (κ. Ρουφιᾶν) καὶ τοὺς παραποτάμους αὐτοῦ Ἐρύμανθον (κ. Δοάνα) καὶ Λάδωνα. καὶ τοὺς χειμάρους Ἀρᾶθιν (π. τῆς Ἀκράτας), Βουραϊκὸν (π. Καλαβρύτω) καὶ Σελινοῦντα (π. τῆς Βοστίτσας).

Διοικητικὴ διαίρεσις. Ὁ νομὸς οὗτος διαίρεται εἰς τέσσαρας ἑπαρχίας· εἶνε δὲ αἱ ἑξῆς :

1. Ἐπαρχία Πατρῶν.

Ἡ ἑπαρχία Πατρῶν ἔχει πρωτεύουσαν τὰς Πάτρας (37,500 κατ.), ἣ ὁποία εἶνε πρωτεύουσα καὶ τοῦ νομοῦ· εἶνε πόλις παράλιος, ἐμπορικωτάτη, ἔχουσα κανονικὸς ὁδοὺς, λαμπρὰς οἰκοδομάς, ὥραιας πλατείας, βιομηχανικὰ καταστήματα, ὥραιαν προκυμαίαν καὶ λιμένα τεχνητὸν ἀγαθῆ. ἔχει ἐφετεῖον, πρωτοδικεῖον, δύο γυμνάσια, ἑλληνικὰ σχολεῖα, ἀρσάκειον, θαυμασίας ἐξοχὰς καὶ συνδέεται μετὰ τῶν Ἀθηνῶν καὶ τοῦ Πύργου διὰ σιδηροδρόμου, ἀτμοπλοϊκῶς δὲ μετὰ τῆς Εὐρώπης καὶ τῶν διαφόρων παραλίων πόλεων.

Ἄλλαι κῶμαι καὶ χωρῖα εἶνε ἡ Χαλανδρίτσα (900 κατ.), Καστρέτιον (1000 κατ.), καὶ Κάτω Ἀχαΐα (1600 κατ.)

2. Ἐπαρχία Αἰγιαλείας.

Ἡ ἑπαρχία αὕτη ἔχει πρωτεύουσαν τὸ Αἶγιον (8,000 κατ.), ἣ ὁποία εἶνε ὥραία παράλιος πόλις, κτισμένη ἐπὶ λόφου, ἐμπορικῆ, παράγουσα τὴν ἐλλεικτοτέραν σταφίδα· ἔχει γυμνάσιον. ἄφθονα
Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἑκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

ὕδατα, καλὰς οἰκοδομὰς, ὠραίους κήπους καὶ συγκοινωνεῖ μετὰ τῶν Πατρῶν καὶ τῶν Ἀθηνῶν διὰ σιδηροδρόμου.

Πρὸς Ν. τοῦ Αἰγίου κεῖται ἡ μεγάλη *Μονὴ τῶν Ταξιαρχῶν*, ἧ Ἀλλαι κῶμαι καὶ χωρία ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ εἶνε ἡ *Τέμενη* (1,000 κατ.), ἡ Ἀκράτα (800 κατ.) καὶ τὸ *Διακοφτόν* (600 κατ.), ἐκ τοῦ ὁποῦ ἀρχίζει ὁ ὀδοντωτὸς σιδηρόδρομος, ὁποῖος καταλήγει εἰς τὰ *Καλάβρυτα*.

3. Ἐπαρχία Καλαβρύτων.

Ἡ ἐπαρχία Καλαβρύτων ἔχει πρωτεύουσαν τὰ *Καλάβρυτα* (1300 κατ.), τὰ ὁποῖα κεῖνται ἐν τῇ μέσῃ μικρᾷ κοιλάδι τῶν Ἀροανίων ὄρεων. Ἔχουν γυμνάσιον καὶ εἶναι ἔδρα ἐπισκόπου· συνδέονται δὲ δι' ὀδοντωτοῦ σιδηροδρόμου μετὰ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς, ἡ ὁποία συνδέει τὰς Ἀθήνας μετὰ τῶν Πατρῶν.

Πλησίον τῶν Καλαβρύτων κεῖται ἡ ἱστορικὴ μονὴ τῆς Ἀγίας Λαύρας, ἔπου ὁ ἀρχιεπίσκοπος τῶν Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανὸς ἠυλόγησε τὴν σημαίαν τῆς ἐπαναστάσεως τῇ 25 Μαρτίου 1821. Ἡ σημαία αὕτη σφῆζεται μέχρι σήμερον καὶ φυλάσσεται ἐν τῇ μονῇ ἐκεῖνη ὡς ἱερὸν καὶ πολυτίμητον κειμήλιον. Πρὸς Β. τῶν Καλαβρύτων ὑπάρχει ἄλλη περιώνυμος μονή, ἐκτισμένη ἐπὶ ἀποτόμου βράχου, ἡ μονὴ τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου, ἐν τῇ ὁποίᾳ ὑπάρχει ἡ εἰκὼν τῆς Θεοτόκου, τὴν ὁποίαν ἔγραψεν ὁ Ἀπόστολος Λουκᾶς.

Ἡ ὠμαὶ καὶ χωρία ἄξια λόγου ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ εἶνε τὸ *Κέρτεζ* (1,300 κατ.), τὰ *Μαζεῖκα* (1,500 κατ.), ἡ *Στρέβοζα* (1890 κατ.), καὶ τὸ *Λειβιότζι* (1,000 κατ.).

4. Ἐπαρχία Ἡλείδος.

Πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας Ἡλείδος εἶνε ὁ *Πύργος* (15,700 κατ.) ὁ ὁποῖος κεῖται ἐπὶ μικροῦ λόφου καὶ ἐν τῇ μέσῃ πεδιάδι καταφύτου ἐκ σιφιδαμπέλων. Ἔχει πρωτοδικεῖον, γυμνάσιον καὶ ἐπίγειον τὸ *Κατάκιλλον*, ἐκ τοῦ ὁποῦ ἐξάγεται πολλὴ σταφίς. Συνδέεται μετ' αὐτοῦ ὁ Πύργος διὰ σιδηροδρόμου· ἐπίσης δὲ συνδέεται σιδηροδρομικῶς μετὰ τῆς Κυπαρισσίας, μετὰ τῶν Ἀθηνῶν διὰ τῶν Πατρῶν καὶ μετὰ τῆς Ὀλυμπίας.

Κατά την σιδηροδρομικήν γραμμὴν Πύργου - Πατρῶν κείνται αἱ κωμοπόλεις : Ἀμαλίας (8,500 κατ.), Γαστούνη (2,500 κατ.), Ἀνδραβίδα (2,800 κατ.), Δεχαινά (2,900 κατ.), τὰ ἑποῖα ἔχουν ἐπίγειον τὴν *Κυλλήνην*, πλησίον τῆς ἑποίας ὑπάρχουν περίφημα λαματικά λουτρά καὶ ἡ ἑποία συνδέεται μετὰ τῶν Πατρῶν καὶ τοῦ Πύργου διὰ σιδηροδρόμου· *Βαρθολομίου* (2,500 κατ.). *Μαιωλῶς* (1000 κατ.), *Δίβρη* (1600 κατ.) καὶ *Κριεκούσιον* (1200 κατ.). Πλησίον δὲ τούτου καὶ εἰς ἀπόστασιν μιᾶς περίπου ὥρας σιδηροδρομικῶς ἀπὸ τοῦ Πύργου κείται ὁ ἱερὸς τόπος Ὀλυμπία, ὅπου ἐτελοῦντο οἱ περίφημοι Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες. Ἐκεῖ ὑπῆρχον πολλὰ λαμπρὰ οἰκοδομήματα, μετὰ τῶν ὁποίων καὶ ὁ μεγαλοπρεπὴς ναὸς τοῦ Ὀλυμπίου Διός, τοῦ ὁποίου σφῆζονται τὰ ἑρείπια. Κατὰ τὰς ἀνασκαφάς, αἱ ὁποῖαι ἔγιναν εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο ἀνευρέθησαν πολλὰ λαμπρὰ οἰκοδομήματα, μετὰ τῶν ὁποίων καὶ ὁ μεγαλοπρεπὴς ναὸς τοῦ Ὀλυμπίου Διός, τοῦ ὁποίου σφῆζονται τὰ ἑρείπια. Κατὰ τὰς ἀνασκαφάς, αἱ ὁποῖαι ἔγιναν εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο, ἀνευρέθησαν πολλὰ ἀρχαῖα μνημεῖα καὶ ἀγάλματα, μετὰ τῶν ὁποίων ὁ Ἑρμῆς τοῦ *Πραξιτέλους* καὶ ἡ *Νίκη* τοῦ *Παιωνίου*, ἀριστουργήματα τέχνης φυλάσσονται· δὲ εἰς τὸ ἐκεῖ ὑπάρχον μουσεῖον, κινουῦντα τὴν ἔκπληξιν καὶ τὸν θαυμασμὸν παντὸς ἐπισκεπτομένου αὐτά.

Κλίμα. Τὸ κλίμα τοῦ νομοῦ εἶνε εἰς μὲν τὰ πεδινὰ μέρη γλυκὺ καὶ ὑγιεινόν, εἰς δὲ τὰ ὄρεινά μετρίως ψυχρὸν τὸν χειμῶνα καὶ ὄροσερὸν τὸ θέρος.

Ἔδαφος. Τὸ ἀνατολικὸν μέρος τοῦ νομοῦ εἶνε ὄρεινόν, τὸ δὲ ἄλλο εἶνε κατὰ τὸ πλεῖστον πεδινόν καὶ κατάφυτον ἐξ ἀμπελῶν καὶ σταφιδαμπελῶν.

Προϊόντα. Τὸ κυριώτερον προϊόν τοῦ νομοῦ εἶνε ἡ σταφίς· παράγει ὅμως καὶ δημητριακοὺς καρπούς, ἐσπεριδίσειδη, εἰνον, ὀπώρας καὶ τινα βιομηχανικὰ καὶ κτηνοτροφικὰ προϊόντα.

Ἀσχολία κατοίκων. Οἱ κατοικοὶ ἀσχολοῦνται κυρίως εἰς τὴν καλλιέργειαν τῆς σταφίδος, τὴν γεωργίαν, τὴν ἐμπορίαν καὶ τὴν βιομηχανίαν.

Συγκοινωνία. Ἡ συγκοινωνία ἐν τῷ νομῷ τούτῳ εἶνε ἀρκούντως ἀνεπτυγμένη, διότι ἀπ' ἐνὸς ὑπάρχουν πολλαὶ ἀμαξιτοὶ ὁδοί, αἱ ὁποῖαι συνδέουσι τὰς πόλεις καὶ τὰς κωμοπόλεις, ἀπ' ἑτέρου δὲ ἡ διὰ θαλάσσης συγκοινωνία εἶνε πικνή. Ἀλλὰ πυκνοτάτη Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

εἶνε ἡ σιδηροδρομικὴ συγκοινωνία· ἐδοτὶ ὁ σιδηρόδρομος Πειραιῶς-Ἀθηνῶν—Πελοποννήσου διερχόμενος κατὰ μῆκος ἐκ τῆς παραλίας τοῦ νομοῦ συνδέει τὰς κυριωτέρας πόλεις καὶ κωμοπόλεις αὐτοῦ. Εἰς δὲ τὸ χωρίον Διακοφτὸν διακλαδούμενος ἀνέρχεται εἰς τὰ Καλάβρυτα διὰ σιδηρᾶς γραμμῆς ὄδοντωτης, ἔνεκα τῆς μεγάλης ἀνωφερείας. Ὁ Πύργος συνδέεται μὲ τὸ Κατάκλων, μὲ τὴν Ὀλυμπίαν μὲ τὴν Κυπαρισσίαν καὶ μὲ τὴν Κυλλήνην.

Νομὸς Μεσσηνίας.

Πληθυσμὸς 220,000 κάτοικοι.

Θέσις. Ὁ νομὸς οὗτος ἔχει τὸ ΝΔ. μέρος τῆς Πελοποννήσου.

Ὅρια. Ὁρίζεται δὲ πρὸς Β. μὲν ὑπὸ τοῦ νομοῦ Ἀρκαδίας καὶ Ἀχαΐας καὶ Ἡλίδος, πρὸς Ν. περιβρέχεται ὑπὸ τοῦ Μεσσηνιακοῦ κόλπου καὶ τοῦ Ἴονίου πελάγους, πρὸς Α. ὀρίζεται ὑπὸ τοῦ νομοῦ Λακωνίας καὶ πρὸς Δ. ὑπὸ τοῦ Ἴονίου πελάγους.

Ὅρη. Ὅρη ἔχει τὸ *Λύκαιον*, τὰ *Νόμια*, τὴν *Ἰθώμην* καὶ τὸν *Δυκιόδημον*.

Ἀκρωτήρια. Ἀκρωτήριο ἔχει ἓν, τὸν *Ἀκρίταν*.

Κόλποι. Κόλπους ἔχει δύο, τὸν *Κυπαρισσιακὸν* καὶ τὸν *Μεσσηνιακὸν*.

Ποταμοί. Ποταμοὺς ἔχει τὸν *Πάμισον* καὶ τὸν *Νέδωνα*.

Λίμναι. Ἐχει τὴν λιμνοθάλασσαν τῆς *Ἀγουλινίτιδος*, ἣ ὅποια παράγει πολλοὺς ἰχθύς.

Πεδιάδες. Πεδιάδας ἔχει τὴν τῶν *Καλαμῶν*, τὴν τῆς *Μεσσηνίας* καὶ τὴν τῆς *Κυπαρισσίας*.

Διοικητικὴ διαίρεσις. Ὁ νομὸς οὗτος διαιρεῖται εἰς πέντε ἑπαρχίας· εἶνε δὲ αἱ ἑξῆς.

1. Ἑπαρχία Καλαμῶν.

Ἡ ἑπαρχία αὕτη ἔχει πρωτεύουσαν τὰς *Καλάμας* (13,000 κατ.). ἣ ὅποια εἶνε πρωτεύουσα καὶ τοῦ νομοῦ, κεῖται δὲ εἰς τὸν μυχὸν τοῦ Μεσσηνιακοῦ κόλπου καὶ πλησίον τοῦ *Νέδωτος* ποταμοῦ. Εἶνε πόλις ἐμπορικωτάτη καὶ ἔχει ἀξιόλογον βιομηχανίαν μεταξουργίας. Αἱ *Καλάμαι* εἶνε ἡ πρώτη πόλις, ἣν ἐκυριεύθη ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

κατὰ τὴν ἔκρηξιν τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως (23 Μαρτίου 1821). Εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς πόλεως κεῖται ἡ παραλία τῶν Καλαμῶν, ὅπου ὑπάρχει ὁ τεχνιτὸς λιμὴν τῆς πόλεως. Αἱ Καλάμαι συνδέονται διὰ σιδηροδρόμου μετὰ τῆς Τριπόλεως καὶ τῶν Ἀθηνῶν.

Ἄλλαι κῶμαι καὶ χωρία ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ εἶνε ἡ Θουρία (1,500 κατ.) καὶ τὸ Ἀσιάναγα (1,900 κατ.) ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς.

2. Ἐπαρχία Μεσσήνης.

ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Μεσσήνην (Νησίον 6,000 κατ.), πόλιν ἐμπορικὴν κειμένην πλησίον τοῦ Παμίσσου ποταμοῦ καὶ ἐν τῷ μέσῳ ἐκτεταμένης καὶ εὐφορωτάτης πεδιάδος· συνδέεται δὲ μετὰ τὰς Καλάμας διὰ σιδηροδρόμου.

Ἄλλαι κῶμαι καὶ χωρία εἶνε ἡ Ἀνδροῦσα, τὸ Μελιγαλᾶ καὶ τὸ Διαβολίταιον, παρὰ τὴν σιδηροδρομικὴν γραμμὴν.

3. Ἐπαρχία Πυλίας.

Ἡ ἐπαρχία αὕτη ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Πύλον (Νεόκαστρον ἢ Ναυαρίνον 2,100 κατ.), πόλιν παράλιον, κειμένην εἰς τὸν μυχὸν μικροῦ κόλπου. Ὁ κόλπος οὗτος φρασσόμενος ἀπὸ τὴν ἔμπροσθεν αὐτοῦ ἐπιμήκη νῆσον Σφακτηρίαν, μεταβάλλεται εἰς ἓνα λιμένα εὐρυχωρότατον καὶ ἀσφαλέστατον. Ἐντὸς τοῦ λιμένος τούτου κατὰ τὸ ἔτος 1827 οἱ στόλοι τῶν τριῶν Μεγάλων Δυνάμεων, Ἀγγλίας, Γαλλίας καὶ Ρωσίας κατέστρεψαν τὸν Τουρκοαιγυπτιακὸν στόλον· ἡ δὲ καταστροφή ἐκείνη ἔθεσε τὸν θεμέλιον λίθον τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλλάδος.

Ἄλλαι κῶμαι καὶ χωρία εἶνε ἡ Μεθώνη (1700 κατ.), ἡ Κορώνη (2,700 κατ.), τὰ Λογγά (1300 κατ.), τὸ Πεταλίδιον (1,100 κατ.), καὶ τὸ Μανιάκι (250 κατ.), κώμη μικρά, ἀλλ' ἔνομαστή, διότι ἐκεῖ ἐφρονεῦθη ὁ Πικραφλέσσας, ἡρωϊκῶς ἀγωνιζόμενος κατὰ τῶν Τούρκων.

4. Ἐπαρχία Τριφυλίας.

Τῆς ἐπαρχίας ταύτης πρωτεύουσα εἶνε ἡ Κυπαρισσία (5,800 κατ.), ἡ ὅποια κεῖται ἀνωθεν τῆς ἀκτῆς τοῦ Κυπαρισσιακοῦ κόλπου· ἀποτελεῖται δὲ ἐκ τῆς νέας καὶ τῆς παλαιᾶς Κυπαρισσίας, ἡ ὅποια Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

ἀπέχει ἐκ τῆς παραλίας 20 λεπτά τῆς ὥρας. Ἡ Κυπαρισσία συνδέεται καὶ διὰ σιδηροδρόμου μετὰ τῆς Τριπόλεως, τῶν Καλαμῶν καὶ τοῦ Πύργου.

Ἔτεραι πόλεις καὶ κωμοπόλεις ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ εἶνε· τὰ Φιλιατρὰ (7,000 κατ.), πόλις ὠραία νειμένη ἐν τῷ μέσῳ καταφύτου ἐξ ἐλαιῶν καὶ σταφιδαμπέλων πεδιάδος· οἱ Γαργαλιάνει (6,000 κατ.), καὶ ἡ Λιγούδιστα (3,000 κατ.).

5. Ἐπαρχία Ὀλυμπίας.

Ἡ ἐπαρχία αὕτη ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Ἀδριτοσίαν (1,800 κατ.), ἣ ὁποία κεῖται εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Λυκαίου ὄρους· ἔχει γυμνάσιον καὶ ἀξιόλογον βιβλιοθήκην.

Ἔτεραι κῶμαι ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ εἶνε ἡ Ζοῦρτσα, ἡ Ζαχόρω, ἡ Ἀγουλινίτσα καὶ τὰ Κρέσιαταια.

Κλίμα. Τὸ κλίμα τοῦ νομοῦ εἶναι γλυκὸ καὶ ὑγιεινόν· ὁ μὲν χειμῶν ἥπιος, τὸ δὲ θέρος ὁροσερόν.

Ἔδαφος. Τὸ ἔδαφος τοῦ νομοῦ πρὸς Β. μὲν εἶνε ὄρεινόν, πρὸς Ν. δὲ πεδινόν· εἶνε δὲ εὐφορώτατον.

Προϊόντα. ὁ νομὸς οὗτος παράγει σταφίδα Κορινθιακὴν, σῦκα, ἔλαιον, ἐλαίας, μέταξαν καὶ δημητριακοὺς καρπούς.

Ἀσχολία κατοίκων. Οἱ κάτοικοι ἀσχολοῦνται εἰς τὴν γεωργίαν, τὸ ἐμπόριον καὶ ἰδίως τὴν καλλιέργειαν τῆς σταφίδος.

Συγκοινωνία. Ὁ νομὸς οὗτος ἔχει πολλὰς ὁδοὺς ἀμαξιτοῦς, αἱ ὁποῖαι διευκολύνουσι μέγਾਲως τὴν συγκοινωνίαν τῶν πόλεων καὶ τῶν κωμῶν· κυριώτεραι εἶνε ἡ τῆς Κυπαρισσίας—Φιλιατρῶν—Πύργου, Κυπαρισσίας—Πύργου καὶ Ἀδριτοσίανης—Καρυταίνης. Σιδηροδρομικῶς συνδέεται ὁ νομὸς οὗτος διὰ τῆς γραμμῆς Πύργου—Κυπαρισσίας—Μελιγαλᾶ, τῆς γραμμῆς Κυπαρισσίας—Μελιγαλᾶ—Τριπόλεως καὶ τῆς γραμμῆς Κυπαρισσίας—Μελιγαλᾶ—Καλαμῶν.

Νομὸς Λακωνίας.

Πληθυσμὸς. 136, 000 κάτοικοι.

Ἔσεις. Ὁ νομὸς Λακωνίας κατέχει τὸ ΝΑ μέρος τῆς Πελοποννήσου.

Ὅρια. Ὁρίζεται δὲ πρὸς Β. μὲν ὑπὸ τοῦ νομοῦ Ἀρκαδίας, πρὸς Ν. ὑπὸ τοῦ Λακωνικοῦ κόλπου, πρὸς Α. ὑπὸ τοῦ Μυρτώφου πελάγους, πρὸς Δ. δὲ ὑπὸ τοῦ νομοῦ Μεσσηνίας.

Ὅρη. Ὅρη ἔχει δύο, τὸν Πάρωνα καὶ τὸν Ταῦγετον.

Κόλποι. Κόλπον ἔχει τὸν Λακωνικόν.

Ἀκρωτήρια. Ἀκρωτήρια ἔχει τὸ Ταίναρον (κ. Κάβο—Ματαπάν) καὶ τὴν Μαλέαν (κ. Κάβο—Μαλιᾶν).

Πεδιάδες. Πεδιάδες ἔχει τὴν τῆς Λακεδαίμονος, τὴν τοῦ Ἐλου, καὶ τὴν τῶν Μολῶν.

Ποταμοί. Ποταμὸν ἔχει τὸν Εὐρώταν.

Διοικητικὴ διαίρεσις. Ὁ νομὸς οὗτος διαιρεῖται. εἰς τέσσαρας ἐπαρχίας· εἶναι δὲ αἱ ἑξῆς :

1. Ἐπαρχία Λακεδαίμονος.

Ἡ ἐπαρχία Λακεδαίμονος πρωτεύουσαν ἔχει τὴν Σπάρτην (4,500 κατ.), ἡ ὁποία εἶνε καὶ πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ· κεῖται δὲ παρὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Εὐρώτα ποταμοῦ καὶ εἰς τὴν περιοχὴν τῆς ἀρχαίας Σπάρτης.

Ὅχι μακρὰν τῆς Σπάρτης κεῖται ὁ Μυστραῖς (600 κατ.), μικρὰ κώμη σήμερον, ἐν ἄλλοτε ἦτο μεγάλη καὶ πλουσία πόλις, ἔδρα τῶν δεσποτῶν τοῦ Μορέως καὶ τῶν Παλαιολόγων. Σφῆζονται ἀκόμη ἐκεῖ ἀξιόλογοι ναοὶ βυζαντινῆς τέχνης.

Ἄλλαι κῶμαι καὶ χωρῖα εἶνε τὸ Γεωργίσιον, ἡ Ἀλάχωβι τὸ Γεράκι καὶ ἡ Λεβέτοβα.

2. Ἐπαρχία Γυθείου.

Ἡ ἐπαρχία αὕτη ἔχει πρωτεύουσαν τὸ Γύθειον (5,500 κατ.), τὸ ὅποιον εἶνε καὶ ἐπίνειον τῆς Σπάρτης, μετὰ τῆς ὁποίας συνδέεται δι' ἀμαξιτῆς ὁδοῦ.

Ἄλλαι κῶμαι ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ εἶναι ἡ Πάνισσι (900 κατ.), ἡ Λάγεια (600 κατ.), καὶ ὁ Πολυάραβος, ὀνομαστός, διότι ἐκεῖ ὁ Ἰβραήμ ἐνικήθη ὑπὸ τῶν Λακῶνων.

Ἡ ἐπαρχία Γυθείου ἀποτελεῖ τὴν λεγομένην ἀνατολικὴν Μάνην.

3. Ἐπαρχία Οἰτύλου.

Ἡ ἐπαρχία αὕτη ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Ἀρεόπολιν (1000 κατ.).

Ἄλλαι κῶμαι ὑπάρχουν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τὸ Οἰτύλον (1000 κατ.), ἡ Καρδομύλη καὶ ὁ Πύργος.

Ἡ ἐπαρχία αὕτη ἀποτελεῖ τὴν λεγομένην δυτικὴν Μάνην.

4. Ἐπαρχία Ἐπιδαύρου Διμηρᾶς.

Πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας ταύτης εἶνε οἱ Μολάοι (1600 κατ.), κῶμη κειμένη ἐπὶ ὠραίας τοποθεσίας· Μινεμβαοῖα (500 κατ.), ἡ ὄψις κεῖται ἐπὶ νηϊδος καὶ ἐνώνεται διὰ γεφύρας μετὰ τῆς Ξηρᾶς· Νεσπολις (κ. Βάικα 1600 κατ.), κῶμη ναυτική, παράγουσα ἄφθονα κρόμμυα.

Κλίμα. Τὸ κλίμα τοῦ νομοῦ τὸν μὲν χειμῶνα εἶνε μετρίως ψυχρὸν καὶ γλυκὺ, τὸ δὲ θέρος ὀροσερὸν.

Ἔδαφος. Τὸ ἔδαφος εἶνε κατὰ τὸ πλεῖστον ὄρεινόν καὶ μόνον μετξὺ τῶν ὄρων Πάριωνος καὶ Ταυγέτου εἶνε πεδινόν.

Προὔοντα. Ὁ νομὸς παράγει δημητριακοὺς καρπούς, ἔλαιον, σῦκα, κρόμμυα, βελανίδια, πορτοκάλια, λεμόνια καὶ μέταξαν.

Ἀσχολία τῶν κατοίκων. Οἱ κάτοικοι ἀσχολοῦνται εἰς τὴν γεωργίαν, κτηνοτροφίαν, ἀμπελοουργίαν καὶ βομβυκοτροφίαν.

Συγκοινωνία. Ἡ συγκοινωνία εἰς τὸν νομὸν τοῦτον γίνεται δι' ἀμφοτέρων ὁδῶν· αἱ σπουδαιότεραι ἐκ τούτων εἶναι ἡ Σπάρτης—Τριπύλεως, Σπάρτης—Γουθίου, Σπάρτης—Καλαμῶν, Σπάρτης—Μολῶν.

Νομὸς Ἀρκαδίας

Πληθυσμὸς. 168.060 κάτοικοι.

Ἡέσεις. Ὁ νομὸς οὗτος κατέχει τὸ κέντρον τῆς Πελοποννήσου.

Ὄρια. Ὁρίζεται δὲ πρὸς Β. μὲν ὑπὸ τῶν νομῶν Ἀχαΐας καὶ Ἠλίδος, καὶ Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας, πρὸς Ν. ὑπὸ τῶν νομῶν Λακωνίας καὶ Μεσσηνιαί, πρὸς Α. ὑπὸ τοῦ νομοῦ Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας καὶ τοῦ Ἀργολικοῦ κόλπου καὶ πρὸς Δ. ὑπὸ τῶν νομῶν Ἀχαΐας καὶ Ἠλίδος καὶ Μεσσηνιαίας.

*Όρη. Όρη ἔχει τὸ Δύρκειον, τὸ Παρθένιον, τὸ Μαίναλον, τὸ Δύκαιον καὶ τὸν Πάργωνα.

Πεδιάδες. Πεδιάδας ἔχει τὴν τῆς Μαντινείας, τὴν τῆς Τεγέας καὶ τὴν τῆς Μεγαλοπόλεως.

Ποταμοί. Ποταμοὺς ἔχει τὸν Ἄλφειον καὶ τοὺς παραποτάμους τοῦ Ἐλισσῶνα, Γορτύνιον, Λίδωνα καὶ Ἐρύμανθον.

Διοικητικὴ διαίρεσις. Ὁ νομὸς οὗτος διαιρεῖται εἰς τέσσαρας ἑπαρχίας· εἶνε δὲ αἱ ἑξῆς :

1. Ἐπαρχία Μαντινείας

Τῆς ἑπαρχίας ταύτης πρωτεύουσα εἶνε ἡ Τρίπολις (10,800 κατ.), ἡ ὁποία εἶνε καὶ πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ. Ἐπὶ Τουρκοκρατίας ἦτο πρωτεύουσα ἕλης τῆς Πελοποννήσου, ἐκυριεύθη δὲ κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν ὑπὸ τοῦ Θεοδώρου Κολοκοτρώνη (28 Σεπτεμβρίου 1821). Διέρχεται δὲ δι' αὐτῆς ὁ ἀπὸ Κορίνθου—Ἄργους εἰς Καλάμας σιδηρόδρομος.

*Ἄλλαι κῶμαι ἐν τῇ ἑπαρχίᾳ εἶνε τὸ Βολιέσιον (400 κατ.), χωρίον ὀνομαστόν, διότι ἐκεῖ τὸ πρῶτον κατενίκησαν οἱ Ἕλληνες τοὺς Τούρκους, τὰ Τοιπιανά καὶ τὸ Λεβιδιον.

2. Ἐπαρχία Μεγαλοπόλεως.

*Ἐχει πρωτεύουσαν τὴν Μεγαλόπολιν (κ. Σινᾶνον, 1500 κατ.), ἡ ὁποία κεῖται πλησίον τῶν ἑρειπίων τῆς ἀρχαίας Μεγάλης πόλεως, πατρίδος τοῦ Φιλοποίμενος καὶ τοῦ ἱστορικοῦ Πολυδίου.

*Ἰσαρι (1600 κατ.) καὶ Λειντάριον (700 κατ.).

3. Ἐπαρχία Γορτυνίας.

*Ἡ ἑπαρχία αὕτη ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Δημητσάναν (2,100 κατ.), ἡ ὁποία εἶνε ὀνομαστή, διότι εἶνε πατρίς τοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ Ε.' ὁ ὁποῖος ἀπηγχονίσθη ὑπὸ τῶν Τούρκων κατὰ τὸ 1821 καὶ τοῦ Μητροπολίτου Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανοῦ, ὅστις ὕψωσε τὴν σημαίαν τῆς ἐπαναστάσεως ἐν τῇ μονῇ τῆς Ἁγίας Λυ-

ρας. Είχεν αξιόλογον Ἑλληνικὴν σχολὴν καὶ διατηρεῖ πλούσιαν βιβλιοθήκην

Ἄλλαι κῶμαι καὶ χωρία εἶνε· ἡ *Καρύταινα* (1200 κατ.), *Στεμνίτσα* (2,100 κατ.), *Λαγκάδια* (4,600 κατ.), *Κοντοβάζαινα* (1200 κατ.) καὶ *Βυτίνα* (1500 κατ.) ὅποια ἔχει γεωργικὸν καὶ θαλασσομικὸν σταθμὸν.

4. Ἐπαρχία Κυνοουρίας.

Πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας ταύτης εἶνε τὸ *Λεωνίδιον* (3000 κατ.) εἰς τοὺς πρόποδας ἀποκρήνου βουνοῦ, ἀπέχον ἡμίσειαν ὥραν τῆς παραλίας.

Ἄλλαι κῶμαι καὶ χωρία ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ εἶνε τὸ Ἄστρος (900 κατ.), κῶμη παράλιος, γνωστὴ διὰ τὴν ἐκεῖ συνεληθῶσαν Β' Ἐθνικὴν συνέλευσιν· Ἄγεις Πέτρος, (2,600 κατ.), *Βέρβαινα* (1,500 κατ.), καὶ *Δολιανά* (1600 κατ.), κῶμαι ἰνομασταὶ διὰ τὰς ἐκεῖ νέκρας τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Τούρκων.

Κλίμα. Τὸ κλίμα τοῦ νομοῦ εἶνε ψυχρὸν καὶ ὑγιεινὸν εἰς τὰ ὄρεινά μέρη, μετρίως δὲ ψυχρὸν εἰς τὰ πεδινά.

Ἔδαφος. Τὸ ἔδαφος τοῦ νομοῦ κατὰ τὸ πλεῖστον εἶνε ὄρεινόν καὶ δασυές.

Προϊόντα. Τὰ κυριώτερα προϊόντα τοῦ νομοῦ εἶνε δημητριακοὶ καρποί, οἶνος, ἔλαιον, κάνναβις, ὄσπρια καὶ κτηνοτροφικά προϊόντα.

Ἀσχολία τῶν κατοίκων. Οἱ κάτοικοι τοῦ νομοῦ ἀσχολοῦνται εἰς τὴν γεωργίαν, τὴν κτηνοτροφίαν, τὴν βιομηχανίαν, τὴν ὑφαντουργικὴν, τὴν ἐμπορίαν καὶ τὰς ἐπιστήμας.

Συγκοινωνία. Ἐν τῷ νομῷ ὑπάρχουν πολλοὶ ἀμαξιτοὶ ὁδοί, αἱ ὁποῖαι συνδέουν τὰς κυριώτερας πόλεις καὶ τὰς κώμας αὐτῆς. Πρὸς τούτοις ὁ σιδηρόδρομος Πειραιῶς—Ἀθηνῶν—Πελοποννήσου συνδέει αὐτὴν μὲ τὰς Ἀθήνας, τὴν Μεγαλόπολιν, τὰς Καλάμας καὶ τὴν Κυπαρισσίαν.

ΓΕΝΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΙΣ ΤΗΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ

Θέσις, ὄριαι. Ἡ Πελοπόννησος κατέχει τὸ νότιον μέρος τῆς Μέσης Ἑλλάδος· εἶνε δὲ χερσόνησος καὶ ὁμοιάζει τώρα πρὸς τὴν νησον, διότι διὰ διώρυγος ἀπεκόπη ὁ ἰσθμὸς τῆς Κορίνθου, ὁ ὅποιος συνέδεεν αὐτὴν μετὰ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος. Πρὸς Β. μὲν περιβάλλεται ὑπὸ τοῦ Σαρωνικοῦ, τοῦ Κορινθιακοῦ καὶ τοῦ Πατραϊκοῦ κόλπου, πρὸς Ν. ὑπὸ τῆς Μεσογείου θαλάσσης, πρὸς Α. ὑπὸ τοῦ Αἰγαίου πελάγους καὶ πρὸς Δ. ὑπὸ τοῦ Ἴονίου πελάγους.

Φυσικὴ διάπλασις τοῦ ἐδάφους. Ἡ Πελοπόννησος κατὰ τὴν φυσικὴν διάπλασιν εἶνε μᾶλλον ὀρεινὴ· τὸ δὲ κέντρον τῶν ὄρεων αὐτῆς κεῖται ἐν τῷ κέντρῳ, ἦτοι ἐν τῇ Ἀρκαδίᾳ.

Ὅρη. Τὰ κυριώτερα ὄρη ἐν τῇ Πελοποννήσῳ εἶνε· ἡ Κυλλήη, τὰ Ἀροάνια, τὸ Ἀραχνοῖον, τὸ Ἀρτεμίσιον, τὸ Λύρκειον, τὸ τὸ Παρθένιον, τὸ Μαίναλον, τὸ Λύκαιον, τὰ Νομια, ἡ Ἰθώμη, ὁ Δουρόμοις, ὁ Τύχαιος καὶ ὁ Πάρον.

Κόλποι. Κόλπους ἔχει τὸν Σαρωνικόν, τὸν Κορινθιακόν, τὸν Πατραϊκόν, τὸν Κυπαρισσιακόν, τὸν Μεσσηνιακόν, τὸν Λακωνικόν καὶ τὸν Ἀργολικόν.

Χερσόνησοι. Χερσόνησοι εἶνε ἡ Ἀργολικὴ καὶ ἡ τῶν Μεθάνων.

Ἀκρωτήρια. Ἀκρωτήρια ἔχει τὸ Σκύλλαιον, τὸ Ριον, τὸ Ἀριζον, τὸν Χειωνάταν, τὸν Ἰχθυῶν, τὸν Ἀζρίταν, τὸ Ταίναρον καὶ τὴν Μιλέν.

Πεδιάδες. Πεδιάδες ἔχει τὴν τῆς Ἀργιῆδος, τὴν τῆς Κορινθίας, τὴν τῶν Πατρῶν, τὴν τῆς Αἰγιαλείας, τὴν τῆς Ἠλείας, τὴν τῶν Καλαμῶν, τὴν τῆς Μεσσηνίας, τὴν τῆς Κυπαρισσίας, τὴν τῆς Δικελίμοις, τὴν τοῦ Ἔλους, τὴν τῶν Μολάων, τὴν τῆς Μυτινείας, τὴν τῆς Τειέας καὶ τὴν τῆς Μεγαλοπόλεως.

Ποταμοί. Ποταμοὺς ἔχει τὸν Ἀσωπὸν, τὸν Ἰναχον, τὸν Ἐσασιον, τὸν Πηνειόν, τὸν Ἀλφειόν, τὸν Ἐρύμανθον, τὸν Αἰδωον, τὸν Παμισον, τὸν Νέδωνα καὶ τὸν Εὐρώταν.

Λίμνες. Λίμνας ἔχει τὴν Συμφυλίδ', τὴν Φενεὸν καὶ τὴν Δέριν.

Κλίμα. Τὸ κλίμα εἰς μὲν τὰ πεδινὰ μέρη εἶνε γλυκὺ καὶ ὑγιεινόν, εἰς δὲ τὰ ὄρεινά μετρίως ψυχρόν.

Ἔδαφος. Τὸ ἔδαφος τῆς Πελοποννήσου παρουσιάζει μεγάλην ποικιλίαν, διότι ἔχει ὄρη ὑψηλά, δασύδη, πεδιάδας καταφύτους καὶ κοιλάδας τερπνάς, τὰς ὁποίας διαρρέουν διάφοροι ποταμοὶ καὶ χεῖμαρροι τὴν αὐτὴν δὲ χάριν καὶ ποικιλίαν ἔχουν καὶ αἱ ἀκτὰί τῆς.

Προϊόντα. Ἡ Πελοπόννησος παράγει δημητριακοὺς καρπούς, ἔλαιον, οἶνον, καπνόν, σῦκα, ἐσπεριδοειδῆ, μέταξαν, κάρναβιν, κρόμμυα, βιομηχανικὰ καὶ κτηνοτροφικὰ προϊόντα· ἀλλὰ τὸ κυριώτερον προϊόν τῆς Πελοποννήσου εἶνε ἡ σταφίς.

Ἀσχολία τῶν κατοίκων. Οἱ κάτοικοι αὐτῆς ἀσχολοῦνται εἰς τὴν γεωργίαν, τὴν βιομηχανίαν, τὴν ἐμπορίαν καὶ ἰδίως εἰς τὴν καλλιέργειαν τῆς σταφίδος· οἱ δὲ κάτοικοι τῶν ὄρεινῶν μερῶν ἀσχολοῦνται ἰδίως εἰς τὴν γεωργίαν καὶ τὴν κτηνοτροφίαν, οἱ δὲ τῶν νήσων τῶν παραλίων αὐτῆς μερῶν εἰς τὴν ναυτιλίαν καὶ τὴν σπογγαλείαν. Οἱ Πελοποννήσιοι ἐν γένει εἶνε ἀνθρώποι εὐφυέστατοι καὶ ἐργατικώτατοι.

Πολιτικὴ κατάστασις. Ἡ Πελοπόννησος ἀποτελεῖ μέρος τοῦ Ἑλληνικοῦ βασιλείου εὐθὺς ἀπὸ τῆς ἰδρύσεώς του. Εἶνε ἡ ὡραιότερη καὶ πλουσιώτερα χώρα τῆς Ἑλλάδος· ὠνομάσθη δὲ Πελοπόννησος ἐκ τοῦ Πέλοπος, τοῦ υἱοῦ τοῦ Ταντάλου, ὁ ὁποῖος ἐλθὼν κατὰ τὴν ἀρχαίαν ἐποχὴν κατέκχησεν ἐν αὐτῇ.

Συγκοινωνία. Ἡ συγκοινωνία εἶνε ἀρκούντως ἀνεπτυγμένη καὶ ἐν Πελοποννήσῳ γίνεται δὲ δι' ἀτμοπλοίων, ἀμαξιτῶν ὁδῶν καὶ διὰ σιδηροδρόμων. Τρεῖς γραμμαὶ σιδηροδρομικαὶ συνδέουν τὰς διαφόρους πόλεις καὶ κώμας τῆς Πελοποννήσου πρὸς ἀλλήλας καὶ τὴν πρωτεύουσαν τοῦ βασιλείου· ἡ μία ἐκκινουσα ἐκ Πειραιῶς καὶ Ἀθηνῶν φθάνει εἰς Κόρινθον καὶ ἐκεῖθεν διὰ Τριπόλεως καταλήγει· εἰς Καλάμας καὶ Νησίον· ἡ ἄλλη διὰ Κορίνθου φθάνει εἰς Πάτρας· Πύργον καὶ Κυπαρισσίαν· ἡ τρίτη τέλος ἐνώνει τὸν Πύργον μετὰ τῆς πρώτης γραμμῆς παρὰ τὸ χωρίον Μελιγαλᾶ τῆς Μεσσηνίας.

Μόνον ἐν τῷ νομῷ Λακωνίας δὲν ὑπάρχει ἀκόμη σιδηροδρομικὴ

γραμμή, ή όποία σπουδαίως έμελλε νά έξυπηρητήσῃ τήν συγκοινωνίαν τοῦ νομοῦ.

Διοικητική διαίρεσις. Διοικητικῶς ή Πελοπόννησος διαιρεῖται εἰς πέντε νομούς, ἤτοι: 1) τόν νομόν Ἀργολίδος καί Κορινθίας 2) τόν νομόν Ἀχαΐας καί Ἠλίδος 3) τόν νομόν Μεσσηνίας 4) τόν νομόν Λακωνίας καί 5) τόν νομόν Ἀρκαδίας.

ΝΗΣΟΙ

Αἱ νῆσοι, αἱ ὁποῖαι ἀνήκουν εἰς τήν παλαιάν Ἑλλάδα εἶνε αἱ νῆσοι τοῦ Σαρωνικοῦ κόλπου, ή Εὐβοία, αἱ Κυκλάδες, αἱ Σποράδες καί αἱ Ἴόνιοι νῆσοι.

ΝΗΣΟΙ ΤΟΥ ΑἰΓΑΙΟΥ ΠΕΛΑΓΟΥΣ

Ἡ Εὐβοία, αἱ Κυκλάδες καί αἱ Σποράδες κεῖνται ἐν τῷ Αἰγαίῳ πελάγει, ἀποτελοῦν δέ δύο νομούς, τόν νομόν **Κυκλάδων** καί τόν νομόν **Εὐβοίας**.

Νομός Κυκλάδων

Πληθυσμός. 130,000 κάτοικοι.

Θέσις. Αἱ Κυκλάδες νῆσοι κεῖνται περίξ τῆς νήσου Δήλου, ή ὁποία ἐθεωρεῖτο ἱερά κατὰ τήν ἀρχαίαν ἐποχήν· ἐπειδή δέ περίξ αὐτῆς κείμεναι ἐσχλημάτιζον τρόπον τινά κύκλιον, διὰ τοῦτο ὠνομάσθησαν **Κυκλάδες**.

Ὅρος. Ὅρος ἔχει ἐν, τῷ Ἀῶτον ἐν τῇ νήσῳ Νάξῳ.

Διοικητική διαίρεσις. Ὁνομός Κυκλάδων διοικητικῶς διαιρεῖται εἰς ἑπτὰ ἐπαρχίας· εἶνε δέ αἱ ἑξῆς :

1. Ἐπαρχία Σύρου.

Ἡ ἐπαρχία αὕτη ἀποτελεῖται ἐν τῶν νήσῳ Σύρου, Μυκόνου Δήλου καί τινῶν ἄλλων ἀκατοικήτων.

Πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας καί τοῦ νομοῦ εἶναι ή **Ερμούπολις** (κ. Σύρος, 18,000), πόλις παράλιος καί ἐμπορικωτάτη, ἐκτισμένη εἰς τὰς πλευράς βραχῶδους λόφου· ἔχει ἐμπορικά καί βιομηχανικά καταστήματα καί ὄρατον λιμένα.

Ἄνωθεν αὐτῆς κεῖται ἡ Ἄνω Σῦρος (2,600 κατ.), κατοικουμένη ὑπὸ Ἑλλήνων, Καθολικῶν τὸ θρήσκευμα.

Μύκονος (2,000 κατ.), κωμόπολις κειμένη ἐπὶ τῆς ὁμωνύμου νήσου.

2. Ἐπαρχία Ἄνδρου.

Ἀποτελεῖται ἐκ τῆς νήσου Ἄνδρου καὶ ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Ἄνδρον, κώμην κειμένην ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς παραλίας.

Ἄλλαι κῶμαι ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ εἶναι τὸ Γαύριον, τὸ Κόρθιον καὶ ἡ Μεσσαριά.

3. Ἐπαρχία Τήνου.

Ἀποτελεῖται ἐκ τῆς νήσου Τήνου καὶ ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Τήνον (2.600) κατ. περίφημον διὰ τὸν ἐκεῖ ναὸν τῆς «Εὐαγγελιστρίας», εἰς τὸν ὅποσον ὑπάρχει ἡ θαυματουργὸς εἰκὼν τῆς Θεοτόκου καὶ εἰς τὸν ὅποσον δύο φορές τὸ ἔτος, τὴν 25 Μαρτίου καὶ 15 Αὐγούστου, συρρέουν χιλιάδες προσκυνητῶν ἐκ τῆς ἐλευθέρας καὶ δούλης Ἑλλάδος.

4. Ἐπαρχία Νάξου.

Ἡ ἐπαρχία αὕτη ἀποτελεῖται ἐκ τῶν νήσων Νάξου, Πάρου καὶ Ὠλιάρου (Ἀντιπάρου) πρωτεύουσαν ἔχει τὴν Νάξον (2,600 κατ.), ὠραίαν κωμόπολιν πρὸς τὰ δυτικὰ τῆς νήσου κειμένην.

Ἄλλαι κῶμαι εἶναι ἡ Ἀπειρανθὸς τὸ Χαλκὶ καὶ ἡ Κορωνίς (κ. Κωμιακή).

5. Ἐπαρχία Κέας.

Ἀποτελεῖται ἐκ τῶν νήσων Κέας, Κόθωνου, Σερφου καὶ τινῶν ἄλλων μικρῶν ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Κέα (5,000 κατ.), κειμένην ἐπὶ λόφου καὶ παράγουσαν λαμπρὸν οἶνον.

Ἡ Κόθωνος εἶνε γνωστὴ διὰ τὰ θερμὰ ἰαματικά της ὕδατα, ἡ δὲ Σερφος διὰ τὰ μεταλλεῖά της.

6. Ἐπαρχία Μήλου.

Ἀποτελεῖται ἐκ τῶν νήσων Μήλου, Κωφόλου, Σέφνου, Φοιγάνδρου καὶ Σικίνου ἔχει δὲ πρωτεύουσαν τὴν Μῆλον (κ. Πλάκαν, 800 κατ.), ἡ ὁποία κεῖται ἐπὶ τῆς νήσου Μήλου.

Ἡ Μήλος ἦτο τὴν παλαιὰν ἐποχὴν πλουσία καὶ πολυάνθρωπος· κατὰ δὲ τὰς γενομένας εἰς αὐτὴν ἀνασκαφὰς ἀνευρέθησαν πολλὰ ἀγάλματα, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ τὸ ἐξόχου τέχνης ἀγαλμα, «ἡ Ἀφροδίτη τῆς Μήλου».

7. Ἐπαρχία Θήρας.

Ἀποτελεῖται ἐκ τῶν νήσων Θήρας, Θηρασίας, Ἰου, Ἀμοργοῦ καὶ Ἀνάφη· ἔχει δὲ πρωτεύουσαν τὴν Θήραν (1000 κατ.), ἡ ὁποία κεῖται ἐπὶ τῆς νήσου Θήρας. Ἡ νήσος αὕτη παράγει λαμπρὸν οἶνον, ἐξάγει θηραϊκὴν γῆν (πορσελάνην) καὶ ἔχει ὑπὸ τὴν θάλασσαν ἐνεργὸν ἠφαίστειον.

Κλίμα. Τὸ κλίμα τοῦ νομοῦ Κυκλάδων εἶνε γλυκύτατον· ὁ μὲν χειμὼν εἶνε ἥπιος, τὸ δὲ θέρος ὀροσερὸν.

Ἔδαφος. Τὸ ἔδαφος τοῦ νομοῦ εἶνε ὀρεινὸν καὶ πετρῶδες, μόνον δὲ αἱ μεγαλύτεραι νῆσοι ἔχουν μικρὰς κοιλάδας καὶ πεδιάδας.

Προϊόντα. Τὰ προϊόντα εἶνε πολλὰ καὶ ποικίλα, ἦτοι ἐσπεριδοειδῆ, οἶνος, ἔλαιον, ἔλαιαι, τυρὸς ἐξαιρετός· ὀρυκτὰ δὲ προϊόντα εἶνε ἡ σμύρις, ἡ κιμαλία, ἡ θηραϊκὴ γῆ, ὁ γύψος, τὸ θεῖον, αἱ μολόπετραι, τὰ μάρμαρα καὶ ἄλλα.

Ἀσχολία κατοίκων. Οἱ κάτοικοι τῶν Κυκλάδων νήσων ἀσχολοῦνται κυρίως εἰς τὴν γεωργίαν καὶ τὴν ναυτιλίαν.

Συγκοινωνία. Ἡ μεταξὺ τῶν νήσων τοῦ νομοῦ συγκοινωνία εἶνε ἀρκούντως πυκνή, γινομένη δι' ἀτμοπλοίων καὶ ἰστιοφόρων.

Νομὸς Εὐβοίας.

Πληθυσμὸς. 128,000 κάτοικοι.

Θέσις. Ἡ νήσος Εὐβοία ἐκτείνεται ἀπέναντι τῆς παραλίας τῆς Σπυραῆς Ἑλλάδος.

Ὅρια. Πρὸς Β. μὲν ἡ Εὐβοία σχηματίζει μετὰ τῆς Θεσσαλίας καὶ τῆς Φθιώτιδος ἐπίμηκες θαλάσσιον στενὸν· πρὸς Ν. χωρίζεται ἀπὸ τῆς νήσου Ἄνδρου διὰ στενοῦ τρικυμώδους, τοῦ πορθμοῦ τοῦ Καφηρέως, πρὸς Δ. ὑπὸ τοῦ Αἰγαίου πελάγους καὶ καὶ πρὸς Δ. ὑπὸ τοῦ Εὐβοϊκοῦ κόλπου, ὁ ὁποῖος στενοῦμενος ἐν τῇ μέσῳ σχη-
Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

ματίζει τὸν πορθμὸν τοῦ Εὐρίπου. Ἐπὶ τοῦ πορθμοῦ τούτου ὑπάρχει κινητὴ γέφυρα, ἣ ὅποια συνδέει τὴν Εὐβοϊαν μὲ τὴν Στερεάν Ἑλλάδα.

Εἰς τὸ μέρος τοῦ πορθμοῦ τὰ ὕδατα τοῦ Εὐβοϊκοῦ κόλπου σχηματίζουν δύο φορές τὸ ἡμερονύκτιον παλίεροιαν, ἤτοι βρέουν ὀρητικῶς ἄλλοτε πρὸς τὸ ἓν μέρος τοῦ στενοῦ καὶ ἄλλοτε πρὸς τὸ ἄλλο.

Ὅρη. Ὅρη ἔχει τὸ *Τελέθριον*, τὸ *Καιόδημι*, τὴν *Δίεφην*, τὸν *Ὀλυμπον* καὶ τὴν *Ὀχιν*.

Κόλπον, ἓνα τὸν *Εὐβοϊκόν*.

Ἀκρωτήρια. Ἀκρωτήρια ἔχει τὸν *Γεραιστόν*, τὸν *Κοφινρέα*, τὸ *Κήναιον* καὶ τὸ *Ἀρτεμίσιον*, περίφημον διὰ τὴν ἐκεῖ γενομένην ναυμαχίαν τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Περσῶν (490 π.χ.).

Πεδιάδες. Πεδιάδας ἔχει τὴν τῆς *Χαλκίδος* καὶ τὴν τῆς *Ἰστιαίας*.

Ποταμοί. Οἱ ποταμοὶ τῆς εἶνε χεῖμαρροι, ὁ *Λήλαιος* καὶ ὁ *Κάλιος*.

Διοικητικὴ διαίρεσις. Ὁ νομὸς Εὐβοίας διαιρεῖται εἰς τέσσαρας ἐπαρχίας· εἶνε δὲ αἱ ἑξῆς :

1. Ἐπαρχία Χαλκίδος.

Τῆς ἐπαρχίας ταύτης πρωτεύουσα εἶνε ἡ *Χολκίς* (10,000 κατ.), πόλις ὠραία καὶ παράλιος κειμένη παρὰ τὸν πορθμὸν τοῦ Εὐρίπου.

Ἄλλα κῶμαι ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ εἶνε· ἡ *Ἐρέτρια* ἢ *Νέα Ψαρα*, μικρὰ κῶμη συνοικισθεῖσα ὑπὸ τῶν Ψαριανῶν μετὰ τὴν τραγικὴν καταστροφὴν τῆς πατρίδος τῶν ὑπὸ τῶν Τούρκων κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν· *Βασιλικόν*, *Βάθειον*, *Ψυχρό*, *Στενή* καὶ *Λίμνη*, παράλιος κωμόπολις ἔχουσα ὄρυχεῖα λευκολίθου.

2. Ἐπαρχία Ἰστιαίας.

Πρωτεύουσα εἶνε ἡ *Ἰστιαία* (κ. Ξηροχώριον 2,800 κατ.), κειμένη ἐπὶ ὠραίας τοποθεσίας καὶ ἐν τῷ μέσῳ κατὰ φύτον πεδιάδος.

Ἀπέχει μίαν ὥραν τῆς θαλάσσης καὶ ἔχει ἐπίνειον τοῦς *Ὠρεοίς* (800 κατ.)· *Δίδυμος* (1100 κατ.), ὀνομαστὴ διὰ τὰ πλησίον αὐτῆς κείμενα θερμὰ ἱαματικὰ λουτρά.

Ἡ ψηφιοποίησθῆκε ἀπὸ το Ἰνστιτούτο Εκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

3. Ἐπαρχία Καρυστίας.

Ταύτης πρωτεύουσα εἶνε ἡ Κύμη (3,600 κατ.), ὀνομαστή διὰ τὰ ἀνθρακωρυχεῖά της καὶ τὸν λαμπρὸν οἶνον, τὸν ὁποῖον παράγει·

Ἄλλαι κῶμαι ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ εἶνε τὸ Ἀδλωνάριον, τὸ Ἀλιβέριον, ἡ Κάρυστος καὶ ἡ Σκῦρος, ἐν τῇ ὁμωνύμῃ νήσῳ.

4. Ἐπαρχία Σκοπέλου.

Ἡ ἐπαρχία αὕτη περιλαμβάνει τὰς νήσους Σκόπελον, Σκίαθον Ἀϊόννησον καὶ ἄλλας τινὰς μικράς· πρωτεύουσα ταύτης εἶνε ἡ Σκόπελος (4,700 κατ.), ἡ ὁποία παράγει ἐκλεκτὸν οἶνον, ἔλαιον καὶ ἀπίδια.

Ἄλλη κωμόπολις ἀξία λόγου εἶνε ἡ Σκίαθος (3,400 κατ.), κειμένη ἐπὶ τῆς ὁμωνύμου νήσου καὶ ἔχουσα λιμένα ἀσφαλῆ· εἶνε πατρὶς τοῦ ἐξόχου λογογράφου Ἀλεξάνδρου Παταδιαμάντη.

Κλίμα. Τὸ κλίμα τῆς Εὐβοίας εἶνε μετρίως ψυχρὸν τὸν χειμῶνα καὶ ὁροσερὸν τὸ θέρος.

Ἔδαφος. Τὸ ἔδαφος τῆς νήσου εἶνε κατὰ τὸ πλεῖστον ὄρεινόν, ἐκτὸς μικρῶν μόνον μερῶν, τὰ ὁποῖα εἶνε πεδινά.

Προϊόντα. Προϊόντα τοῦ νομοῦ εἶνε οἶνος, ἔλαιον, δημητριακά καὶ καρποὶ καὶ ὀπώρα· τρέφει πολλὰ ζῶα καὶ πρὸ πάντων βοῦς (ἐνεκεν τὸ ὁποῖου ἔλαβε καὶ τὸ ὄνομα Εὐβοία)· ἐξάγει καὶ διάφορα δρυκτά, μάρμαρα, λιθάνθρακας, λευκόλιθον.

Ἀσχολία κατοίκων. Οἱ κάτοικοι ἀσχολοῦνται εἰς τὴν ναυτιλίαν, τὴν ἐμπορίαν, τὴν γεωργίαν καὶ ἰδίως, τὴν καλλιέργειαν τῶν ἀμπελῶν.

Συγκοινωνία. Ὁ νομὸς ἔχει πολλὰς ἀμαξιτὰς ὁδοὺς, αἰδίοιται συνδέουσι τὰς πόλεις καὶ τὰς κωμοπόλεις πρὸς ἀλλήλας· αἱ σπουδαιότεραι τούτων εἶνε ἡ Χαλκίδος — Ἀλιβερίου — Κύμης, Χαλκίδος — Μαντουδίου — Λίμνης, Λίμνης — Μαντουδίου — Ἰστιαίας, Ὁρεῶν, Αἰδηψοῦ — Ἰστιαίας, Χαλκίδος — Ἀλιβερίου — Καρύστου. Αἱ πρὸς τὸ Εὐβοϊκὸν παράλια κωμοπόλεις συγκοινωνοῦν καὶ ἀτμοπλοικῶς διὰ τῶν ἀτμοπλοίων, τὰ ὁποῖα ἐκ Πειραιῶς μεταβαίνουν εἰς Βόλον· Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

ταῦτα προσεγγίζουν εἰς Ἀλιθέριον, Χαλίδι, Λίμνην, Ἀθήψον (τὸ θέρος) καὶ Ὠρεούς.

Ἡ Χαλκίς συγκοινωνεῖ καὶ σιδηροδρομικῶς μετὰ τῶν Ἀθηνῶν διὰ διακλαδώσεως τοῦ σιδηροδρόμου Πειραιῶς—Παλαιῶν Συνόρων, ἢ ὅποια εἶναι ἡ διακλάδωσις Σχηματαρίου—Χαλκίδος.

ΝΗΣΟΙ ΙΟΝΙΟΥ ΠΕΛΑΓΟΥΣ

Θέσις. Εἰς τὸ Ἴόνιον πέλαγος κεῖνται αἱ λεγόμεναι Ἰόνιοι νῆσοι ἢ Ἐπτάνησος. Διότι αἱ μεγαλύτεραι ἐξ αὐτῶν εἶναι ἐπί: α, ἦτοι ἡ Κέρκυρα, αἱ Παξοί, ἡ Λευκάς, ἡ Ἰθάκη, ἡ Κεφαλληνία, ἡ Ζάκυνθος καὶ τὰ Κύθηρα.

Τὰ Κύθηρα, ὡς ἤδη ἐμάθομεν, ὑπάγονται εἰς τὴν νομὸν Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας.

Πολιτικὴ κατάστασις. Τὰς Ἰονίους νήτους ὑπέταξαν κατ' ἀρχὰς οἱ Ἐνετοί, τελευταῖον δὲ περιήλθον μετὰ πολλὰς περιπέτειας εἰς τοὺς Ἄγγλους, οἵτινες μόλις ἤλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα ὁ ἀείμνητος βασιλεὺς ἡμῶν Γεώργιος δ' Α', τὰς παρεχώρησαν εἰς τὴν Ἑλλάδα (1863).

Διοικητικὴ διαίρεσις. Αἱ νῆσοι αὗται διαιροῦνται εἰς τρεῖς νομοὺς· εἶνε δὲ οἱ ἑξῆς :

Νομὸς Κερκύρας

Πληθυσμὸς 130,000 κάτοικοι.

Θέσις. Ὁ νομὸς οὗτος κεῖται εἰς τὸ ΒΑ μέρος τῆς Ἑλλάδος καὶ ἀπέναντι τῆς ἤδη ἐλευθέρως Ἠπείρου περιλαμβάνει δὲ τὰς νήσους Κέρκυραν, Παξούς, Λευκάδα καὶ τινὰς ἄλλας μικράς.

Ὅρη. Τὰ ὄρη τοῦ νομοῦ εἶναι χαμηλά· τὸ ὑψηλότερον εἶνε ἡ ἐν Κερκύρᾳ Ἰστώνη, τῆς ὁποίας ἡ ὑψηλότερα κορυφή ὀνομάζεται Παντοκράτωρ.

Ἀκρωτήρια. Ἐχει τρία, κείμενα ἐν τῇ νήσῳ Κερκύρᾳ, τὴν Λευκίμην, τὴν Ἀμφίπαγον καὶ τὸ Φαλακρὸν καὶ ἐν τῇ Λευκάδῃ τὸν Λιγκάταν.

Διοικητικὴ διαίρεσις. Ὁ νομὸς Κερκύρας περιλαμβάνει τρεῖς ἐπαρχίας· εἶνε δὲ αἱ ἑξῆς :

1. Ἐπαρχία Κερκύρας.

Ἡ ἐπαρχία αὕτη ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Κέρκυραν (κ. Κορφοί, 20,000 κατ.). ἡ ἴσπια εἶνε καὶ πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ. Εἶνε πέλις ὠραία καὶ ἐμπορικὴ· ἔχει λιμένα εὐρύχωρον, ὠραίας πλατείας, φρούρια ἐνετικά, βασιλικὴν ἀνάκτορον, μαγευτικὸς ἐξοχὰς καὶ πολλοὺς ναοὺς, τῶν ἐπιόων σπουδαιότερος εἶνε ὁ τοῦ Ἁγίου Σπυρίδωνος, ἐντὸς τοῦ ἑποίου εὐρίσκειται τὸ λείψανον τοῦ Ἁγίου.

Τὰ ἀξιολογότερα πρῶοσια εἶνε τὸ *Μαιτοῦκι*, ἡ *Γαρίτσα* καὶ ὁ Ἅγιος *Ῥόκος*.

Ἄλλαι κῶμαι ἐν τῇ νήσῳ εἶνε ὁ *Ποταῖος* (1,800 κατ.), τὸ *τερπνὸν Γασιούρι* (1,200 κατ.), ἔπου νεῖται τὸ Ἁχιλλεῖον, ἡ ὠραισιότη ἐπαυλις τοῦ πρῶγιν αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας Γουλιέλμου τοῦ Β'. οἱ *Γιαννίδες* (1,200 κατ.), οἱ *Κορουσάδες* 1,300 κατ.), καὶ ἡ *Κορακιάνα* (2,700 κατ.).

2. Ἐπαρχία Ποξῶν.

Ἡ ἐπαρχία αὕτη ἔχει πρωτεύουσαν τὸν *Γαῖον* (300 κατ.).

3. Ἐπαρχία Λευκάδος.

Τῆς ἐπαρχίας ταύτης πρωτεύουσα εἶνε ἡ *Λευκάς* (5,500 κατ.), πέλις παράλιος, ὑποφέρουσα ἐκ σεισμῶν.

Ἄλλαι κῶμαι εἶνε ἡ *Κορνά* (1,800 κατ.), καὶ ὁ Ἅγιος *Πέτρος* (1,100 κατ.).

Κλίμα. Τὸ κλίμα τοῦ νομοῦ εἶνε γλυκύτετον καὶ ὑγιεινόν· τὸν χειμῶνα δὲ βροχερόν.

Ἔδαφος. Τὸ ἔδαφος τῶν νήσων, ἐκ τῶν ἐποίων ἀποτελεῖται ὁ νομός, εἶνε κατὰ τὸ πλεῖστον ὄρεινόν, ἀλλ' ἔχει καὶ μικρὰς πεδιάδας καταφύτους καὶ θελκτικὰς.

Προϊόντα. Τὰ κυριώτερα προϊόντα εἶνε οἶνος, σταφίς, ἐπιώραι καὶ ἐξαιρετόν ἔλαιον.

Ἀσχολία κατοίκων. Οἱ κάτοικοι τοῦ νομοῦ ἀσχολοῦνται εἰς τὴν γεωργίαν, τὴν ἐμπορίαν, τὴν βιομηχανίαν, τὴν ναυτιλίαν καὶ τὴν καλλιεργίαν τῶν ἀμπέλων.

Συγκοινωνία. Εἰς τὴν νῆσον Κέρκυραν ὑπάρχουν πολλὰ ἀμαξίται ὁδοὶ συνδέουσαι τὰς διοικήσεις κώμας· ἡ δὲ συγκοινωνία μεταξὺ τῶν ἄλλων νήσων γίνεται δι' ἀτμοπλοίων καὶ πρὸ πάντων δι' ἰστιοφόρων πλοίων.

Νομὸς Κεφαλληνίας.

Πληθυσμὸς. 88,000 κάτοικοι.

Πολιτικὴ ἐξέτασις. Ὁ νομὸς Κεφαλληνίας ἀποτελεῖται ἐκ τῶν νήσων Κεφαλληνίας καὶ Ἰθάκης.

Ὅροι. Ὅρος ἄξιον λόγου εἶναι ἓν ἐν Κεφαλληνίᾳ, ὁ ὄψηθὸς καὶ κατάφυτος Αἶνος.

Κόλποι. Κόλποι ἐν τῷ νομῷ εἶνε δύο, ὁ τοῦ Ἀργοστολίου καὶ ὁ τῆς Σάμης.

Διοικητικὴ διαίρεσις. Ὁ νομὸς οὗτος διαίρεται διοικητικῶς εἰς τέσσαρας ἐπαρχίας· εἶνε δὲ αἱ ἑξῆς :

1. Ἐπαρχία Κραναίας.

Ἡ ἐπαρχία αὕτη ἔχει πρωτεύουσαν τὸ Ἀργοστόλιον (9,500 κατ.), ἡ ὁποία εἶνε πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ. Εἶνε ὠραία πόλις, ἔχουσα εὐρύχωρον καὶ ἀσφαλῆ λιμένα, ἐκ τοῦ ὁποίου ἐξάγεται οἶνος καὶ σταφίς.

Ἐξωθεν τῆς πόλεως ὑπάρχουν περιέργοι θαλασσομυλοὶ, διότι κινεῦνται μὲ θαλάσσιον ὕδωρ, τὸ ὁποῖον ῥέει μετὰ μεγάλης ὀρμῆς εἰς ἓν μέγα χάσμα γῆς, τὸ ὁποῖον κεῖται πλησίον τῆς ἀκτῆς.

Ἄλλαι κῶμαι εἶνε τὰ Βαλοσαῖτα (1,100 κατ.), πλησίον τῶν ὁποίων κεῖται ἡ Μονὴ τοῦ Ἁγίου Γερασίμου, ἔπου φυλάσσεται τὸ λείψανον τοῦ Ἁγίου Φαρακλάτα (1400 κατ.) καὶ Δειλινᾶτα (2,000 κατ.)

2. Ἐπαρχία Πάλης.

Πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας ταύτης εἶνε τὸ Ληξούριον (4900 κατ.), πόλις παράλιος, κειμένη ἀπέναντι τοῦ Ἀργοστολίου.

Εἰς τὸ νότιον ἄκρον τῆς μικρᾶς χερσονήσου, εἰς τὴν ὁποίαν εἶνε τὸ Ληξούριον, συμβαίνει τὸ ἐξῆς παράδοξον φαινόμενον· λίθος

μέγας κείμενος ἐν τῇ θαλάσῃ καὶ ἐξέλιων αὐτῆς κινεῖται διαρκῶς καὶ κανονικῶς, οἰαδῆποτε καὶ ἂν εἴνε ἡ κατάστασις τῆς θαλάσσης. Ὁ λίθος οὗτος ὀνομάζεται ὑπὸ τῶν ἐντοπίων *Κουνόπειρα*.

Ἄλλαι κῶμαι εἴνε τὰ *Χιυδᾶτα*, *Μονοπαλᾶτα* καὶ *Καμαρινᾶτα*.

3. Ἐπαρχία Σάμης.

Τῆς ἐπαρχίας ταύτης πρωτεύουσα εἴνε ἡ *Σίμη* ἢ *Αἰγιλλός* (700 κατ.), πλησίον τῶν ἑρειπίων τῆς ἀρχαίας Σάμης.

Ἄλλαι κῶμαι ἀξίαι λόγου εἴνε τὰ *Μακρυνώτικα* (1,300 κατ.), ἢ *Ἁγία Εὐφημία*, ἢ *Πύλαρος*, ἢ *Ἄσσοσ* καὶ τὸ *Φ.σκάροδον*.

4. Ἐπαρχία Ἰθάκης.

Ἡ ἐπαρχία αὕτη ἀποτελεῖται ἐκ τῆς νήσου Ἰθάκης καὶ τινῶν ἄλλων μικρῶν πρωτεύουσαν ἔχει τὴν *Ἰθάκην* (κ. Βιθὸν 3,700 κατ.) ἢ ὁποία εἴνε ἐκτισμένη ἀμφιθεατρικῶς καὶ ἔχει ἀσφαλέστατον λιμένα. Εἰς τὸ μέσον τοῦ λιμένος ὑπάρχει νησιδριον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου εἴνε ἐκτισμένοι φυλκαί. Ἡ Ἰθάκη εἴνε πατρίς τοῦ μεγάλου τῆς Παιδείας εὐεργέτου Ὀθωνος Σταθάτου.

Ἄλλαι κῶμαι ἀξιόλογοι εἴνε τὸ *Κιόνιον* (1600 κατ.), ὠραία κῶμη κειμένη ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς ἀκτῆς καὶ ἡ *Ἀνωγή* (900 κατ.).

Κλίμα. Τὸ κλίμα τοῦ νομοῦ εἴνε γλυκὸ καὶ ὑγιεινόν.

Ἔδαφος. Τὸ ἔδαφος τῆς Κεφαλληνίας εἴνε πλήρες λόφων, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὑπάρχουν πολλαὶ εὐφοροὶ κοιλάδες, κατάφυτοι ἐξ ἐλαίων ἀμπέλων καὶ ὀπωροφόρων δένδρων. Τὸ ἔδαφος τῆς Ἰθάκης εἴνε ὀρεινὸν καὶ τραχύ.

Προϊόντα. Προϊόντα τῆς νήσου εἴνε σταφίς, ἔλαιον καὶ οἶνος, ἐξαίρετος.

Ἀσυολία κατοίκων. Οἱ κάτοικοι τοῦ νομοῦ ἀσχολοῦνται εἰς τὴν γεωργίαν, τὴν ἐμπορίαν καὶ τὴν ναυτιλίαν. Διακρίνονται ὡς ἐπιτήθειοι ναυτικοὶ καὶ ἐπιχειρηματικώτατοι ἔμποροι.

Συγκοινωνία. Ἡ Κεφαλληνία ἔχει πολλὰς ἀμαξιτὰς ὁδοὺς, ἀλλὰ πυκνοῦρα εἴνε ἡ κατὰ θάλασσαν συγκοινωνία ἐνεργουμένη δι' ἀτμοπλοίων καὶ ἰστιοφόρων.

Νομός Ζακύνθου.

Πληθυσμός 43,000 κάτοικοι.

Πολιτική εξέταση. Ὁ νομός οὗτος ἀποτελεῖται ἐκ τῆς νήσου Ζακύνθου καὶ τῶν μικρῶν νησίδων Στροφάδων.

Ὅρη. Ὅρος, ἔχει ἐν, τὸν κατάφυτον Σκοπέε

Κόλποι. Κόλπον ἔχει ἓνα, τὸν τοῦ Κερίου.

Ἀκρωτήρια. Ἀκρωτήρια ἔχει τὸ Σχινάρι, τὸν Μαραθίαν καὶ τὸ Γεράκι.

Διοικητικὴ διαίρεσις. Ὁ νομός οὗτος διοικητικῶς ἀποτελεῖται ἀπὸ μίαν ἐπαρχίαν.

Ἐπαρχία Ζακύνθου.

Τῆς ἐπαρχίας ταύτης πρωτεύουσα εἶνε ἡ Ζάκυνθος (13,000 κατ.), ἡ ὁποία εἶναι καὶ πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ. Εἶνε πόλις ὠραία, ἐκτισμένη ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς παραλλας τῆς νήσου καὶ ἔχουσα λαμπρὸν λιμένα, ἱστορικοὺς ναοὺς, μεταξὺ τῶν ἔποιων ὁ τοῦ Ἀγίου Διονυσίου, ἐντὸς τοῦ ὁποίου φυλάσσεται τὸ σεπτὸν λείψανον αὐτοῦ, βιομηχανικὰ καταστήματα καὶ τερπνὰς ἐξοχὰς. Εἶνε πατρίς τῶν ποιητῶν Κάλβου, Φωσκόλου καὶ τοῦ Ἐθνικοῦ ποιητοῦ Διονυσίου Σολωμοῦ, τοῦ ὁποίου εἶνε ἐστημένη ἡ προτομή εἰς μίαν πλατείαν παρὰ τὴν παραλίαν.

Ἄλλαι κῶμαι ἐν τῇ νήσῳ εἶνε τὸ Μυχειράδον, τὸ Γερακάριον, τὸ Καταστάριον, αἱ Βολίμα καὶ τὸ Σκουλικᾶδον.

Κλίμα. Τὸ κλίμα τῆς νήσου εἶνε γλυκύτατον καὶ ὑγιεινόν.

Ἔδαφος. Τὸ ἔδαφος εἶνε πρὸς τὸ Δ. μέρος ὄρεινόν, εἰς δὲ τὰ ἄλλα πεδινόν καὶ λοφώδες, κατάφυτον ἐξ ἀμπέλων, ἐλαιῶν καὶ ὄπωροφόρων δένδρων. Ὅλη ἡ νήσος εἶνε καταπράσινος καὶ ἀνθηρὰ διὰ τοῦτο ὀνομάζεται «Ἄνθος τῆς Ἀνατολῆς».

Ἡ νήσος ὑποφέρει ἐκ σεισμῶν, ἐκ τῶν ὁποίων ἔχει ὑποστῆ πολλὰς καταστροφὰς.

Προϊόντα. Ἐχει πολλὰ καὶ ἐκλεκτὰ προϊόντα, διότι παράγει σταφίδα, οἶνον, ἐκλεκτὸν ἔλαιον, ὀπώρας, σάπωνα καὶ ἄνθη ἀφθονα καὶ ἐκλεκτά.

Ἀσχολία κατοίκων. Οἱ κάτοικοι τῆς νήσου ἀσχολοῦνται εἰς τὴν καλλιέργειαν τῶν σταφιδαμπέλων καὶ τῶν κήπων των, εἰς τὴν ἐμπορίαν, εἰς τὴν μικρὰν βιομηχανίαν τῆς σαπωνοποιΐας καὶ διακρίνονται διὰ τὴν εὐφυΐαν, τὴν φαιδρότητα καὶ τὴν φιλομουσίαν των.

Συγκοινωνία. Ἐπὶ τῆς νήσου ὑπάρχουν πολλὰ ἀμαξίται ἐδοί, αἱ ὁποῖαι συνδέουσι τὰς διαφόρους κόμας τῆς νήσου πρὸς τὴν πρωτεύουσαν καὶ πρὸς ἀλλήλας. Πυκνὴ εἶνε καὶ ἡ διὰ θαλάσσης συγκοινωνία, ἡ ἑποῖα ἐκτελεῖται δι' ἀτμοπλοίων καὶ ἐπιτοφῶρων.

ΓΕΝΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΙΣ ΤΩΝ ΝΗΣΩΝ ΤΗΣ Ν. ΕΛΛΑΔΟΣ

Φυσικὴ καὶ πολιτικὴ ἐξέτασις. Αἱ νῆσοι, αἱ ὁποῖαι ἀνήκουσι εἰς τὴν Παλαιὰν Ἑλλάδα διακρίνονται εἰς νήσους, αἱ ὁποῖαι κείνται εἰς τὸ Αἰγαῖον πέλαγος καὶ λέγονται νῆσοι τοῦ Αἰγαίου Πελάγους καὶ νήσους αἱ ὁποῖαι κείνται εἰς τὸ Ἴόνιον Πέλαγος καὶ λέγονται νῆσοι τοῦ Ἴονίου Πελάγους.

Αἱ νῆσοι τοῦ Αἰγαίου Πελάγους ἀποτελοῦν δύο νομοὺς, τὸν νομὸν Κυκλάδων καὶ τὸν νομὸν Εὐβοίας· αἱ δὲ νῆσοι τοῦ Ἴονίου Πελάγους ἀποτελοῦν τρεῖς νομοὺς, τὸν νομὸν Κερκύρας, τὸν νομὸν Κεφαλληνίας καὶ τὸν νομὸν Ζακύνθου.

Φυσικὴ διάπλασις τοῦ ἐδάφους. Τὸ ἔδαφος τῶν νήσων εἶνε κατὰ τὸ πλεῖστον μέρος ὄρεινόν, ἀλλ' ἔχει καὶ πολλὰς κοιλάδας καὶ μικρὰς πεδιάδας καταφύτους ἐξ ἀμπέλων, ἐλαιῶν καὶ ὀπωροφόρων δένδρων.

Ὄρη. Τὰ κυριώτερα ὄρη εἶναι τὸ Δῆλος ἐν Νάξῳ, τὸ Τελέθριον τὸ Κινδῆρι, ἡ Δίφρος, ὁ Ὀλυμπος καὶ ἡ Ὀχη ἐν τῇ Εὐβοίᾳ. ἡ Ἰστώνη ἐν Κερκύρα, ὁ Αἶνος ἐν Κεφαλληνίᾳ καὶ ὁ Σκοπὸς, ἐν Ζακύνθῳ.

Κόλποι. Κόλποι εἶνε ὁ Εὐβοϊκός· ἐν τῇ Εὐβοίᾳ, ὁ τοῦ Ἀγοστολίου καὶ ὁ τῆς Σάμης ἐν τῇ Κεφαλληνίᾳ καὶ ὁ τοῦ Κερίου ἐν τῇ Ζακύνθῳ.

Ακρωτήρια. Ἀκρωτήρια εἶνε ὁ Γεωργιστός, ὁ Καφηρέες, τὸ Κήναιον καὶ τὸ Ἀρτεμίσιον ἐν τῇ Εὐβοίᾳ, ἡ Δευκίμμη, ἡ Ἀυφίπαγος καὶ τὸ Φαλακρόν ἐν Κερκύρᾳ, ὁ Λευκάτας ἐν Λευκάδι, τὸ Σχινάρι, ὁ Μαουθίας καὶ τὸ Γεράκι ἐν Ζακύνθῳ.

Πεδιάδες. Πεδιάδες εἶνε ἡ τῆς Χαλκίδος καὶ ἡ τῆς Ἰστιαίας ἐν Εὐβοίᾳ.

Ποταμοί. Ποταμοὶ εἶνε ὁ Ἀήλαντος καὶ ὁ Κάλλας ἐν Εὐβοίᾳ.

Κλίμα. Τὸ κλίμα τῶν νήσων εἶνε γλυκὺ τὸν χειμῶνα καὶ ὀροσερὸν τὸ θέρος.

Προϊόντα. Τὰ προϊόντα τῶν νήσων εἶνε ποικίλα, ἤτοι: οἶνος, ἔλαιον, σταφίς, ὀπώρα: καὶ διάφορα ὀρυκτά, ἤτοι: γύψος, θηραϊκὴ γῆ, κιμωλία, μυλόπετραι, μάρμαρα καὶ ἄλλα.

Ἀσχολία κατοίκων. Οἱ κάτοικοι: ἀσχολοῦνται εἰς τὴν γεωργίαν, τὴν ναυτιλίαν, τὴν ἐμπορίαν, τὴν βιομηχανίαν καὶ τὴν καλλιέργειαν τῶν ἀμπέλων.

Συγκοινωνία. Ἡ συγκοινωνία τῶν νήσων ἐκτελεῖται δι' ἀτμοπλοίων καὶ ἰστιοφόρων πλοίων. Διάφοροι ἀτμοπλοῖκαὶ γραμμαὶ ἀρχόμενοι ἐκ Πειραιῶς ἐκτελοῦν τὴν συγκοινωνίαν τῶν Κυκλάδων· ἄλλαι γραμμαὶ διευθυνόμεναι εἰς Βόλον καὶ Θεσσαλονίκην προσεγγίζουν καὶ εἰς τοὺς ἐν τῇ Εὐβοικῇ κόλπῳ λιμένας τῆς Εὐβοίας.

Ἀτμόπλοιά τινα ἐκ Βόλου πλέουσιν εἰς τὰς νήσους τῶν βορείων Σποράδων, ἕτερον δὲ μικρὸν ἀτμόπλοιον ἐκτελεῖ τὴν συγκοινωνίαν τοῦ Βόλου μὲ τὰ διάφορα ἐντὸς τοῦ Παγασαϊκοῦ χωρὶα τοῦ Πηλίου.

Τὰ Κύθηρα καὶ ἡ Ζάκυνθος συγκοινωνοῦν μετὰ τοῦ Πειραιῶς· καὶ τῶν ἄλλων λιμένων διὰ τῶν ἀτμοπλοίων, τὰ ὅποια ἐκτελοῦν τὸν περίπλου τῆς Πελοποννήσου.

Αἱ ἄλλαι Ἴονιοι νῆσοι συγκοινωνοῦν μετὰ τοῦ Πειραιῶς, τῶν Πατρῶν καὶ πρὸς ἀλλήλας δι' ἀτμοπλοϊκῶν γραμμῶν, αἱ ὁποῖαι ἐκκινοῦνται ἐκ τοῦ Πειραιῶς διέρχονται ἐκ τῆς διώρυγος τῆς Κορίνθου καὶ προσεγγίζουν εἰς τὴν Ἰθάκην, εἰς τοὺς λιμένας τῆς Κεφαλληνίας, εἰς τὴν Λευκάδα, εἰς τοὺς Παξοὺς καὶ εἰς τὴν Κέρκυραν.

Β'.

ΝΕΑ ΕΛΛΑΣ (*)

Αί χῆραι, αἱ ἐπεὶ ἀπηλευθερώθησαν διὰ τῶν δύο νικηφόρων πολέμων εἶνε αἱ ἑξῆς :

1. ΗΠΕΙΡΟΣ

Θέσεις. Ἡ ἀπελευθερωθεῖσα Ἡΰπειρος κατέχει τὸ ΒΔ μέρος τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου.

Ὅρια. Ὅρίζεται πρὸς Β μὲν ὑπὸ τῆς Ἀλθωνίας, πρὸς Α ὑπὸ τῆς πέραν τοῦ Ἀράχθου Ἡπείρου καὶ τῆς Μακεδονίας, πρὸς Δ βρέχεται ὑπὸ τοῦ Ἴονιου πελάγους καὶ πρὸς Ν ὑπὸ τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου.

Ὅρη. Ὅρη ἔχει τὰ Κεραύνια (κ. βουνὰ τῆς Χιμάρας), τὰ Νεμέτιζικο, τὸ Βόϊον, τὴν Τύμφην (κ. Παλκοβοῦνι), τὸν Λάκμονα, (κ. Περιστερί) καὶ τὸν Τόμορον (κ. Ὀλύτσια).

Κόλποι. Κόλπον ἔχει ἓνα, τὸν Ἀμβρακικόν.

Ἀκρωτήρια. Ἀκρωτήριον ἔχει ἐπίσης ἓν, τὸ Ἀκροκεράυριον (κ. Γλώσσα).

Πεδιάδες. Πεδιάδας ἔχει τὴν τῶν Ἰωαννίνων καὶ τὴν Ἀμβρακικήν.

Ποταμοί. Ποταμοὺς ἔχει τὸν Ἀῶν, τὸν Θύαμιν (κ. Καλαμᾶν), τὸν Ἀχέροντα καὶ τὸν Δοῦρον.

Λίμναι. Λίμνας ἔχει δύο, τὴν Ἀχερουσίαν καὶ τὴν Παμβώτιν (κ. Λίμνην τῶν Ἰωαννίνων).

(*) Παρακαλοῦνται αἱ ἐν ταῖς νέαις χάραις συνάδελφοι, ἂν παρατηρήσουν λάθος τι ἢ παράλειψιν τινα, νὰ καταστήσουν ταύτην γνωστὴν εἰς τὸν συγγραφέα πρὸς διόρθωσιν.

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΔΙΑΙΡΕΣΙΣ

Α'. ΝΟΤΙΑ ΗΠΕΙΡΟΣ

Ἡ Νοτιὰ Ἡπειρος ἀποτελεῖ τὴν γενικὴν διοίκησιν τῆς Ἡπείρου καὶ περιλαμβάνει δύο νομοὺς 1) τὸν νομὸν Ἰωαννίνων καὶ 2) τὸν νομὸν Πρεβέζης.

α'.) Νομὸς Ἰωαννίνων.

Ὁ Νομὸς Ἰωαννίνων περιλαμβάνει 6 ὑποδιοικήσεις (ἐπαρχίας) τὰς ἑξῆς :

1. Ὑποδιοικήσεις Ἰωαννίνων.

Ἡ ὑποδιοίκησις Ἰωαννίνων ἔχει πρωτεύουσαν τὰ Ἰωάννινα (30,000 κατ.), τὰ ὁποῖα κείνται πλησίον τῆς Παμβώτιδος λίμνης κατελήφθησαν δὲ ὑπὸ τοῦ Ἑλλ. στρατοῦ κατὰ τὴν 21 Φεβρουαρίου 1913 δι' ἡρωϊκωτάτης ἐφόδου. Εἶνε πατρίς τῶν Καπλανῶν, Ζωσιμαζῶν καὶ ἄλλων ἐθνικῶν εὐεργετῶν.

Πρὸς Ν. τῶν Ἰωαννίνων κείται τὸ ὀχυρώτατον φρούριον Μπιζάνι, τὸ ὁποῖον ὀχυρωμένον τελειότατα καὶ ὡς ἐκ τούτου θεωρούμενον ἀπὸρθητον, ἐξεπύρθησεν ὁ ἡρωϊκὸς ἑλλ. στρατὸς ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ τότε Ἑλληνος Διαδόχου καὶ μετέπειτα Βασιλέως Κωνσταντίνου. ΒΑ. τῶν Ἰωαννίνων κείται ἡ περιοχὴ τοῦ Ζαγορίου, ἀποτελουμένη ἐκ 46 μικρῶν χωριῶν, πατρίδος τῶν ἐθνικῶν εὐεργετῶν Ριζαῶν.

ΝΔ. τῶν Ἰωαννίνων καὶ κάτωθεν τοῦ Τομάρου ἔκειτο ἡ ἀρχαία πόλις *Δαδώνη*, ἔπου ὑπῆρχε τὸ περίφημον μαντεῖον τοῦ Διός.

2. Ὑποδιοικήσεις Κονίτσας.

Πρωτεύουσαν ἔχει τὴν Κόνιτσα (5,000 κατ.), πόλιν κειμένην ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Ἄφου.

Ὑποδιοικήσεις Μετσόβου.

Πρωτεύουσαν ἔχει τὴν ὠραίαν κωμόπολιν Μέτσοβον (5,700 κατ.), τὸ ὁποῖον εἶνε ἡ πατρίς τῶν ἐθνικῶν εὐεργετῶν Τσοῖτσα, Στουρνάρα καὶ Ἀβέρωφ.

4. Υποδιοικήσεις Παραμυθίας.

Πρωτεύουσαν έχει τὴν Παραμυθίαν (2,300 κατ.), πλησίον τῶν πηγῶν τοῦ ποταμοῦ Κωκυτοῦ. ΝΑ. αὐτῶν κεῖται ἡ περιοχὴ τοῦ Σουλίου, τῆς πατρίδος τῶν ἀθανάτων Σουλιωτῶν!

5. Υποδιοικήσεις Φιλιάτων.

Πρωτεύουσαν ἔχει τὰς Φιλιάτας (2,000 κατ.), ἐπίκειον αὐτῶν εἶνε ἡ Σαγιάδα.

6. Υποδιοικήσεις Παγωνίου.

Πρωτεύουσαν ἔχει τὴν Βοσιάναν (1,200 κατ.).

β'.) Νομὸς Πρεβέζης.

Ὁ Νομὸς Πρεβέζης περιλαμβάνει 2 υποδιοικήσεις, τὰς ἑξῆς :

1. Υποδιοικήσεις Πρεβέζης.

Πρωτεύουσα αὐτῆς εἶνε ἡ Πρέβεζα (6,000 κατ.) ἡ ἐποία εἶνε πρωτεύουσα καὶ τοῦ νομοῦ.

Πρὸς Β. τῆς Πρεβέζης κεῖται τὸ ἱστορικὸν βουνὸν Ζάλογγον, ἔπου αἱ ἀθάνατοι Σουλιώτισσαι ἐχόρευσαν τὸν τραγικὸν χορὸν τῶν (χορὸς τοῦ Ζαλόγγου!).

2. Υποδιοικήσεις Μαργαριτίου.

Πρωτεύουσα αὐτῆς εἶναι ἡ Πάργα (2,100 κατ.), ὀνομαστὴ διὰ τὴν τραγικὴν τύχην τῶν κατοίκων τῆς, ἔτε ἐπωλήθησαν ὑπὸ τῶν Ἀγγλῶν εἰς τὸν Ἄλῃ πασσᾶν.

Β'. ΒΟΡΕΙΑ ΗΠΕΙΡΟΣ

Ἡ βορεία Ἡπειρος ἀνήκει ἤδη εἰς τὴν Ἀθωανίαν περιλαμβάνει τὴν περιοχὴν τοῦ Ἀργυροκάστρου καὶ τὰς ἐπαρχίας Κορυθαῖς καὶ Κολωνείας.

Ἡ περιοχὴ τοῦ Ἀργυροκάστρου κεῖται πρὸς βορρᾶν τῶν Ἰωαννίνων ἢ κυριώτερα πόλις τῆς περιοχῆς εἶναι τὸ Ἀργυροκάστρον, πόλις ὄχυρά, ἐκτισμένη ἐπὶ τριῶν λόφων.

Ἄλλαι πόλεις καὶ χωρία εἶναι τὸ Δέλινον (3,000 κατ.), ἐκτισμένος ἐπὶ τῶν κλιτύων τοῦ παρακειμένου ὄρους καὶ ἐν τῷ μέσῳ κήπων ἐκ βοδῶν, λεμονεῶν, ἐλαιῶν κλπ. Ἅγιοι Σαραντα, λιμὴν τῆς δυτικῆς Ἡπέρου, Τελελένιον, πατρὶς τοῦ διαβοήτου Ἀλῆ πασσᾶ, Πρεμέτι, (12,000 κατ.), πόλις ἐκτισμένη εἰς τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Ἀφού ποταμοῦ. Χιμάρα, περιοχὴ χωρίων εἰς τὰ Κεραυνία ὄρη.

ΒΑ τοῦ Ἀργυροκάστρου κεῖται ἡ Κορυθαῖ (17,000 κατ.), σπουδαία ἑλληνικὴ πόλις ἔχουσα γυμνάσιον καὶ ἄλλα σχολεῖα, ἔδρα μητροπόλεως κλπ.

Πρὸς Ν τῆς Κορυθαῖς κεῖται ἡ Κολωνεῖα, περιοχὴ χωρίων.

Κλίμα. Τὸ κλίμα τῆς Ἡπέρου εἶνε εὐκρατον καὶ υγιεινόν· εἰς δὲ τὰ ὄρεινά μέρη ψυχρόν.

Ἔδαφος Τὸ ἔδαφος εἶνε κατὰ τὸ πλεῖστον ὄρεινόν καὶ τραχύ, ἀλλὰ σχηματίζει καὶ πολλὰς κοιλάδας καὶ πεδιάδας εὐφορητάτας.

Προϊόντα Προϊόντα τῆς Ἡπέρου εἶνε οἶνος, ἐλαιον, δημητριακοὶ καρποί, ἐσπεριδοειδῆ καὶ κτηνοτροφικὰ προϊόντα.

Ἀσχολία τῶν κατοίκων. Πάντες σχεδὸν οἱ κάτοικοι τῆς Ἡπέρου εἶνε Ἕλληνες, οἱ ὅποιοι διακρίνονται διὰ τὴν φιλοπονίαν καὶ φιλοπατριάν των, διαπρέπουσιν δὲ εἰς τὰς ἐπιστήμας, τὴν ἐμπορίαν καὶ τὰς τέχνας. Πολλοὶ πλουτήσαντες εἰς διάφορα μέρη εὐηργέτησαν ὄχι μόνον τὴν ἰδιαιτέραν των πατρίδα, ἀλλὰ καὶ ὅλον τὸ ἔθνος, ἀναδεχθέντες μεγάλοι ἐθνικοὶ εὐεργεταί.

Συγκοινωνία. Ἐν Ἡπέρῳ ἡ συγκοινωνία δὲν εἶνε τόσον ἀνεπτυγμένη, ὅσον εἰς τὰ ἄλλα μέρη τῆς Ἑλλάδος· διότι γίνεται δι' ἀμαξιτῶν καὶ δι' ἡμιονικῶν ὁδῶν. Αἱ κυριώτεραι ὁδοὶ τῆς Ἡπέρου εἶνε: ἡ Ἰωαννίνων — Πρεβέζης, ἡ Ἰωαννίνων — Δελβίνου — Ἀ-

γίων Σαράντα, μία διακλάδωσις τῆς ὁποίας φέρει εἰς Ἀργυρόκαστρον, ἢ Ἰωαννίνων—Κολωνέας—Κορυτσᾶς καὶ ἢ Ἰωαννίνων—Ἄρτης.

Ἐκτὸς τούτων καὶ διάφορα ἀπμόπλοια προσεγγίζουσι εἰς τοὺς διαφόρους λιμένας τῆς Ἠπείρου, τὴν Πρέβεζαν, Σαγιαῶν, Ἀγίους Σαράντα.

2. ΒΟΡΕΙΑ ΘΕΣΣΑΛΙΑ.

Πληθυσμὸς 36,000 κάτοικοι.

Θέσις. Κεῖται πρὸς Β. τῆς κυρίως Θεσσαλίας· τὸ τμήμα τοῦτο ἢ Τουρκία δὲν παρεχώρησεν εἰς τὴν Ἑλλάδα μετὰ τῆς ἄλλης Θεσσαλίας κατὰ τὸ 1881, ἕνεκα τῆς στρατηγικωτάτης αὐτοῦ θέσεως.

Τὸ τμήμα τοῦτο ἀπηλευθερώθη πρῶτον κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ἑλληνοτουρκικοῦ πολέμου (1912), διότι ἐνταῦθα εἰσέβαλε τὸ πρῶτον ὁ Ἑλληνικὸς στρατός.

Διοικητικῶς τὸ τμήμα τοῦτο ὑπάγεται τῶρα εἰς τὸν νομὸν Λαρίσης, πλην ὀλίγων χωρίων, τὰ ὅποια ὑπήχθησαν εἰς τὴν ὑποδιοίκησιν Γρεβενῶν.

Πρωτεύουσα εἶνε ἡ Ἐλασσών (1,500 κατ.)· ἄλλαι κῶμαι εἶνε ἡ Τσαριτσάνη, τὸ Βλαχολίβαδον καὶ ὁ Πλαταμών.

Πρὸς Β. τῆς Ἐλασσῶνος κεῖται τὸ περίφημον Σαραντάπορον, ὅπου ἐγένετο ἡ πρώτη μεγάλη μάχη τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Τούρκων (9 Ὀκτωβρίου 1912). Κατὰ τὴν μάχην ταύτην, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐθαυμάστη ὁ ἥρωισμὸς καὶ ἡ ὀρμητικότης τῶν Ἑλλήνων, οἱ Ἕλληνες κατετρόπωσαν τοὺς Τούρκους.

3. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ

Πληθυσμὸς. 1,500,000 κάτοικοι.

Θέσις. Ἡ Ἑλληνικὴ Μακεδονία κεῖται πρὸς Β. τῆς Θεσσαλίας καὶ τοῦ Αἰγαίου πελάγους.

Ὅρια. Ἡ Ἑλληνικὴ Μακεδονία ὀρίζεται μὲν πρὸς Β. ὑπὸ τῆς Σερβικῆς καὶ Βουλγαρικῆς Μακεδονίας πρὸς Δ. ὑπὸ τῆς Ἀλβανίας καὶ Ἠπείρου καὶ πρὸς Α. ὑπὸ τῆς Θράκης, ἀπὸ τῆς ὁποίας χωρίζεται διὰ τοῦ ποταμοῦ Νέστου καὶ τοῦ ὄρους Ῥοδόπης.

Ὅρη. Ὅρη ἔχει τὸ Σκάρδον, τὴν Κασδοσίαν, τὸ Βότον,

τὴν *Τύμφην*, τὰ *Καμβούνια*, τὸν *Ὀλυμπον*, τὸ *Πίερον*, τὸ *Βέρμιον*, τὸν *Ἄθων*, τὸ *Παγγαῖον*, τὴν *Κερκίνην* καὶ τὴν *Ροδόπην*.

Κόλποι. Κόλπους ἔχει τὸν τῆς *Καβάλλας*, τὸν *Σιγυμονικόν*, τὸν *Σιγγιτικόν* (κ. τοῦ Ἁγίου Ὄρους), τὸν *Τορωναῖον* (κ. τῆς *Κασσάνδρας*) καὶ τὸν *Θερμαϊκόν* (κ. τῆς *Θεσσαλονίκης*).

Χερσονήσοι. Χερσονήσους ἔχει τὴν *Χαλκιδικὴν* καὶ τὰς ἐξ αὐτῆς σχηματιζομένας τρεῖς μικράς, τὴν *Ἀκτὴν* (κ. Ἁγιον Ὄρος), τὴν *Σθωνίαν* (κ. Λόγγον), καὶ τὴν *Παλλήνην* (κ. *Κασσάνδραν*).

Πεδιᾶδες. Πεδιᾶδας ἔχει τὴν τῆς *Φλωρίνης*, τὴν τῶν *Καίλαριων*, τὴν τῆς *Κιτιορίας* τὴν τῆς *Θεσσαλονίκης*, τὴν τῶν *Σερρῶν* καὶ τὴν τῆς *Δράμης*.

Ποταμοί. Ποταμοὺς ἔχει τὸν *Αἰιάκμονα*, τὸν *Ἀξιόν*, τὸν *Σιγυμόνα* καὶ τὸν *Νέστον*.

Λίμνες. Λίμνας ἔχει τὴν *Λυχνίτιν* (κ. τῆς Ἀχρίδος), τὴν τῆς *Πρόσπης*, τὴν *Ὄρεσιᾶδα* (κ. τῆς *Καστορίας*), τὴν *Βεγγορρῆτιν*, τὴν *Βόλβην* καὶ τὴν *Κερκίνην*.

Διοικητικὴ διείρεσις. Ἡ Ἑλληνικὴ *Μακεδονία* διαιρεῖται εἰς 5 νομοὺς, τοὺς ἑξῆς:

1. Νομὸς Θεσσαλονίκης.

Πληθυσμὸς. 500,000 κάτοικοι.

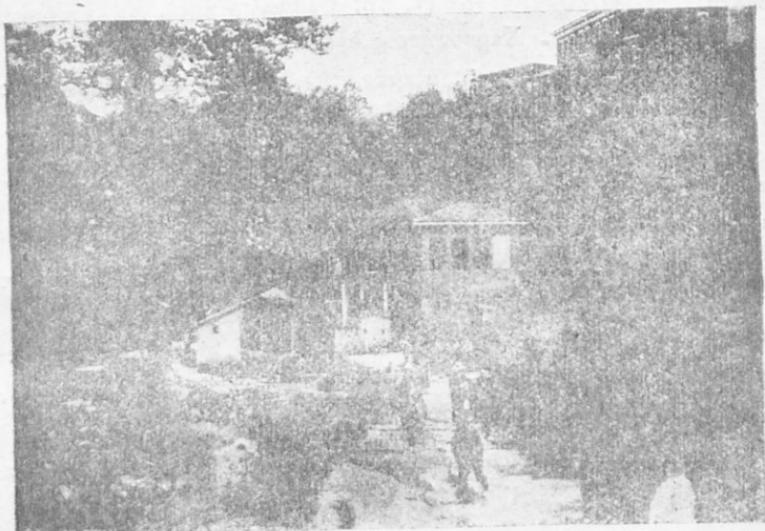
Θέσις. Ὁ νομὸς *Θεσσαλονίκης* κατέχει ὅλην τὴν ἀνατολικὴν *Μακεδονίαν*.

Διαιρέσεις καὶ πόλεις. Ὁ νομὸς οὗτος διαιρεῖται εἰς 6 ὑποδιοικήσεις τὰς ἑξῆς:

1. Ὑποδιοικήσις Θεσσαλονίκης.

Ἡ ὑποδιοίκησις *Θεσσαλονίκης* ἔχει πρωτεύουσαν τοῦ νομοῦ καὶ ὅλην τῆς *Μακεδονίας* τὴν *Θεσσαλονικὴν* (160,000 κατ.), πόλιν ἐκτισμένην ἀμφιθεατρικῶς εἰς τὸ βᾶθος τοῦ *Θερμαϊκοῦ κόλπου*. Χρησιμεύει ὡς ἐπίγειον τῆς *Μακεδονίας* καὶ ἔχει εὐρύχωρον λιμένα καὶ μέγα ἐμπόριον· ἐνταῦθα καταλήγουν οἱ σιδηρόδρομοι τῆς *Εὐρώπης*. Οἱ περισσότεροι κάτοικοι αὐτῆς εἶνε Ἑβραῖοι· οἱ δ' Ἕλληνες Ὑψηλοποιήθηκε ἀπὸ το Ἰνστιτούτο Εκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

έχουν πολλά Έλληνικά εκπαιδευτήρια. Ἡ Θεσσαλονίκη ἀνεκτήθη ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων τῇ 26ῃ Ὀκτωβρίου 1912, ἡμέραν τῆς ἐορτῆς τοῦ πολιούχου τῆς πόλεως Ἁγίου Δημητρίου. Πρὸς Β. κεῖται τὸ Κιλίς, περιώνυμον διὰ τὴν ἡρωικὴν ἐπίθεσιν τῶν Ἑλλήνων κατὰ

Ἡ ΒΕΡΟΙΑ

τῶν Βουλγάρων, τοὺς ὁποίους ἐξεδίωξαν διὰ τῆς λόγχης ἐκ τῶν χαρακωμάτων τὸν Ἰούνιον 1913.

Ἄλλαι κῶμαι καὶ χωρ'α εἶνε : Κατερίνη, Διτοχώριον, Διπτοκαρυσά, Λαγκαδάς, Λαχανιάς, χωρίον ὀνομαστὸν διὰ τὴν ἐκεῖ λαμπρὰν νίκην τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Βουλγάρων.

Τὰ χωρ'ια ταῦτα ἀνήκον εἰς τὰς πρῶην ὑποδιοικήσεις Κατερίνης καὶ Λαγκαδά, αἵτινες ὑπῆχθησαν τώρα εἰς τὴν ὑποδιοίκησιν Θεσσαλονίκης.

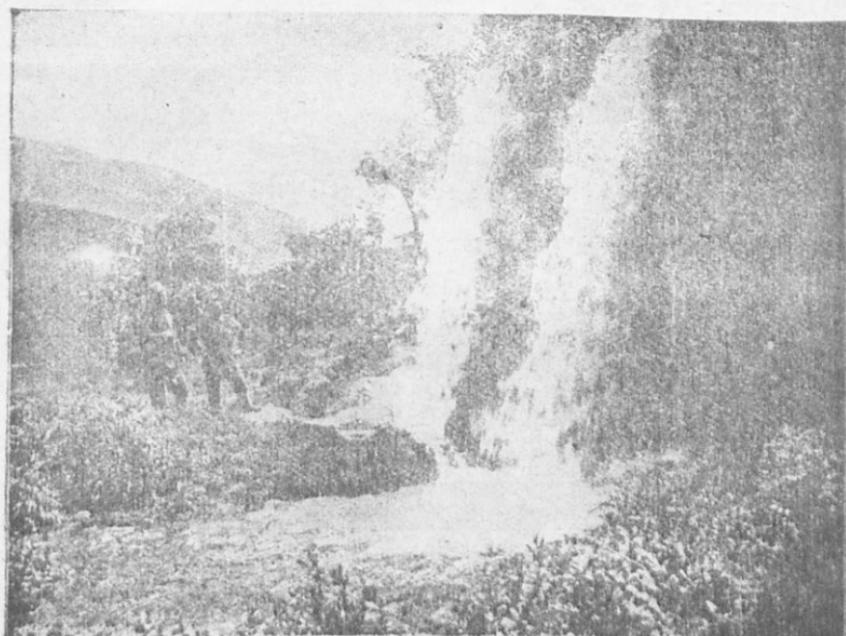
2. Ὑποδιοικήσεις Βεροίας.

Πρωτεύουσα τῆς ὑποδιοικήσεως ταύτης εἶνε ἡ Βεροία (14,000 κατ.), ὅχι μακρὰν τοῦ Ἀλιάκμονος ποταμοῦ. Εἶνε πόλις ὠρ'α καὶ Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ το Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

ἀρχαιοτάτη. Ἄλλη ἀξία λόγου πόλις εἶνε ἡ Νιάουσα κειμένη πρὸς τὰ Β. Δ. τῆς Βεροίας.

3. Ὑποδιοίκησις Ἐδέσης.

Πρωτεύουσα εἶνε ἡ Ἐδεσα (κ. Βοδενά 12,000 κατ.). Εἶνε ἡ

Ε Δ Ε Σ Α

ἀρχαιοτάτη πρωτεύουσα τῆς Μακεδονίας, ὀνομαστή διὰ τοὺς θαυμασίους καταρράκτας τῆς.

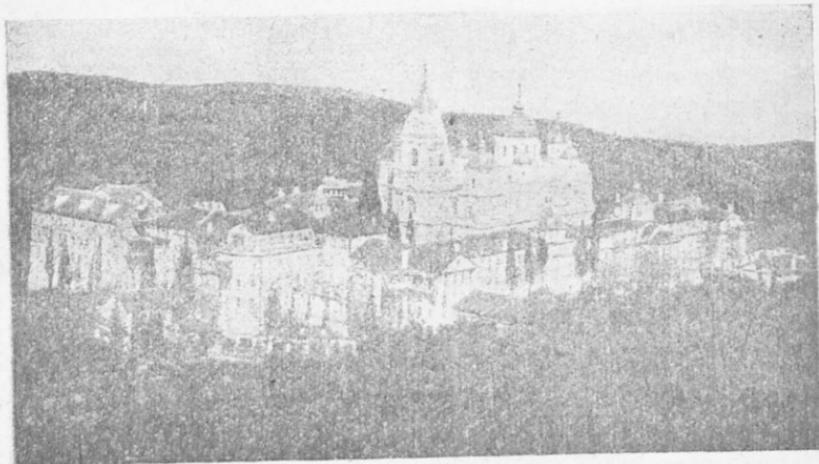
4. Ὑποδιοίκησις Νοτίων (Κασιζόβας).

Πρωτεύουσα εἶνε τὰ Νότια (5.500 κατ.), κωμόπολις κειμένη πρὸς Δ. τῆς Γευγελῆς. Ἄλλαι κῶμαι : Σούμτσον, Καρίνιανι, Πύζιαρ.

5. Ὑποδιοίκησις Γιανιτοῶν.

Πρωτεύουσα ταύτης εἶνε τὰ Γιανιτοῶ (10,000 κατ.), τὰ ὅποια κείνται παρὰ τὴν ὁμώνυμον λίμνην καὶ εἶνε ὀνομαστὰ διὰ τὴν μαθησιοποιήθηκε ἀπὸ το Ἰνστιτούτο Εκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

γάλην μάχην τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Τούρκων. Διὰ τῆς νίκης τῶν Γιανιτσῶν ἐξησφαλίσθη ἡ προέλασις τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ πρὸς τὴν Θεσσαλονίκην (20 Οκτωβρίου 1912). Πλησίον αὐτῆς κεῖνται τὰ εἰρηπια τῆς ἀρχαίας «Πέλλης» ἡ ὁποία ἦτο πρωτεύουσα ἄλλοτε τῆς Μακεδονίας. Ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἐγεννήθη ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος (τῷ 356π. Χ.).

ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ

6. Ὑποδιοίκησις Χαλκιδικῆς.

Ἡ ὑποδιοίκησις Χαλκιδικῆς περιλαμβάνει τὴν ἐμώνυμον Χερσόνησον καὶ ἔχει πρωτεύουσαν τὸν Πολύγυρον.

Ἔτεροι ἀξιοὶ λόγου κῶμαι εἶνε ἡ Γαλάτιστα, ἡ Δαριγόβη καὶ ἡ Ἱερισσός. Ἐνταῦθα τὴν παλαιὰν ἐποχὴν ἦσαν σημαντικαὶ πόλεις, ὡς ἡ Ὀλυνθός, ἡ Ποτεΐδαια καὶ τὰ Στάγρι, ἡ πατρὶς τοῦ Ἀριστοτέλους. — Ἐν τῇ Σιθωνίᾳ (κ. τοῦ Λόγγου) ἡ μεγαλύτερα κῶμη εἶνε ἡ Σουκιά. — Ἐν δὲ τῇ Ἀκτῇ (τοῦ Ἁγ. Ὄρους), ἧτις εἶνε τερπινοτάτη, κεῖνται 20 Μοναὶ καὶ Σκήται, εἰς τὰς ὁποίας κατοικοῦν ὑπὲρ τὰς 7 χιλ. μοναχοὶ Ἕλληνες καὶ Σλαῦοι (ἰδίως Ρῶσοι). Διοικουῦνται δ' αὐταὶ ὑπὸ τῆς «Ἱερᾶς Συνάξεως» ἐδρευούσης ἐν τῇ μοναδικῇ χωρίῳ τοῦ Ἁγ. Ὄρους ταῖς Καρυαῖς.

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

2. Νομός Κοζάνης.

Πληθυσμὸς 200,000 κάτοικοι.

Θέσεις καὶ ὄρια. Ὁ νομὸς Κοζάνης κατέχει τὸ ΝΔ. τμήμα τῆς Μακεδονίας. Φυσικὰ ὄρια σχηματίζουν πρὸς Α. τὰ ὄρη Βέρμιον, Πίερς, Ὀλυμπος, πρὸς Ν. τὰ Χάσια καὶ πρὸς δυσμὰς τὸ Βόϊον.

Διαίρεσις καὶ πόλεις. Ὁ νομὸς Κοζάνης διαιρεῖται εἰς δύο ὑποδιοικήσεις: 1) Κοζάνης, εἰς τὴν ὅποιαν ὑπήχθησαν αἱ πρόην ὑποδιοικήσεις Σερρών καὶ Καϊλαρίων καὶ 2) Γρεβενῶν, εἰς τὴν ὅποιαν ὑπήχθη ἡ πρόην ὑποδιοίκησις Ἀνασελίτης καὶ τινὰ χωρία τῆς πρόην ὑποδιοικήσεως Ἐλασσῶνος.

1) **Ῥηποδιοικήσις Κοζάνης** ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Κοζάνην (6,000 κκτ.), πόλιν καθαρῶς Ἑλληνικὴν, ἔχουσαν γυμνάσιον. Καϊλάρια, Ναϊπάνκοϊ, Σέροβια.

2) **Ῥηποδιοικήσις Γρεβενῶν.** Πρωτεύουσα αὐτῆς εἶνε τὰ Γρεβενά. Ἄλλαι κῶμαι εἶνε ἡ Σομαρία, ἡ Σιάτιστα καὶ ἡ Λαφίστα

3. Νομὸς Φλωρίνης.

Πληθυσμὸς 120,000 κάτοικοι.

Θέσις. Ὁ νομὸς οὗτος κατέχει τὸ ΒΔ. τμήμα τῆς Ἑλληνικῆς Μακεδονίας, ἐριζόμενος πρὸς Β. ὑπὸ τῆς Σερβικῆς Μακεδονίας, πρὸς Α. ὑπὸ τοῦ νομοῦ Θεσσαλονίκης, πρὸς Ν. ὑπὸ τοῦ νομοῦ Κοζάνης καὶ πρὸς Δ. ὑπὸ τῆς Ἠπείρου.

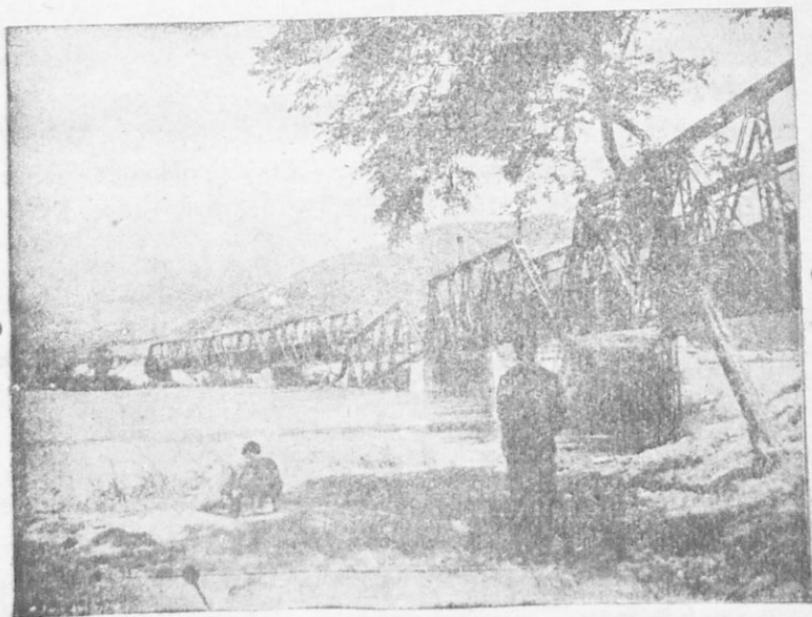
Διαίρεσις καὶ πόλεις. Ὁ νομὸς οὗτος περιέχει δύο ὑποδιοικήσεις.

1) **Ῥηποδιοικήσις Φλωρίνης.** Ἐχει πρωτεύουσαν τῆς ὑποδιοικήσεως καὶ τοῦ νομοῦ τὴν Φλώριναν, ἡ ὅποια εἶνε ἔδρα μητροπόλεως. — Μπάνιτσα, Σωτήρ καὶ Σόροβιτς, γνωστὰ χωρία ἐκ τοῦ Ἑλληνοτουρκικοῦ πολέμου.

2) **Ῥηποδιοικήσις Καστορίας.** Πρωτεύουσα αὐτῆς εἶνε ἡ Καστορία, παρὰ τὴν ὁμώνυμον λίμνην, φημισμένην διὰ τοὺς ἰχθῦς τῆς. Ἡ πόλις ἐξάγει καὶ γουναρικά. — Κλεισοῦρα — Χρούπιστα καὶ Βογάντισκον, μεγάλα χωρία.

ΣΕΡΡΑΙ

ΣΙΔΗΡΟΚΑΣΤΡΟΝ
Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

4. Νομός Σερρών.

Πληθυσμός. 190,000 κάτοικοι

Θέσεις. Ὁ νομὸς Σερρῶν κατέχει μέρος τῆς Ἀνατολικῆς Μακεδονίας, ἣτις εἶνε εὐφορωτάτη. Διατέμενεται δὲ κατὰ μῆκος ὑπὸ τοῦ Στρυμόνος ποταμοῦ.

Διαίρεσις καὶ πόλεις. Διαιρεῖται εἰς τέσσαρας ὑποδιοικήσεις, ἣτοι 1) τῶν Σερρῶν 2) τῆς Νιγρίτης 3) τῆς Ζίχνης καὶ 4) τοῦ Σιδηροκάστρου.

1) Ἡ Ὑποδιοίκησις Σερρῶν ἔχει πρωτεύουσαν τῆς ὑποδιοικήσεως καὶ τοῦ νομοῦ τὰς Σέρρας (10,000 κατ.), Ἑλληνικωτάτην πόλιν, βιομηχανικὴν καὶ ἐμπορικὴν. Κατὰ τὸν Βαλκανοτουρκικὸν πόλεμον εἶχε καταληφθῆ ὑπὸ τῶν Βουλγάρων, κατὰ δὲ τὸν Ἑλληνοβουλγαρικὸν πόλεμον, οἱ αἰμοχαρεῖς ἀπόγονοι τοῦ Κρούμου, κατέστρεψαν αὐτήν.

2) Ἡ Ὑποδιοίκησις Νιγρίτης ταύτης πρωτεύουσα εἶνε ἡ ὠραία κωμόπολις Νιγρίτις, ἡ ὁποία τυγχάνει γνωστὴ διὰ τὴν ἀγρίαν σφαγὴν τῶν κατοίκων αὐτῆς ὑπὸ τῶν θηριωδῶν Βουλγάρων.

3) Ἡ Ὑποδιοίκησις Ζίχνης πρωτεύουσα ταύτης εἶνε ἡ Ζηλιάχωβα ἢ Ζίχνα. Ἄλλη κωμόπολις ἀξία λόγου εἶνε ἡ Ἀλιστράτη.

4) Ἡ Ὑποδιοίκησις Σιδηροκάστρου πρωτεύουσα τῆς ὑποδιοικήσεως ταύτης εἶνε τὸ Σιδηρόκαστρον (τουρκ. Δεμίρ-Ἰσάρ), πλησίον τοῦ ὁποίου οἱ Ἕλληνες κατετρόπωσαν τοὺς Βουλγάρους. Ἄλλη κωμόπολις ἀξία λόγου εἶνε ἡ Κάτω Τσουμαγιό.

5. Νομός Δράμας.

Πληθυσμός. 100,000 κάτοικοι.

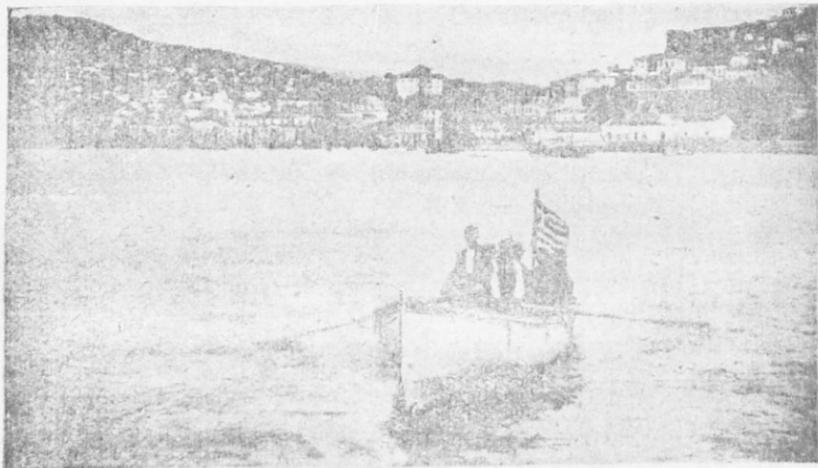
Θέσεις. Ὁ νομὸς Δράμας κατέχει τὸ ἀνατολικώτατον μέρος τῆς Μακεδονίας, περιλαμβάνει δὲ καὶ τὴν νῆσον Θάσον.

Διαίρεσις καὶ πόλεις. Διαιρεῖται εἰς 4 ὑποδιοικήσεις: 1) τῆς Δράμας 2) τοῦ Πραβίου, 3) τῆς Καβάλλας. 4) τοῦ Νέστον.

Ἡ ὑποδιοίκησις Δράμας πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ νομοῦ εἶνε ἡ Δράμη (19,000 κατ.). Δοξάτων μέγα χωρίον, τοῦ ὁποίου οἱ κάτοικοι ἐσφάγησαν ἀγρίως ὑπὸ τῶν Βουλγάρων.

2) Ἡ ὑποδιοίκησις **Ποάβιου**· πρωτεύουσα ταύτης εἶνε τὸ Ποάβιον (2,007 κατ.), ἔδρα Μητροπολίτου. Ἐλευθεραί, χωρίον καὶ λιμὴν πρὸς Ν. κείμενον.

3) Ἡ ὑποδιοίκησις **Καθάλλας**· κεῖται εἰς τὸν μυχὸν τοῦ ὁμωνύμου κόλπου· πρωτὴ εἶνε ἡ Καβάλλα (24,000 κατ.), σπου-

Η ΚΑΒΑΛΛΑ

δαίτητος λιμὴν τῆς ἀνατολικῆς Μακεδονίας, ἐξάγων ἐξαιρετον καπνόν. Εἰς τὴν ὑποδιοίκησιν Καθάλλας ὑπήχθη καὶ ἡ πρῆφην ὑποδιοίκησις Θάσου.

4) Ἡ ὑποδιοίκησις **Νέστου**· πρωτεύουσα ταύτης εἶναι τὸ χωρίον Σαρρσαμπάν, κείμενον ὄχι μακρὰν τοῦ Νέστου ποταμοῦ.

Κλίμα. Τὸ κλίμα τῆς Μακεδονίας εἶναι γενικῶς εὐκρατον καὶ ὑγιεινόν· εἰς τὰ ὄρεινά μέρη τὸν μὲν χειμῶνα εἶναι ψυχρὸν, τὸ δὲ θέρος ὄροσερόν.

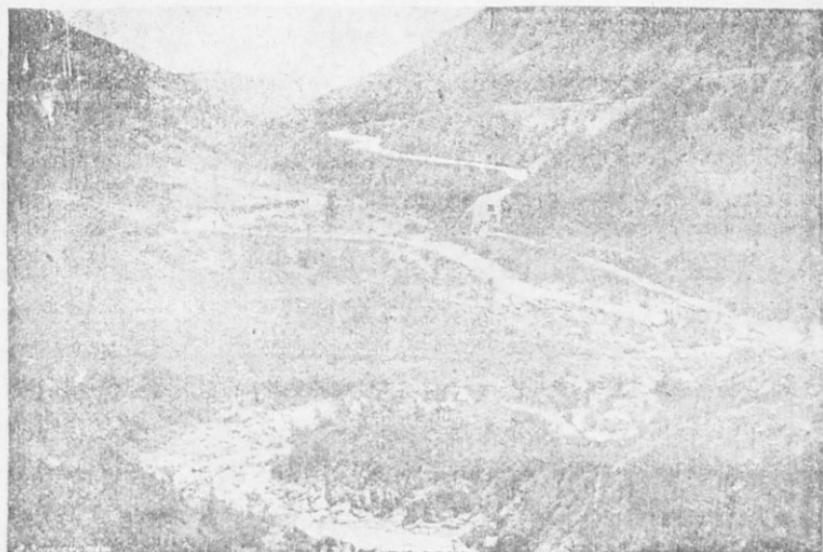
Ἔδαφος. Τὸ ἔδαφος τῆς Μακεδονίας εἶνε ποικίλον ἔχει ὄρη κατάφυτα καὶ ὄψηλά, τὰ ὅποια περικλείουν μεγάλας καὶ εὐφροτάτας πεδιάδας, διαρροεμένας ὑπὸ πολλῶν ποταμῶν, οἱ ὅποιοι μεγάλως αὐξάνουν τὴν γονιμότητα τοῦ ἔδαφους.

Προϊόντα. Τὰ προϊόντα τῆς Μακεδονίας εἶναι πολλὰ καὶ

ποικίλα, ἤτοι δημητριακοὶ καρποὶ, ὕσπρια, καπνός, εἶνος, ἔλαιον, ξυλεία, κτηνοτροφικὰ προϊόντα καὶ ἀφθονα ὀρυκτὰ μέταλλα.

Ἄσχολία κατοίκων. Οἱ κάτοικοι αὐτῆς ἀσχολοῦνται εἰς τὴν γεωργίαν, ὕλοτομίαν, κτηνοτροφίαν, καλλιέργειαν τῶν καπνοφυτειῶν καὶ εἰς μικρὰν βιομηχανίαν.

Πολιτικὴ κατάστασις. Πάντες σχεδὸν οἱ κάτοικοι τῆς Ἑλληνικῆς Μακεδονίας εἶνε Ἕλληνες γνήσιοι κατὰ τὴν καταγωγὴν, τὴν γλῶσσαν καὶ ἔθνικὸν φρόνημα. Σήμερον ἐκπληρωθέν-

ΚΡΕΣΝΑ

τος τοῦ προαιωνίου ἀνείρου των νὰ ἐνωθοῦν μετὰ τῆς μητρὸς Ἑλλάδος καὶ ἀπαλλαγέντες τῶν Βουλγαρικῶν κακουργημάτων, μέλλουν νὰ προσδεύσων εἰς τὴν πλούσιαν των χώραν καὶ νὰ ἀναχθοῦν εἰς τὴν παλαιὰν ἀκμὴν καὶ δόξαν, τὴν ὁποίαν ἐπὶ τῶν Μακεδονικῶν χρόνων εἶχον.

Συγκοινωνία. Ἡ συγκοινωνία τῆς Μακεδονίας εἶνε ἀρκούντως ἀνεπτυγμένη, διότι ὑπάρχουν πολλαὶ ἀιαξिताὶ ὁδοί, αἱ ὅσαι συνδέουν πολλὰς πόλεις καὶ κώμας αὐτῆς. Ἐκτὸς τούτων ἡ Μακεδονία διασχίζεται ὑπὸ τεσσάρων σιδηροδρομικῶν γραμμῶν, αἱ ὅσαι

μεγάλως εξυπηρετούν την Μακεδονίαν, ἴτιοι 1) τῆς γραμμῆς Θεσσαλονίκης — Μοναστηρίου, 2) τῆς γραμμῆς Θεσσαλονίκης — Σκοπίων — Σερβίας, 3) Θεσσαλονίκης — Σερρών — Δράμας — Κωνσταντινουπόλεως καὶ 4) Θεσσαλονίκης — Δαρίας — Πειραιῶς.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΘΡΑΚΗ

(Δ Υ Τ Ι Κ Η)

Πληθυσμός. 300,000 κάτοικοι.

Θέσις. Τὸ Ἑλληνικὸν μέρος τῆς Θράκης περιλαμβάνεται μεταξὺ τῆς Ῥοδόπης καὶ τοῦ ποταμοῦ Ἐβρου, ὁ ὅποιος ἀπετέλεσε τώρα τὸ ὄριον μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας.

Ὅρια. Ἡ δυτικὴ Θράκη ὀρίζεται πρὸς Β. μὲν ὑπὸ τῆς Ἀνατολικῆς Ῥωμυλίας (Βορείου Θράκης), πρὸς Ν. ὑπὸ τοῦ Θρακικοῦ πελάγους, πρὸς Α. ὑπὸ τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης καὶ πρὸς Δ. ὑπὸ τῆς Μακεδονίας.

Κόλποι. Κόλπους ἔχει δύο, τὸν κόλπον τοῦ Δαγῶ καὶ τὸν κόλπον τῆς Αἴνου.

Ὅρη. Ὅρη ἔχει τὴν Ῥοδόπην, τὸν Ἴσμαρον.

Ποταμοί. Ὁ Ἐβρος, ὁ μεγαλύτερος τῶν Ἑλληνικῶν ποταμῶν, ὁ ὅποιος πηγάζει ἐκ τοῦ Ῥίλου καὶ χύνεται εἰς τὸ Θρακικὸν πέλαγος. Παραποτάμους ἔχει τὸν Τότζον, Ἄρδαν καὶ Ἐργίνην.

Κλίμα. Τὸ κλίμα εἶνε εὐκρατον καὶ υγιεινόν, εἰς δὲ τὰ ὄρεινα μέρη ψυχρόν.

Πολιτικὴ κατάστασις. Ἡ Θράκη ἀνήκεν ὁλόκληρος εἰς τὴν Τουρκίαν. Ἀλλὰ κατὰ τὸ ἔτος 1885 κατελήθη ἡ βορεῖα Θράκη ὑπὸ τῶν Βουλγάρων, μετὰ δὲ τὸν συμμαχικὸν πόλεμον ἡ Δυτικὴ Θράκη παρεχωρήθη εἰς τοὺς Βουλγάρους. Ἐπειτα ὁμοῦ ἀπὸ τὸν μέγαν παγκόσμιον πόλεμον ἡ δυτικὴ καὶ ἡ ἀνατολικὴ Θράκη μέχρι Τσατάλτζας παρεχωρήθη εἰς τὴν Ἑλλάδα. Κατὰ τὸ 1922 ἐπῆλθε

ἡ Μικρασιατικὴ καταστροφὴ καὶ τότε ἡ Ἀνατολικὴ Θράκη ἀπεσπάρσθη ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα καὶ ἐδόθη εἰς τὴν Τουρκίαν, ἀπέμεινε δὲ εἰς αὐτὴν ἡ Δυτικὴ Θράκη μὲ ὄριον τὸν Ἐβρον ποταμὸν. . .

Διαίρεσις καὶ πόλεις. Ἡ δυτικὴ Θράκη ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο διοικήσεις, τὴν διοίκησιν τῆς Γιουμουλιζίνας καὶ τὴν διοίκησιν τοῦ Δεδεαγάτς.

1) **Διοίκησις Γιουμουλιζίνας.** Πρωτεύουσα εἶνε ἡ Γιουμουλιζίνα (30 χιλ. κατ.), ἔδρα τοῦ μητροπολίτου Μαρωνείας. Οἱ κάτοικοι ἀσχολοῦνται εἰς τὴν γεωργίαν, τὴν σιροτροφίαν καὶ εἰς τὸ ἐμπόριον τῶν δημητριακῶν καρπῶν, τοῦ καπνοῦ καὶ τῆς μετάξης. **Ξάνθη** (15 χιλ. κατ.) καὶ **Γενίσιε** (5 χιλ. κατ.), πόλεις μεσόγειοι παράγουσαι περίφημον καπνόν. Καὶ αἱ δύο αὗται πόλεις ἔχουν ἐπίκειον τὸ Πόρτο-Λαγῶ εἰς τὸ Αἰγαῖον πέλαγος, ἐνθα ὑπάρχουν πλούσια ἰχθυορροφεῖα· ἡ Ξάνθη εἶνε ἔδρα μητροπολίτου. Διὰ τῶν πόλεων Γιουμουλιζίνας καὶ Ξάνθης διέρχεται ὁ σιδηρόδρομος, ὁ ὁποῖος κατευθύνεται ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως εἰς Θεσσαλονίκην. **Μορώνεια** (3 χιλ. κατ.), ἥτις παράγει λαμπρὸν οἶνον. **Μάκρη**, ὄχι μακρὰν τῆς θαλάσσης, παράγουσα ἄφθονον οἶνον καὶ ἔλαιον.

2) **Διοίκησις Δεδεαγάτς.** Πρωτεύουσα εἶνε ἡ πόλις Δεδεαγάτς (5 χιλ. κατ.). Κεῖται παρὰ τὴν σιδηροδρομικὴν γραμμὴν, εἶνε ἔδρα τοῦ μητροπολίτου Αἴνου καὶ ὁ κυριώτερος λιμὴν τῆς Ἀδριανουπόλεως εἰς τὸ Αἰγαῖον πέλαγος. **Σουφλί** (8 χιλ. κατ.) παρὰ τὴν σιδηροδρομικὴν γραμμὴν καὶ ἐπὶ εὐφρωτάτης πεδιάδος. Οἱ κάτοικοι αὐτοῦ ἀσχολοῦνται κυρίως εἰς τὴν σιροτροφίαν. **Αἶνος** (5 χιλ. κατ.), παρὰ τὸν κόλπον τοῦ Αἴνου καὶ ἀπέναντι τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἐβρου· ἐξάγει ὠραῖον αὐγοτάραχον καὶ καπνιστοῦς κεφάλους γνωστοῦς ὑπὸ τὸ ὄνομα **νίτικα**. Λέγεαι ὅτι ἡ πόλις αὕτη ἐθεμελίωθη ὑπὸ τοῦ Αἰνείου μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Τροίας.

Α. ΕΛΕΥΘΕΡΟΘΕΙΣΑΙ ΝΗΣΟΙ

Α. ΑΙ ΝΗΣΟΙ ΤΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ ΠΕΛΑΓΟΥΣ

Πληθυσμός. 335,000 κάτοικοι

Θέσις. Αί ἐλευθερωθεῖσαι νῆσοι τοῦ Αἰγαίου πελάγους κεῖνται εἰς τὸ Θράκιον πέλαγος, αἱ δὲ λοιπαὶ παρὰ τὴν δυτικὴν ἀκτὴν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας.

Φυσικὴ διάπλασις τοῦ ἐδάφους. Εἶνε ὄρειναι· ἔχουν ὅμως ἔδαφος γενικῶς εὐφορον.

Κάτοικοι Αἱ νῆσοι αὗται κατοικοῦνται ὑπὸ καθαρῶς Ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ, ὅστις σπουδαίως ἐδοξήθησε τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν τῷ 1821, ἐξεπληρώθη δὲ ἐσχάτως ὁ διακαὴς πτόχος αὐτῶν, ὥπως ἐλευθερωθῶν καὶ ἐνωθῶν μετὰ τοῦ βασιλείου τῆς Ἑλλάδος.

Πολιτικὴ κατάστασις. Αἱ ἐλευθερωθεῖσαι νῆσοι τοῦ Αἰγαίου ἀποτελοῦν 3 νομούς, τοὺς ἑξῆς :

1. Νομὸς Λέσβου

Ἡ Λέσβος εἶνε ἡ μεγαλυτέρα ἐξ ὅλων τῶν νήσων ἔχουσα (140,000 κατ.), Διαμελίζεται ἐκ νότου ὑπὸ δύο κόλπων, εἶνε δ' εὐφορος καὶ κατάφυτος παράγουσα σίτον, οἶνον καὶ ἔλαιον.

Πρωτεύουσα τῆς νήσου εἶνε ἡ Μυτιλήνη (13,500 κατ.), πόλις εὐλίμενος, ἔχουσα γυμνάσιον καὶ ἄλλα Ἑλληνικὰ σχολεῖα. Ἄλλαι πόλεις εἶνε τὸ Πλωμάριον, ὁ Μόλυβδος (7.500 κατ.), καὶ ἡ Ἐρεσσὸς (2.000 κατ.), πλησίον τῆς ὁποίας ὁ Παπανικολῆς ἔκαυσε μίαν τουρκικὴν φρεγάταν (Μαΐος 1821).

Εἰς τὴν νομὸν τοῦτον ὑπάγονται αἱ νῆσοι Σαμοθράκη, Λήμνος καὶ Ἅγιος Εὐστράτιος.

3. Νομὸς Χίου

Ἡ Χίος (75,000 κατ.), εἶνε μία ἐκ τῶν εὐφορωτάτων νήσων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας παράγουσα, πλὴν τῶν ἄλλων καὶ μαστίχην, ἕξαγομένην ἐκ μαστιχοφόρων δένδρων. Ἄλλοτε ἤκμαζε διὰ τὸ μέγα

αυτῆς ἐμπόριον, ἀλλὰ τῇ 1822 κατεστράφη δι' ἀνηλεοῦς σφαγῆς τῶν Χίων ὑπὸ τῶν Τούρκων, τῇ 1881 δὲ φοβερὸς σεισμὸς συνεπλήρωσε τὴν ὑπὸ τῶν Τούρκων γενομένην καταστροφὴν. Εἶνε πατρὶς τοῦ ἀοιδίμου Ἀδαμαντίου Κοραῆ καὶ τοῦ ἐθνικοῦ εὐεργέτου Ἀνδρ. Συγγροῦ.

Πρωτεύουσα αὐτῆς εἶνε ἡ πόλις Χίος (13,800 κατ.), ἔχουσα Ἑλληνικὸν γυμνάσιον.

Ψαρά. Κεῖται Β. Δ. τῆς Χίου. Εἶνε δὲ μικρὰ καὶ πετρώδης νησίς, ἀλλ' ἐνδοξος ἐκ τῆ Ἑλληνικῆ ἱστορίας διὰ τὸ κατὰ θάλασσαν ναυτικὸν καὶ τοὺς ἥρωϊκοὺς ἀγῶνας τῶν Ψαριανῶν κατὰ τῶν Τούρκων, ὡς καὶ τὴν σφαγὴν καὶ τὸν ἐξανδραποδισμὸν τῶν κατοίκων ὑπὸ τῶν Τούρκων (τῇ 1824). Ἐκ τῶν πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως 2000 σχεδὸν κατοίκων αὐτῆς σήμερον ἀριθμοῦνται μόνις περὶ τοὺς 570. Τὰ Ψαρά εἶνε πατρὶς τοῦ ἥρωος Κωνσταντίνου Κανάρη.

4. Νομὸς Σάμου.

Εἰς τὸν νομὸν τοῦτον ὑπάγονται αἱ νῆσοι Σάμος, Ἰκαρία καὶ μικραὶ τινες νῆσοι ὀνομαζόμεναι Φοῦροι.

Σάμος. (55 χιλ. κατ.). Ἡ νῆσος αὕτη κεῖται ἀπέναντι τῆς Ἀσιατικῆς χερσονήσου Μυκάλης· εἶνε ὄρεινή, ἔχει ὅμως εὐφοριτᾶτας πεδιάδας. Παράγει σταφίδα, οἶνον, ἔλαιον, ὀπώρας κλπ. ἔχει δὲ ἀκμαιοτάτον ἐμπόριον.

Ἡ Σάμος ἐνεκα τῶν ἀγῶνων αὐτῆς ὑπὲρ ἐλευθερίας, ἀπεβέβη ἀπὸ τοῦ 1832 ἡγεμονίαν ὑποτελῆ εἰς τὴν Τουρκίαν, μέχρι οὗ κατελήφθη μετὰ τῶν λοιπῶν νήσων ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ.

Πρωτεύουσα εἶνε ὁ *Λιμὴν Βαθῶς* (6,100 κατ.), κατὰ τὸν μυχὸν μεγάλου καὶ ἀσφαλοῦς λιμένος. Παρὰ ταύτην εἶνε τὸ *Βαθὺ* (5,300 κατ.), Σάμος, ἀπέναντι τῆς Μυκάλης, ἡ ἀρχαία πρωτεύουσα τῆς νήσου.—*Καρλόβασι* καὶ *Μαραθόκαμπος*, πρὸς τὰ δυτικὰ τῆς νήσου.

Ἰκαρία. (15 χιλ. κατ.), ἐξάγουσα ξυλείαν καὶ ἀνθρακας. Ἡ νῆσος αὕτη εἶχε κηρύξει τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς πρὸ τοῦ Ἑλληνοτουρκικοῦ πολέμου τοῦ 1912.

Φουδρονι. Μικραὶ νῆσοι πρὸς Α. τῆς Ἰκαρίας.

Μεταξὺ τῶν ἀπελευθερωθεισῶν νήσων εἶνε καὶ ἡ Ἰμβρος, Τένεδος καὶ τὸ Καστελόριζον, τὰς ὁποίας αἱ Δυνάμεις ὑπεχρέωσαν τὴν Ἑλλάδα νὰ ἀποδώσῃ εἰς τὴν Τουρκίαν.

Β'. ΚΡΗΤΗ

Πληθυσμὸς 353,000 κάτοικοι.

Θέσις. Ἡ ἡρωϊκὴ νῆσος Κρήτη ἔχει σχῆμα ἐπίμηκες καὶ ἐκτείνεται μεταξὺ τοῦ Κρητικῆ καὶ τοῦ Λιβυκοῦ πελάγους.

Θαλάσσιος διαμελισμὸς. Οἱ πλεῖστοι κόλποι τῆς νήσου σχηματίζονται κατὰ τὸ Κρητικὸν πέλαγος. Δύο κόλποι εἶνε ἐνταῦθα, ὁ τῆς Μιραμπέλλου καὶ ὁ Ἀμφιμαλῆς (κ. τοῦ Ἀλμυροῦ) Δυτικώτεροι κόλποι εἶνε ὁ τῆς Σούδας, ἔχων τὸν ἀσφαλέστατον λιμένα τοῦ κόσμου, ὁ τῶν Χανίων καὶ ὁ τῆς Κισίμου.

Ἀκρωτήρια εἶνε ὁ Κίμιρος (κ. Τρυπητῆ) καὶ τὸ Ψάκον (κ. Σπάθα). Πρὸς τὴν Σούδα τὸ Κέαμον (κ. Ἀκρωτήρι), τὸ Σαμῆον (κ. Σίδηρος) καὶ ὁ Διοσῆν (κ. Λίθινον).

Φυσικὴ διάπλασις τοῦ ἐδάφους. Ἡ νῆσος εἶνε ὄρεινὴ, ἀλλ' ἔχει παραλλοῦς πεδιάδας, αἱ ἑποιαὶ εἶνε πολὺ εὐφοροί.

Ὅρη. Ὅρη ἔχει τὰ Λευκὰ ὄρη (κ. Ἀσπρα βουνὰ ἢ Μαδάρες), τὴν Ἰθην (κ. Ψηλορείτης) καὶ τὴν Δίκτην (κ. Δαζήθι), εἰς τὴν ἑποίαν κατὰ τὴν μυθολογίαν ἐγεννήθη ὁ Ζεὺς.

Ποταμοί. Ποταμοὺς ἔχει τὸν Ἰάθινον (κ. Πλατανιάν), τὸ Μυλοπόταμον, τὸν Αἰθαῖον (κ. Ἱεροπόταμον) καὶ τὸν Καταρρίκειον (κ. Ἀναποδάρην).

Κλίμα, προϊόντα. Τὸ κλίμα τῆς νήσου εἶνε γλυκὺ καὶ ὑγιεινόν, προϊόντα δέ, τὰ ὁποῖα παράγει εἶνε ἔλαιον, σάπων, τυρᾶς, θαλανίδια, κάστανα καὶ ὀπώραι.

Κάτοικοι. Οἱ κάτοικοι τῆς νήσου εἶνε Ἕλληνες, Χριστιανοί, ὀρθόδοξοι· ὑπάρχουν ὁμοίως καὶ τινες Μωαμεθανοὶ τὸ θρήσκευμα διαμένοντες ἰδίως εἰς τὰς πόλεις Χανιά, Ρέθυμον καὶ Ἡράκλειον. Οἱ Κρήτες εἶνε ἄνδρες γενναῖοι καὶ φιλελεύθεροι, διὰ τοῦτο δὲ πολ-

λάκις ἐγαναστάτησαν κατὰ τῶν Τούρκων μέχρις οὗ κατὰ τὸ ἔτος 1918 ἀνεκηρύχθη ἡ νῆσος αὐτῶν ὑπὸ τῶν Δυνάμεων αὐτόνομος πολιτεία. Μετὰ τὸν Βαλκανοτουρκικὸν πόλεμον παρεχωρήθη διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Λονδίνου ὀριστικῶς εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ τοιοῦτοτρόπως ἀξεπληρώθη τὸ προαιώνιον ὄνειρόν της...

Ἀποικητικὴ διαίρεσις καὶ πόλεις. Σήμερον ἡ νῆσος διαιρεῖται εἰς 4 νομούς· εἶνε δὲ οἱ ἑξῆς :

1. Νομὸς Χανίων

Ὁ νομὸς οὗτος ἔχει πρωτεύουσταν τὰ Χανιά (21,500 κατ.), τὰ ὅποια εἶνε πρωτεύουσα τῆς ὅλης νήσου. Ἔχει ὄρατον προάστειον τὴν Χαλέπιν. Ἄλλαι κῶμαι ἄξιοι λόγου εἶνε τὸ Καστέλι καὶ ἡ Κάντανος. Εἰς τὸν νομὸν τοῦτον ὑπήχθη καὶ ἡ ἐπαρχία Ἀποκορώνου, ἀνήκουσα εἰς τὸν πρῶτον νομὸν Σφακίων.

2) Νομὸς Ῥεθύμνης

Ὁ νομὸς οὗτος ἔχει πρωτεύουσταν τὴν Ῥεθυμνον (9,800 κατ.), ἡ ὅποια εἶνε πόλις παράλιος. Πλησίον αὐτῆς κεῖται ἡ Μονὴ τοῦ Ἀρκαδίου, περίφημος διότι ἐν ἔτει 1866 ἐκίχησαν ἐκουσίως οἱ ἐν αὐτῇ πολιορκηθέντες ὑπὸ τῶν Τούρκων Χριστιανοί, ἵνα μὴ παραδοθοῦν εἰς αὐτούς. Εἰς τὸν νομὸν τοῦτον ὑπήχθη καὶ ἡ ἐπαρχία Σφακίων.

Ἄλλαι κῶμαι ἄξιοι λόγου εἶνε τὰ Ἀνώγειν, τὸ Καστέλι καὶ τὸ Μελιδόνι.

4) Νομὸς Ἡρακλείου

Ἔχει πρωτεύουσταν τὸ Ἡράκλειον (26,000 κατ.), ἡ ὅποια εἶνε πόλις ἐμπορικὴ καὶ ὀχυρά, ἔδρα τοῦ Μητροπολίτου Κρήτης.

5) Νομὸς Λασηθίου

Ὁ νομὸς οὗτος πρωτεύουσταν ἔχει τὸν Ἅγιον Νικόλαον, ὁ ὅποιος ἔχει λιμένα παρὰ τὸν κόλπον Μιραμπέλου (2,300 κατ.). Ἄλλαι κῶμαι εἶνε ἡ Νεάπολις, ἡ Ἱεράπετρα καὶ ἡ Διμήν.

Β'. ΑΙ ΑΛΥΤΡΩΤΟΙ ΕΛΛΗΝΙΚΑΙ ΧΩΡΑΙ ΚΑΙ ΝΗΣΟΙ

Α'. ΣΕΡΒΙΚΗ ΚΑΙ ΒΟΥΛΓΑΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ

Πληθυσμὸς 1,300,000 κάτοικοι.

Φυσικὴ διάπλασις τοῦ ἔδαφους. Τὸ βόρειον καὶ μετόγειον τμήμα τῆς Μακεδονίας εἶνε ὄρεινόν, ἀλλ' ἔχει εὐφορα ὀροπέδια, ὡς τὸ τοῦ Μοναστηρίου καὶ τῶν Σκοπείων.

Ὅρη. Ὅρη ἔχει τὸν Σκάρδον, τὸ ὑψηλότερον ὄρος τῆς Ἑλληνικῆς Χερσονήσου, τὸ Ῥίλον, τὴν Ῥοδόπην, τὸν Ὀρβηλιον καὶ τὸ Ἑσάϊνον (κ. Μάλες).

Πόλεις καὶ κῶμαι. Πόλεις καὶ κῶμαι ἐν τῇ Σερβικῇ Μακεδονίᾳ εἶνε τὸ Μοναστήριον (ἢ Βιτώλια 60,000 κατ.), κείμενον εἰς τὸ ἄκρον εὐφορωτάτης κοιλάδος καὶ συνδεδεμένον μετὰ τῆς Θεσσαλονίκης διὰ σιδηροδρόμου. Εἶνε ἔδρα τοῦ μητροπολίτου Πελαγονίας καὶ ἔχει πλεῖστα Ἑλληνικὰ ἐκπαιδευτήρια. — *Πρίσπα*, περιοχὴ χωρίων παρὰ τὴν ὁμώνυμον λίμνην. — *Αἰρίσι* (κ. Ὀχρίδα 18,000 κατ.), *Κρούσοβον* (10,000 κατ.), *Πελεπές* (18,000 κατ.), καὶ *Μ. Ῥίχωβον* — *Γευσε* ἢ (3,000 κατ.), παρὰ τὰ Ἑλληνικὰ σύνορα, ἐμπορικὴ πόλις. Διὰ ταύτης διέρχεται ἡ ἐκ Θεσσαλονίκης σιδηροδρομικὴ γραμμὴ.

Πόλεις καὶ κῶμαι τῆς Βουλγαρικῆς Μακεδονίας
Πόλεις ἐνταῦθα ἄξια λόγου εἶνε ἡ *Στερώμνιτσα* (15,000 κατ.), τὸ *Πετρίτση*, τὸ *Μελένικον* (8,000 κατ.), καὶ τὸ *Νευσοκόμιον*, παρὰ τὸν ποταμὸν Νέστον.

Β. ΘΡΑΚΗ

Πληθυσμὸς. 3,350,000 κάτοικοι.

Ἔσεις. Ἡ Θράκη, χώρα καὶ αὐτὴ Ἑλληνική, εἶνε ἴση σχεδὸν πρὸς τὴν Μακεδονίαν κατὰ τὴν ἔκτασιν, ἀλλὰ μεγαλυτέρα κατὰ τὸν πληθυσμόν.

Ὅρια. Ὅριζεται πρὸς Β. ὑπὸ τοῦ Αἴμου καὶ πρὸς Δ. ὑπὸ τῆς Ῥοδόπης καὶ τοῦ Νέστου· βρέχεται δὲ πρὸς Α. ὑπὸ τοῦ Εὐξείνου πόντου καὶ πρὸς Ν. ὑπὸ τῆς Προποντίδος καὶ τοῦ Θρακίου πελάγους.

Ὅριζόντιος διαμελισμός. Ἡ Θράκη σχηματίζει δύο κυρίως χερονήσους: τὴν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, διὰ τῆς ὁποίας σχηματίζεται ὁ Βόσπορος, καὶ τὴν Θρακικὴν, διὰ τῆς ὁποίας σχηματίζεται ὁ Ἑλλήσποντος. Κόλποι δὲ σημαντικοὶ εἶνε ἐν μὲν τῷ Εὐξείνῳ Πόντῳ ὁ τοῦ Πύργου, ἐν δὲ τῷ Θρακίῳ πελάγει ὁ Μέας καὶ ὁ τοῦ Λάνου. Κατὰ δὲ τὸ νότιον στέμιον τοῦ Βοσπόρου σχηματίζεται ἀξιοσημεῖως κόλπος, ὁ Ξεοῦτιος.

Φυσικὴ διάπλασις τοῦ ἐδάφους. Ὀλόκληρον τὸ δυτικὸν μέρος τῆς Θράκης κατέχουν αἱ ὑψηλαὶ διακλαδύσεις τῆς Ῥοδόπης. Ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν Προποντίδα συνεχίζεται ἡ ὄρεινὴ χώρα διὰ χαμηλῶν ὄρεσων· ἄξιον λόγου εἶναι τὸ πρὸς τὴν Προποντίδα παρὰ τὰς ἀκτὰς Ἰερὸν Ὄρος (κ. Τεκίρ δάγ). Πρὸς Β. δὲ ἐκτείνονται αἱ ὄρειαι τοῦ Αἴμου.

Ποταμοί. Ὁ Ἐβρος, ὁ μέγιστος ποταμὸς τῶν Ἑλληνικῶν χωρῶν τῆς Εὐρώπης, ὅστις πηγάζει ἀπὸ τοῦ Ῥίλου καὶ ἐκβάλλει εἰς τὸ Θρακίον πέλαγος. Δέχεται πολλοὺς παραπόταμους, ὧν μέγιστοι εἶνε ὁ Τόντζος (πηγάζων ἐκ τοῦ Αἴμου), ὁ Ἄσδας (ἐκ τῆς Ῥοδόπης) καὶ ὁ Ἐργίνης (ἐκ τῆς ἀνατολικῆς ὄρεινης Θράκης).

Κλίμα. Τὸ κλίμα εἶνε εὐκρατον καὶ υγιεινόν, εἰς τὰ ὄρεινά δμως μέρη εἶνε ψυχρόν.

Προϊόντα. Προϊόντα εἶνε δημητριακοὶ καρποί, οἶνος, βᾶμαξ, καπνός, ῥοδέλαιον (ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Ῥωμυλίᾳ)· ἐτι δὲ τρέφονται ποίμνια αἰγῶν, προβάτων καὶ ἀγέλαι βοῶν.

Κάτοικοι. Ὁ νῦν Ἑλληνικὸς πληθυσμὸς τῆς Θράκης (περὶ τὸ 1 ἑκατ.), ἔχει ἀμειψιότατον ἔθνικόν φρόνημα. Δυστυχῶς δμως ἐν τῷ βραβεῖ αὐτῆς τμήματι, τῇ Ἀνατολικῇ Ῥωμυλίᾳ, ἥτις αὐθαίρετως κατελήφθη ὑπὸ τῶν Βουλγάρων (τῷ 1885), ὀλίγοι ἀπέμειναν ἕνεκα τῶν φρικωδῶν διωγμῶν, τοὺς ὁποίους ὑπέστησαν ὑπὸ τῶν Βουλγάρων.

Πολιτικὴ κατάστασις. Πρὸ τῶν τελευταίων πολέμων ἅπασα ἡ Νότιος Θράκη ἀνήκεν εἰς τὴν Τουρκίαν. Νῦν εἰς ταύτην ἀνήκει ἡ Νοτιοανατολική, ἥτις περιέχει τὸν νομὸν Ἀδριανουπόλεως, τὴν ἀμεσον διοίκησιν τῶν Μετρῶν τῆς (Τσατάλτζας) καὶ τὸ εὐρωπαϊκὸν ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ το Ἰνστιτούτο Εκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

τμήμα του νομού Κωνσταντινουπόλεως. Ἡ Βόρειος Θράκη (Ἀνατολική Ῥωμυλία) ἀνήκει εἰς τὴν Βουλγαρίαν, ἡ Δυτικὴ ἀπέμεινε εἰς ἡμᾶς κατόπιν τοῦ Μικρασιατικοῦ ἀτυχήματός μας...

1. ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΘΡΑΚΗ (ΤΟΥΡΚΙΚΗ)

Α'. Νομὸς Κωνσταντινουπόλεως.

Πληθυσμὸς. 1,270.000 κατ. μετὰ τοῦ Ἀσιατικοῦ τμήματος.

Πόλεις. Κωνσταντινούπολις (900.000 κατ.), ἡ μεγίστη τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων κειμένη παρά τὸν Βόσπορον καὶ τὸν Κεράτιον κόλπον ἐν τῇ μαγευτικωτάτῃ τοπότησει.

Πρὸς τὴν βασιλιδα ταύτην τῶν πόλεων θὰ στρέφονται πάντοτε τὰ βλέμματα καὶ οἱ πόθοι τοῦ Ἑλλήν. Ἔθνους. }

Β'. ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΜΕΤΡΩΝ (ΤΣΑΤΑΛΤΖΑΣ)

Πληθυσμὸς. (70,000 κατοίκους).

Πρωτεύουσα τῆς διοικήσεως ταύτης εἶνε αἱ Μέτραι (κ. Τσατάλτζα), ἔπου ἀνεστάλη ἡ πρὸς τὴν Κων/πολιν προέλασις τῶν Βουλγάρων.

Γ'. Νομὸς Ἀδριανουπόλεως.

Πληθυσμὸς. (700,000 κάτοικοι).

Διαίρεσις καὶ πόλεις. Ὁ νομὸς Ἀδριανουπόλεως περιέχει 4 διοικήσεις: 1) Ἀδριανουπόλεως, 2) Σαράντα Ἐκκλησιῶν 3) Ραιδεστοῦ καὶ 4) Καλλιπέλεως.

1) Ἡ Διοίκησις Ἀδριανουπόλεως, ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Ἀδριανούπολιν (90,000 κατ.), κτισθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀδριανού.

2) Ἡ Διοίκησις Σαράντα Ἐκκλησιῶν ἔχει πρωτεύουσαν τὰς Σαράντα Ἐκκλησίας (17,000 κατ.).

3) Ἡ Διοίκησις Ραιδεστοῦ ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Ραιδεστοῦ. Ἡ φησιοποιήθη ἀπὸ το Ἰνστιτούτο Εκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

δεστών (28,000 κατ.), ἥτις εἶνε παράλιος καὶ ἐμπορικὴ πόλις.

4) Ἡ Διοίκησις Καλλιπόλεως ἔχει πρωτεύουσαν τὴν Καλλίπολιν (35,000 κατ.), ἥ ὁποία κεῖται πρὸς τὸ βόρειον στόμιον τοῦ Ἑλλησπόντου.

1. ΒΟΡΕΙΟΣ ΘΡΑΚΗ

Ἡ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΡΩΜΥΛΙΑ (ΒΟΥΛΓΑΡΙΚΗ)

Πληθυσμὸς 1,200,000 κατ.

Πόλεις. Φιλιππούπολις (50,000 κατ.), πρωτ. κτισθεῖσα ὑπὸ τοῦ Φιλίππου τοῦ Βασιλέως τῆς Μακεδονίας. Ἡ πόλις πρὸ τινων ἀκόμῃ ἐτῶν ἦτο τελείως Ἑλληνική, κατοικοῦν δὲ ἀκόμῃ τινὲς Ἕλληνες διατηροῦντες Ἑλληνικά Ἑκπαιδευτήρια (Ἔδρα Ἑλλ. Μητροπ.), Στενίμαχις (14,000 κατ.) πόλις Ἑλληνικωτάτη.— Τατάρ Παζαρτζίκ (18,000 κατ.)—Σιάρρα Ζαγορά (ἑηλ. Νέα Ζαγορά), Βουλγαρικαὶ πόλεις.

Συγκοινωνία τῆς Θράκης. Ἐν τῇ Θράκῃ ὑπάρχει σιδηροδρομικὴ γραμμὴ ἡ ἐκ τῆς Κωνσταντινουπόλεως διακλαδιζομένη κατὰ τὴν κοιλάδα τοῦ Ἑβρου (ἐν τῷ σταθμῷ Κουλελί Βουργάς) καὶ ὁ μὲν βορειότερος κλάδος διευθύνεται πρὸς τὴν Ἀδριανούπολιν, Φιλιππούπολιν, Σόφιαν καὶ λοιπὴν Εὐρώπην, ὁ δὲ νοτιώτερος πρὸς τὴν Μακεδονίαν μέχρι Θεσσαλονίκης.

Αἱ ἐκ Κωνσ(τ)πόλεως διὰ τοῦ βορειότερου κλάδου συνδεόμεναι πόλεις εἶνε: Κωνσταντινούπολις — Τσατάλτζα — Τσορλοῦ — Λουλέ Βουργός — Κουλελί Βουργός — Ἀδριανούπολις — Φιλιππούπολις — Τατάρ Παζαρτζίκ. Διὰ διακλαδώσεως ἐν τῇ Ἀνατ. Ρωμυλίᾳ συνδέονται καὶ αἱ πόλεις Σιάρρα Ζαγορά — Νέβα Ζαγορά — Ὑάμπολις καὶ Πύργος.

Διὰ τῆς ἐκ Κουλελί Βουργός εἰς Μακεδονίαν γραμμῆς συνδέονται αἱ ἐξῆς πόλεις: Διδυμότειχον — Σουφλί — Δεδεαγάτς — Γιουμουλτζίνα — Εἰάνθη. Ὑπάρχουν δὲ καὶ πολλαὶ ἀμαξιτοὶ ὁδοί. Ἡ συγκοινωνία ἐκτελεῖται καὶ διὰ θαλάσσης, διότι ἀτμόπλοια προσεγγίζουν εἰς τοὺς κυριωτέρους λιμένας.

ΑΛΥΤΡΩΤΟΙ ΕΛΛΗΝΙΚΑΙ ΝΗΣΟΙ

Α΄. ΝΟΤΙΟΙ ΣΠΟΡΑΔΕΣ (ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΑ)

Θέσεις. Αἱ νῆσοι αὗται ἄρχονται νοτιώτερον τῆς Σάμου καὶ τελειώνουν εἰς τὴν Μεσόγειον θάλασσαν παρὰ τὴν Κρήτην. Εἶναι καὶ αὗται ὄρειναί, αἱ πλείους δὲ ἔμωσ εὐφοροί.

Πολ. κατάστασις. Κατὰ τὴν μερᾶν Ἰταλίας καὶ Τουρκίας πόλεμον, ὅσους ἔγινε ὀλίγω πρότερον τοῦ Ἑλληνοτουρκικοῦ πολέμου αἱ νῆσοι αὗται εἶχον καταληφθῆ ὑπὸ τῆς Ἰταλίας· οὕτω δὲ εἶχον τὴν ἀτυχίαν νὰ μὴ ἀποκτήσουν τὴν ἐλευθερίαν, ἕπως αἱ ἄλλαι νῆσοι. Οἱ ριζοπάτριδες ὁμῶς κάτοικοι αὐτῶν διεμαρτυρήθησαν ἐντόνως πρὸς τὰς μεγάλας Δυνάμεις καὶ ἐλπίζουσ, ὅτι ταχέως θὰ ἐπιτύχουν τὰς δικαίας ἀξιώσεις αὐτῶν, ὅπως ἐνωθοῦν μετὰ τῆς μητρὸς Ἑλλάδος. Εἶνε δὲ αἱ ἑξῆς·

Πάτριος. (3,700 κατ.). Εἶνε μικρὰ καὶ πετρώδης νῆσος, ὀνομαστή διότι ἐνταῦθα ὁ Εὐαγγελιστῆς Ἰωάννης ὁ Θεολόγος, ἐξόριστος ὢν, ἔγραψε τὴν Ἀποκάλυψιν.

Λέρως. (7,000 κατ.), μικρὰ νῆσος πετρώδης καὶ ἄγονος, ἔχουσα λιμένα ἀσφαλῆ.

Κάλυμνος. (20,000 κατ.), ἀπὸ τὰς μεγαλυτέρας νήσους, τῆς ὀπείας οἱ κάτοικοι ἀσχολοῦνται εἰς τὴν σπογγαλιεῖαν καὶ τὸ ἔμποριον.

Κῶς. (28,000 κατ.), εἶνε νῆσος εὐφορος καὶ εἶνε πατρίς τοῦ μεγάλου ἱατροῦ τῆς ἀρχαιότητος Ἱπποκράτους.

Ἄστυπάλαια. Κεῖται πλησίον τῶν Κυκλάδων νήσων καὶ ἔχει λιμένα εὐρύχωρον.

Νίσυρος. (5,500 κατ.), εἶνε μικρὰ νῆσος, ἔχουσα πλούσια ὄρυχεα θείου.

Τήλος. Κεῖται πλησίον τῆς Κνιδίας χερσονήσου· οἱ κάτοικοι τῆς ἀσχολοῦνται εἰς τὴν σπογγαλιεῖαν.

Σόμνη. Κεῖται πλησίον τῆς Τήλου καὶ οἱ κάτοικοι τῆς ἀσχολοῦνται εἰς τὴν σπογγαλιεῖαν.

Χάλκη. Έχει (2,000 κατ.), και κείται πρὸ τῆς Ῥόδου.

Ῥόδος. (47,000 κατ.) εἶνε μεγάλη και εὐφορος νῆσος.

Κάρπαθος. Κείται μεταξὺ τῆς Ῥόδου και τῆς Κρήτης, και ἡ **Κάσος**, ἡ ὁποία κείται ἐπίσης μεταξὺ τῆς Ῥόδου και τῆς Κρήτης· εἶνε γνωστὴ διότι τῷ 1824 κατεστράφη ὑπὸ τοῦ Αἰγυπτιακοῦ στόλου.

B. ΚΥΠΡΟΣ

Πληθυσμὸς (270,000 κατ.).

Ἔθεις. Ἡ Κύπρος εἶνε ἡ μεγαλύτερα τῶν Ἑλλην. νήσων και ἡ δευτέρα κατὰ τὸν πληθυσμὸν μετὰ τὴν Κρήτην· κείται ἐν τῇ Μεσογείῳ θαλάσῃ ἀπέναντι τῆς Μικρᾶς Ἀσίας και τῆς Συρίας.

Πολιτικὴ κατὰστάσις. Ἡ νῆσος εἶχεν ὑποταχθῆ εἰς τοὺς Τούρκους, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ 1878 διὰ συνθήκης παρεχωρήθη εἰς τὴν Ἀγγλίαν και διοικεῖται τώρα ὑπὸ Ἀγγλοῦ ἀρμοστοῦ ἔχοντος παρ' ἑαυτοῦ συμβούλιον ἐκτελεστικὸν και Κυπριακὴν βουλὴν ἐκ 18 μελῶν. Τελευταίως κατὰ τὴν ἐκρηξιν τοῦ πολέμου τῆς Τουρκίας κατὰ τῆς Ἀγγλίας, Γαλλίας και Ῥωσίας, ἡ Ἀγγλία ἐκήρυξε τὴν ἔνωσιν τῆς νήσου μετὰ τοῦ Ἀγγλικοῦ κράτους. Ἄλλ' ὁ διακαὴς πόθος τῶν Κυπρίων εἶνε ἡ ἔνωσις τῆς νήσου μετὰ τῆς μητρὸς Ἑλλάδος, τὴν ὁποίαν ἀναμφιβόλως εὐὲν θὰ ἀρνηθῆ τὸ φιλελεύθερον Ἀγγλικὸν Ἔθνος...

Πόλεις. Πόλεις ἀξίαι λόγου ἐν τῇ νήσῳ εἶνε ἡ **Λευκωσία** (16,000 κατ.), ἡ ὁποία εἶνε ἔδρα τοῦ Μητροπολίτου Κύπρου και τοῦ Ἀγγλοῦ ἀρμοστοῦ· ἔχει λαμπρὸν γυμνάσιον, ὀνομαζόμενον Παγκύπριον και πολλὰ ἄλλα Ἑλληνικὰ ἐκπαιδευτήρια.

Ἄλλαι πόλεις ἀξίαι λόγου εἶνε ἡ **Λάρναξ**, ἡ **Λεμεσός**, ἡ **Ἀμμόχωστος**, ἡ **Νέα Πάφος** κ. ἄ.

Συγκοινωνία. Ἐκτὸς τῆς διὰ θαλάσσης συγκοινωνίας ἡ Κύπρος ἔχει και σιδηροδρομικὴν γραμμὴν συνδέουσαν τὴν Λάρνακα μετὰ τῆς Ἀρμωχώστου, Λευκωσίας και Μόρφου.

ΓΕΝΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΙΣ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Θέσεις. Τὸ Βασίλειον τῆς Ἑλλάδος κατέχει τὸ ΝΑ, μέρος τῆς Εὐρώπης καὶ τὸ Ν. τῆς Ἑλληνικῆς χερσονήσου.

Ἐκτασις. Τὸ Βασίλειον τῆς Ἑλλάδος ἐδιπλασιάσθη σχεδὸν διὰ τῶν δύο τελευταίων νικηφόρων πολέμων, περιλαμβάνει δὲ σήμερον τὴν Πελοπόννησον, τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα, τὴν Θεσσαλίαν, τὴν Ἥπειρον, τὸ μεγαλύτερον καὶ εὐφορύτερον μέρος τῆς Μακεδονίας καὶ τὰς νήσους τοῦ Ἴονίου καὶ Αἰγαίου πελάγους.

Φυσικὴ διάπλασις τοῦ ἐδάφους. Τὸ ἔδαφος τῆς Ἑλλάδος εἶνε κατὰ τὸ πλεῖστον ὄρεινόν καὶ διασχίζεται κατὰ διαφόρους διευθύνσεις ὑπὸ πολλῶν ὄρσειρῶν, μεταξὺ τῶν ἐποίων ὑπάρχουν κοιλάδες καὶ πεδιάδες εὐφοροὶ διαρρεόμεναι ὑπὸ ποταμῶν μικρῶν καὶ μεγάλων.

Ὅρη. Τὰ ὄρη τῆς Ἑλλάδος εἶνε προεκτάσεις τῶν Ἄλπεων διότι ἀπὸ τοῦ Σκάρδου, τὸ ὅποιον εἶνε προέκτασις αὐτῶν, ἀποσχίζεται ἡ Πίνδος, τῆς ὁποίας διάφοροι διακλαδώσεις εἶνε τὰ ὄρη τῆς Ἑλλάδος.

Τὰ κυριώτερα ὄρη εἶνε τὰ ἑξῆς: ἡ *Κυλλήνη*, τὰ *Ἀροάνια*, τὸ *Ἀραχναῖον*, τὸ *Ἀρτεμίσιον*, τὸ *Παρθένιον*, τὸ *Μαίναλον*, τὸ *Λύκαιον*, τὰ *Νόμια*, ἡ *Ἰθώμη*, ὁ *Λυκόδημος*, ὁ *Ταῦγετος*, καὶ ὁ *Πάρνων* ἐν Πελοποννήσῳ, ὁ *Ὀλυμπος*, ἡ *Ὀσσα*, τὸ *Πήλιον*, τὰ *Καμβούνια*, ἡ *Πίνδος*, τὰ *Τσουμέγκα*, τὸ *Μακρυνόρος*, τὰ *Ἀκαρνανικά*, τὸ *Πανατωλικόν*, ὁ *Ἀράκνινθος*, ὁ *Τυμφρηστιός*, ἡ *Ὀρθρὸς*, ἡ *Οἶτη*, τὸ *Καλλίδρομον*, ὁ *Κόραξ*, ὁ *Παρνασσός*, ἡ *Γκιῶν*, ὁ *Ἐλικῶν*, ὁ *Κιθαираν*, ἡ *Γεράνεια*, τὸ *Πεντελικόν*, ὁ *Υμητιός*, ὁ *Κορυθαλλός*, τὸ *Αἰγάλεον*, τὸ *Λαύρειον*, ἐν τῇ Μέσῃ Ἑλλάδι, τὸ *Αρῦον*, τὸ *Τελέθριον*, τὸ *Κανδῆλι*, ἡ *Αἰφρὸς*, ὁ *Ὀλυμπος*, ἡ *Ὀχη*, ἡ *Ἰσιώνη*, ὁ *Αἶνος*, καὶ ὁ *Σκοπὸς* ἐν ταῖς νήσοις, τὰ *Κεραύνια*, τὰ *Νεμέριτζικα*, τὸ *Βόιον*, ἡ *Τύμφη*, ὁ *Λάκμων*, καὶ ὁ *Τόμαρος* ἐν Ἠπείρῳ, ὁ *Σκάρδος*, ἡ *Καιθονία*, τὰ *Καμβούνια*, ὁ *Πιερος*, τὸ *Βέρμιον*, ἡ *Κερκίνη* καὶ ἡ *Ροδόπη* ἐν Μακεδονίᾳ.

Πεδιάδες Πεδιάδας ἔχει τὴν τῆς Ἀργολίδος, τὴν τῆς Κορινθίας, τὴν τῶν Πατρῶν, τὴν τῆς Αἰνιολείας, τὴν τῆς Ἠλείας, τὴν τῶν Καλαμῶν, τὴν τῆς Μεσσηνίας, τὴν τῆς Κεφαρισσίας τὴν τῆς Λακεδαιμόνος, τὴν τοῦ Ἐλους, τὴν τῶν Μολάων, τὴν τῆς Μαντινείας, τὴν τῆς Τεγέας, καὶ τὴν τῆς Μεγαλοπόλεως ἐν Πελοποννήσῳ, τὴν τῶν Τριχάλων, τὴν τῆς Καλαμπάκας, τὴν τῆς Καρδίτσας, τὴν τῆς Λαρίσσης, τὴν τῶν Φαριάλων, τὴν τῆς Λαμίας, τὴν τῆς Ἀταλάντης, τὴν τῆς Ἀμφίσσης, τὴν τῆς Λεβαθείας, τὴν τῶν Θηβῶν, τὴν τοῦ Μιραθῶνος, τὴν τῶν Ἀθηνῶν, τὴν τῶν Μεσογείων, τὴν τῆς Ἐλευσίως, τὴν τῶν Μεγάρων, τὴν τοῦ Ἀργινίου, καὶ τὴν τῆς Ἀκαρναντίας ἐν τῇ Μέσῃ Ἑλλάδι, τὴν τῆς Χαλκίδος καὶ τῆς Ἰοτίας ἐν ταῖς νήσοις, τὴν τῶν Ἰωννίων καὶ τὴν Ἀμβρακικὴν ἐν Ἠπείρῳ τὴν τῆς Φλωρίνης, τὴν τῶν Καϊλαρίων, τὴν τῆς Καταστορίας, τὴν τῆς Θεσσαλονίκης, τὴν τῶν Σερρῶν καὶ τὴν τῆς Δράμας ἐν Μακεδονίᾳ.

Ποταμοί. Ποταμοὺς ἔχει τὸν Ἀλιάκμονα, τὸν Ἀξιόν, τὸν Στυμόνα καὶ τὸν Νέστον ἐν τῇ Μακεδονίᾳ, τὸν Ἀφῶν, τὸν Θύαμιν, τὸν Ἀχέροντα, τὸν Λοῦρον καὶ τὸν Ἀραχθὸν ἐν Ἠπείρῳ, τὸν Ἀήλαντον καὶ τὸν Κάλλαντα ἐν Εὐβοίᾳ, τὸν Θεσσαλικόν, τὸν Πηνειόν, τὸν Ἀχελῶν, τὸν Εὐήνον, τὸν Σπερχειόν, τὸν Βοιωτικὸν Κηφισόν, τὸν Ἀάφρον, τὸν Ἀττικόν Κηφισόν καὶ τὸν Ἴλισον ἐν τῇ Μέσῃ Ἑλλάδι, τὸν Ἀσωπόν, τὸν Ἰναχον, τὸν Ἐρασῖνον, τὸν Πηνειόν, τὸν Ἀλφειόν, τὸν Ἐρύμανθον, τὸν Λάδωνα, τὸν Πάμισον, τὸν Νέδωνα καὶ τὸν Εὐρώταν ἐν τῇ Πελοποννήσῳ.

Λίμνες. Λίμνας ἔχει τὴν Στυμφαλίδι, τὴν Φερεὸν καὶ τὴν Ἀέρην ἐν Πελοποννήσῳ τὴν Κοπαΐδα, τὴν Ὑλικήν, τὴν Τρεφίαν, τὴν Ἀμβρακίαν, τὴν Ὀζηρόν, τὴν Λυσιμαχίαν, τὴν Τριχωϊδα, τὴν Βοιβηίδα, τὴν Νεσσανίδα, τὴν Ἀσκουρίδα καὶ τὴν Σινιόδα ἐν τῇ Μέσῃ Ἑλλάδι, τὴν Ἀχιρουσίαν καὶ τὴν Παμβῶτιν ἐν τῇ Ἠπείρῳ, τὴν Λυχίτιν, τὴν τῆς Πρέσπης, τὴν Ὀρεσιάδα, τὴν Βεγορῆτιν, τὴν Βόλβην καὶ τὴν Κερκίνην ἐν Μακεδονίᾳ.

Θαλάσσιος διαμελισμός. Καμμία ἄλλη χώρα δὲν εἶνε τόσον διαμελισμένη ὑπὸ τῆς θαλάσσης, ὅσον εἶνε ἡ Ἑλλάς ἢ θά-

λασσα εισχωροῦσα καθέως εἰς τὴν Ξηρὰν σχηματίζει πολλοὺς κόλπους καὶ ἀκρωτήρια καὶ ἀποχωρίζει πολλὰς χερσονήσους.

Κόλποι. Οἱ σπουδαιότεροι κόλποι εἶνε ἐν μὲν τῷ Ἰονίῳ ὁ Ἀμβρακικός, ὁ Πατραϊκός, ὁ Κορινθιακός, ὁ Κυπριοισιακός, ὁ Μεσσηνιακός καὶ ὁ Λακωνικός, ἐν δὲ τῷ Αἰγαίῳ πελάγει ὁ Ἀργολικός, ὁ Σαρωνικός, ὁ Εὐβοϊκός, ὁ Μαλιακός, ὁ Παγαιτικὸς, ὁ Θεσσαλικός, ὁ Τορωναῖος, ὁ Σιγγιτικὸς ὁ Σιτρομονικὸς, καὶ ὁ τῆς Καβάλλης, ἐν δὲ τῷ Κρητικῷ πελάγει ὁ τῆς Κισάμου, ὁ τῶν Χανίων, ὁ τῆς Σούδας, ὁ Ἀμφιμαλῆς καὶ ὁ τῆς Μιραμπέλλου.

Χερσόνησοι. Αἱ σπουδαιότεροι χερσόνησοι εἶνε ἡ Χαλκιδικὴ καὶ αἱ ἐκ ταύτης σχηματιζόμεναι Ἀκτὴ, Σιθωνία καὶ Παλλήνη, ἡ Μαγνησία, ἡ Ἀττικὴ, ἡ Πελοπόννησος καὶ αἱ εἰς αὐτὴν σχηματιζόμεναι Ἀργολικὴ, Ἀνατολικὴ Λακωνικὴ, Ἀντικὴ Λακωνικὴ καὶ Μεσσηνιακὴ.

Ἀκρωτήρια. Ἀκρωτήρια εἶνε τὸ Ἀκροκεραύνιον, τὸ Φιλακρόν, ἡ Λευκίμμη, ἡ Ἀμφίπολος, ὁ Λευκάτις, τὸ Ἄκτιον, τὸ Ἀντίρριον, τὸ Ῥίον, ὁ Ἀρξός, ὁ Χελωνάτις, ὁ Ἰχθυός, ὁ Ἀκρίτας, τὸ Ταίναρον, ὁ Μαλέας, τὸ Σκύλλαιον, τὸ Σούσιον καὶ ὁ Κιφηεύς.

Πορθμοί. Οἱ σπουδαιότεροι πορθμοὶ εἶνε ὁ τῆς Περεβέζης, ὁ τοῦ Ῥίου καὶ ὁ τοῦ Εὐρίπου.

Ἴσθμοί. Ἴσθμὸν ἔχει ἓνα, τὸν τῆς Κορίνθου, ὁ ὁποῖος συνδέει τὴν Πελοπόννησον μετὰ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος. Ἐπὶ τοῦ Ἴσθμου τούτου ἔχει ἀνοιχθῆ διώρυξ, ἡ ὁποία συνδέει τὸν Κορινθιακὸν μετὰ τοῦ Σαρωνικοῦ κόλπου.

Κλίμα. Τὸ κλίμα τῆς Ἑλλάδος εἶνε ποικίλον, γενικῶς ὁμοίως εἶνε εὐκρατον καὶ ὑγιεινόν.

Ἔδαφος. Τὸ ἔδαφος τῆς Ἑλλάδος εἶνε κατὰ τὸ περισσότερον μέρος ὄρεινόν, ἀλλ' ἔχει καὶ κοιλάδας καὶ πεδιάδας πολλὰς καὶ εὐφόρους.

Προϊόντα. Τὰ προϊόντα τῆς Ἑλλάδος εἶνε πολλὰ καὶ ποικίλα. Τοιαῦτα δὲ εἶνε 1) φυτικὰ π. χ. δημητριακὰ καρποί, σταφίς, σῦκα, καπνός, οἶνος ἔλαιον, ἔλαιαι, ὄπωροι καὶ πολλὰ ἄλλα· 2) θηρικὰ, π. χ. σίδηρος, μόλυβδος, χαλκός, γαϊάνθρακες, σμύρις, θη-

ραϊκή γῆ, θείον, μάρμαρα καὶ ἄλλα· 3) ζῶν π. χ. πρόβατα, αἴγες, βόες, χοῖροι, ἵπποι, ἕνοι, ἡμίονοι καὶ ἄλλα.

Ἄγρια ζῶα ὀλίγα ζοῦν ἐν Ἑλλάδι· τοιαῦτα εἶς εἶνε λύκοι, θῶες, ἀλώπεκες, κάπροι, δορκάδες καὶ ἔλαφοι.

Ἀσχολία κατοίκων. Οἱ κάτοικοι ἀσχολοῦνται εἰς τὴν γεωργίαν, τὴν κτηνοτροφίαν, τὴν βιομηχανίαν, τὴν ἐμπορίαν, τὴν ναυτιλίαν, τὰς τέχνας καὶ τὰς ἐπιστήμας.

Γεωργία καὶ κτηνοτροφία. Ἄν καὶ τὸ κλίμα καὶ τὸ ἔδαφος τῆς Ἑλλάδος εἶνε κατάλληλον διὰ τὴν καλλιέργιαν ὄλων τῶν φυτῶν καὶ τῶν ζῴων τῆς ζώης, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνίκομεν, ἐν τούτοις ἡ γεωργία καὶ ἡ κτηνοτροφία δὲν εἶνε ἀρκετὰ ἀνεπτυγμένα. Διὰ τοῦτο πολλοὶ δημητριακοὶ καρποὶ καὶ πολλὰ ζῶα εἰσάγονται εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐκ διαφόρων ἄλλων μερῶν τῆς Εὐρώπης.

Βιομηχανία καὶ ἐμπορία. Ἡ βιομηχανία ἐν Ἑλλάδι ἤργισε κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη νὰ ἀναπτύσσεται μεγάλως, ἀλλὰ πάλιν δὲν ἐπαρκεῖ εἰς ὅλας τὰς ἀνάγκας τῶν κατοίκων. Οἱ σπουδαιότεροι κλάδοι βιομηχανίας ἐν Ἑλλάδι εἶνε ἡ οἰνοποιΐα, ἡ οἰνοπνευματοποιΐα, ἡ ὑφαντουργία, ἡ μεταξουργία, ἡ βαμβαουργία, ἡ μεταλλουργία, ἡ σιδηρουργία, ἡ σαπωνοποιΐα, ἡ βυρσοδεψικὴ, ἡ κηροπλαστικὴ καὶ ἄλλαι.

Ἡ ἐμπορία ἐν Ἑλλάδι εἶνε ἐπίσης ἀνεπτυγμένη· διότι γίνεται μὲν εἰσαγωγή ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ δημητριακῶν καρπῶν, ζῴων, ὑφασμάτων καὶ ἄλλων εἰδῶν βιομηχανίας, ἀλλὰ γίνεται καὶ σπουδαία ἐξαγωγή πολυτίμων προϊόντων τοῦ τόπου, ἤτοι σταφίδος, ἐλαίου, καπνοῦ, οἴνου, οἰνοπνευματωδῶν ποτῶν, σύκων, ἐλαίων, μετάξης, ἑσπεροειδῶν καὶ ἄλλων.

Τὰ κυριώτερα ἐμπορικὰ κέντρα ἐν Ἑλλάδι εἶνε ὁ Πειραιεὺς, α-Πάτραι, ἡ Σύρος, αἱ Καλάμαι, ἡ Κέρκυρα, ὁ Βόλος, ἡ Θεσσαλονίκη καὶ ἡ Καβάλλα.

Ναυτελία καὶ συγκοινωνία. Ἡ Ἑλλὰς ὡς ἐκ τοῦ θαλασσοῦ διαμελισμοῦ αὐτῆς, εἶνε χώρα κατ' ἐξοχὴν ναυτικὴ. Κατέχει δὲ σπουδαίαν θέσιν μετὰ τῶν διαφόρων ναυτικῶν κρατῶν, διότι ἔχει περὶ τὰ 1200 ἐμπορικὰ πλοῖα ἰσιοφόρα καὶ περισσότερα τῶν 400 ἀτμοπλοίων, τὰ ὁποῖα μὲ ἐθνικὴν ὑπερηφάνειαν φέρουν τὴν

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

Ἑλληνικὴν σημαίαν εἰς ὄλους σχεδὸν τοὺς λιμένας τοῦ κόσμου.

Ἄλλὰ καὶ ἡ συγκοινωνία ἐν Ἑλλάδι εἶνε ἀρκούντως ἀνεπτυγμένη, ὄχι μόνον κατὰ θάλασσαν δι' ἀτμοπλοίων καὶ ἰστιοφόρων, τὰ ὅποια ἀνήκουν εἰς διαφόρους ἰδιώτας καὶ ἐπιχειρήσεις, ἀλλὰ καὶ κατὰ ξηρὰν δι' ἀμαξιτῶν ὁδῶν, αἱ ὅποια συνδέουν τὰς διαφόρους πόλεις, κώμας καὶ κωμοπόλεις αὐτῆς καὶ διὰ σιδηροδρομικῶν γραμμῶν. Αἱ κυριώτεραι σιδηροδρομικαὶ γραμμαὶ εἶνε :

- 1) Πειραιῶς — Ἀθηνῶν — Κορίνθου.
- 2) Κορίνθου — Ἄργους — Τριπόλεως — Μελιγαλᾶ — Καλαμῶν — Νησίου.
- 3) Κορίνθου — Αἰγίου — Πατρῶν — Πύργου — Κυπαριστίας.
- 4) Ἄργους — Ναυπλίου.
- 5) Πύργου — Ὀλυμπίας.
- 6) Πύργου — Κατακόλου.
- 7) Διακοφτοῦ — Καλαβρύτων.
- 8) Μελιγαλᾶ — Κυπαριστίας.
- 9) Κρουονερίου — Μεσολογγίου — Ἀγρινίου.
- 10) Ἀθηνῶν — Κιφισίας.
- 11) Ἀθηνῶν — Λαυρείου.
- 12) Πειραιῶς — Ἀθηνῶν — Λαρίσης — Θεσσαλονίκης.
- 13) Βόλου — Μηλεῶν.
- 14) Βόλου — Βελεστίνου — Δεμερλῆ — Καρδίτσης — Τρικιάλων — Καλαμπάκας.
- 15) Βόλου — Βελεστίνου — Λαρίσης — Θεσσαλονίκης.
- 16) Θεσσαλονίκης — Βεροίας — Ἐδέης — Μοναστηρίου.
- 17) Θεσσαλονίκης — Σκοπίων — Σερβίας καὶ
- 18) Θεσσαλονίκης — Σερρῶν — Δράμας — Κωνσταντινουπόλεως.

Θρησκεία. Ἡ ἐπίσημος ἐν Ἑλλάδι θρησκεία εἶνε ἡ ὀρθόδοξο, χριστιανικὴ, ἀλλὰ καὶ πᾶσα ἄλλη θρησκεία εἶναι ἀνεκτὴ. Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος εἶνε αὐτοκέφαλος διοικουμένη ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐκκλησιαστικῶν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, ἡ ὅποια ἀποτελεῖται ἐκ τοῦ Μητροπολίτου Ἀθηνῶν, ὅστις εἶνε ἰσθμῖος πρόεδρος αὐτῆς καὶ ἐκ τεσσάρων ἄλλων ἀρχιερέων ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν των καλουμένων κατ' ἔτος. Ἐκτὸς τῶν Ὀρθοδόξων ὑπάρχουν πρὸς τοῦτοις ἐν Ἑλλάδι καὶ τινες Ἑλληνες τοῦ δυτικοῦ δόγματος, ὡς καὶ Μωαμεθανοί, Ἰουδαῖοι καὶ ὀλίγοι Διαμαρτυρόμενοι.

Παιδεία. Ἡ Παιδεία ἐν Ἑλλάδι εἶναι ἀρκούντως διαδεδεμένη ἰδίως κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἀνεπτύχθη καὶ ἀναπτύσσεται εὐρύτατα. Ἡ Ἑλληνικὴ παιδεία παρέχεται δωρεάν διαιρεῖται εἰς κατωτάτην, μέσην καὶ ἀνωτάτην ἐκπαίδευσιν. Καὶ διὰ μὲν τὴν κατωτάτην ἐκπαίδευσιν ὑπάρχουν πολλὰ δημοτικὰ σχολεῖα καὶ γραμματεῖα εἶνε δὲ ὑποχρεωτικὴ. Διὰ δὲ τὴν μέσην ἐκπαίδευσιν ὑπάρχουν

πολλὰ Ἑλληνικά καὶ ἄστικά σχολεῖα, γυμνάσια καὶ ἐμπορικά σχολαί. Διὰ δὲ τὴν ἀνωτάτην ἐκπαίδευσιν εἶνε τὸ Ἐθνικὸν καὶ τὸ Καποδιστριακὸν Πανεπιστήμιον.

Ἄλλ' ἐκτὸς τούτων ὑπάρχουν καὶ ἄλλα ἐκπαιδευτικά ἰδρύματα, ἦτοι τὸ Πολυτεχνεῖον, τὸ πρακτικὸν Λύκειον, ἡ Ῥιζάρειος ἐκκλησιαστικὴ σχολή, διδασκαλεῖα ἀρρένων καὶ θηλέων, ἱερατικά σχολαί, ἡ ἐν Ἀθήναις σχολή τῶν Εὐελπίδων, αἱ ἐν Πειραιεῖ ναυτικά σχολαί, τῶν Δοκίμων καὶ ἡ Ἐμπορικὴ ναυτικὴ καὶ ἡ ἐν Κερκύρα τῶν ἐφέδρων ἀξιωματικῶν προσέτι δὲ γεωργικαὶ σχολαί, γεωργικοὶ σταθμοὶ καὶ ἐμπορικαὶ σχολαί.

Δικαιοσύνη. Διὰ τὴν ἀπονομὴν τῆς Δικαιοσύνης ὑπάρχουν ἐν Ἑλλάδι ὁ Ἄρειος πάγος, τὸ ἀνώτατον δικαστήριον, ἐφετεῖα, πρωτοδικεῖα, πλημμελειοδικεῖα, πταισματοδικεῖα, καὶ πολλὰ εἰρηνοδικεῖα. Ὑπάρχουν πρὸς τούτοις καὶ δύο στρατοδικεῖα διὰ τοὺς στρατιωτικοὺς ἐγκληματίας.

Πολίτευμα. Τὸ πολίτευμα τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τοῦ ἔτους 1843 εἶνε μοναρχία συνταγματικὴ, βασιλεὺς δὲ τῶν Ἑλλήνων ἀπὸ τοῦ 1922 εἶνε ὁ υἱὸς τοῦ Κωνσταντοῦ Γεώργιος Β', ἕγγονος τοῦ ἐν Θεσσαλονίκῃ δολοφονηθέντος ἀειμνήστου βασιλέως ἡμῶν Γεωργίου τοῦ Α'. Ἡ Ἑλλὰς ἔχει καὶ ἐν νομοθετικῶν σῶμα, τὴν Βουλὴν, ἡ ὁποία ἀποτελεῖται ἐκ βουλευτῶν, τοὺς ἐποιοὺς ἐκλέγουσιν οἱ Ἕλληνες πολῖται οἱ συμπληρώσαντες τὸ 21ον ἔτος τῆς ἡλικίας των. Ἡ Κυβέρνησις ἀποτελεῖται ἐξ ἐννέα ὑπουργῶν, τῶν ὁποίων ὁ εἰς προέσταται αὐτῆς καὶ ὀνομάζεται πρωθυπουργὸς ἢ πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως. Τὰ ἐννέα ὑπουργεῖα, τὰ ὁποία διευθύνουσιν οἱ ὑπουργοί, εἶνε 1) τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως, 2) τῶν Ἐσωτερικῶν, 3) τῶν Ἐξωτερικῶν, 4) τῆς Δικαιοσύνης, 5) τῶν Οἰκονομικῶν, 6) τῶν Στρατιωτικῶν, 7) τῶν Ναυτικῶν, 8) τῆς Ἐθνικῆς Οἰκονομίας καὶ 9) τῆς Συγκοινωνίας.

Διοικήσεις. Πρὸς εὐκολίαν τῆς διοικήσεως ἡ μὲν παλαιὰ Ἑλλὰς ἔχει διαιρεθῆ εἰς 16 νομοὺς, ἐκάστου τῶν ὁποίων προέσταται εἰς νομάρχης· ἐκ τούτων 3 ὑπάρχουν ἐν τῇ Θεσσαλίᾳ καὶ τῇ Π. Ἠπείρῳ, 2 ἐν τῇ Στερεῇ Ἑλλάδι, 5 ἐν τῇ Πελοποννήσῳ, 2 ἐν ταῖς νήσοις τοῦ Αἰγαίου Πελάγους καὶ 3 ἐν ταῖς νήσοις τοῦ Ἴονου. Ἐκα-

στος νομὸς διαιρεῖται εἰς μίαν ἢ εἰς περισσότερας ἐπαρχίας, αὐταὶ δὲ εἰς δήμους καὶ κοινότητας.

Ἡ δὲ νέα Ἑλλάς ἀποτελεῖται ἐκ 14 νομῶν, ἧτοι τοῦ νομοῦ Ἰωνανίνων καὶ τοῦ νομοῦ Πρεδέζης ἐν Ἡπειρῶ, ἐκ τῶν νομῶν Λέσβου, Χίου καὶ Σάμου ἐν ταῖς ἀπελευθερωθείσαις νήσοις τοῦ Αἰγαίου. Ἐκ τῶν νομῶν Θεσσαλονίκης, Κοζάνης, Φλωρίνης, Σερρῶν καὶ Δράμας ἐν Μακεδονίᾳ καὶ ἐκ τῶν νομῶν Χανίων, Ρεθύμνης, Ἡρακλείου καὶ Λασηθίου.

Πολεμικαὶ Δυνάμεις. Πάντες οἱ Ἕλληνες πολῖται ἀπὸ τοῦ 19ου ἔτους τῆς ἡλικίας των μέχρι τοῦ 50οῦ θεωροῦνται στρατεύσιμοι. Ὁ στρατὸς τῆς Ἑλλάδος ἐν καιρῷ εἰρήνης ἀνέρχεται εἰς 75 χιλιάδας περίπου ἀνδρῶν, ἐν καιρῷ δὲ πολέμου εἰς 500 χιλιάδας περίπου. Ὁ δὲ κατὰ θάλασσαν δύναμις ἀποτελεῖται ἐκ 4.000 ἀνδρῶν περίπου καὶ 46 πολεμικῶν πλοίων, ἐκ τῶν ὁποίων ἔξ εἶνε θωρηκτὰ, αἱ Σπέισαι, ἡ Ὑδρα, τὰ Ψαρά, ὁ ἐνδοξὸς Ἀβέρωφ, ἡ Ἀἴγιος καὶ τὸ Κιλκίς, τὰ ὁποῖα εἶνε προωρισμένα νὰ ἀνανεώσουν τὰ τρωπαῖα τῆς Σαλαμίνας καὶ τοῦ Ἑλλησπόντου καὶ νὰ περιαγάγουν νικηφόρον τὴν Ἑλληνικὴν σημαίαν ἀπὸ τὸ Αἶγατον πέλαγος καὶ τὴν Μεσόγειον θάλασσαν. . . .

Τ Ε Λ Ο Σ

0020560536

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΟΥΛΗΣ

ΕΓΓΕΚΡΙΜΕΝΑ ΔΙΔΑΚΤΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ
ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ ΤΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ

ΥΠΟ
ΝΙΚΟΛΑΟΥ Σ. ΓΚΡΙΝΟΠΟΥΛΟΥ

Καθηγητοῦ, Παιδαγωγοῦ καὶ Λογογράφου

1) Ἱερά Ἱστορία τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης διὰ τὴν	Γ' τάξιν
2) Ἱερά Ἱστορία τῆς Καινῆς Διαθήκης διὰ τὴν	Δ' τάξιν
3) Ἡρωϊκοὶ χρόνοι τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος διὰ τὴν	Γ' τάξιν
4) Ἱστορικοὶ χρόνοι τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος τὰ αἴην	Δ' τάξιν
5) Ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς αὐτοκρατορίας διὰ τὴν	Ε' τάξιν
6) Ἱστορία τῆς Νεωτέρας Ἑλλάδος διὰ τὴν	Σ' τάξιν
7) Γεωγραφία τῆς παλαιᾶς καὶ νέας Ἑλλάδος διὰ τὴν Γ' καὶ Δ' τάξιν	
8) Γραμματικὴ τῆς ὁμιλουμένης	

Ἐξέδοθη

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ
ΤΗΣ
ΝΕΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΝΕΑΝ ΔΙΗΚΗΤΙΚΗΝ ΔΙΑΙΡΕΣΙΝ ΤΩΝ ΝΟΜΩΝ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΜΙΧΑΗΛ Ι. ΣΑΔΙΒΕΡΟΥ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 1923

Μέγεθος 70×87 . . . . . Τιμᾶται Δρ.5.—
Εἰς βιβλίον ἐπὶ ἐκλεκτοῦ χάρτου . . . . . » 6.—
Ὁ αὐτὸς ἐπὶ λινοῦ πανίου μετὰ δύο ῥάβδων . . . . . » 15.—

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

